

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Action Learning Project)

เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของไทย

จัดทำโดย นักบริหารการทูต รุ่นที่ 10

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Action Learning Project)

เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของไทย ด้านความมั่นคง

จัดทำโดย กลุ่มที่ 1 : มั่นคง รุ่นที่ 10

1. นางอัญธิกา	รุ่งเรือง
2. นายกฤษฎา	อักษรวงศ์
3. นายภิรมย์	มั่งคั่ง
4. นางสาวณัฐนิภา	บุรุษพัฒน์
5. นางสาวรุ่งนภา	ศรีวรรณวิทย์
6. นางพิมพ์ดี	โสวรัตน์พงศ์
7. นายภาสิต	จุฑาพุทธิ
8. นายโกศล	สถิตธรรมจิตร
9. นายปวิช	เกษวงค์
10. นายสุทธิพล	เอี่ยมประเสริฐกุล
11. นายสมศักดิ์	คณาประเสริฐกุล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับประเทศไปสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ทำให้ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น มีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้ง การคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง หากประเทศไทยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเรื่องทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการดำเนินยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และอาจพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ต่อไปนี้

1. ภาครัฐควรสร้างมูลค่าเพิ่มภาคการเกษตร โดยการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การเกษตร การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ภาครัฐควรพัฒนากลไกและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม และสถานประกอบการในภาคการผลิต
3. ภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาระบบคุณภาพของประเทศ เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
4. ภาครัฐควรส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนอย่างครบวงจร
5. ภาครัฐควรพัฒนาคุณภาพ “คน” ในชุมชนให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและการบริการในแต่ละพื้นที่ยุทธศาสตร์
6. ภาครัฐควรเสริมสร้างขีดความสามารถของภาคเอกชนให้พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิต ด้วยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ซัพพลายเออร์ในประเทศยกระดับสู่ความชำนาญทางเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น
7. ภาครัฐควรส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยในแต่ละพื้นที่มีการสอนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลิตบุคลากรที่มีความสามารถตรงตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ
8. ภาครัฐควรส่งเสริมการวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะการปรับแนวทางการจัดสรรงบประมาณจากการพิจารณารายปี (แบบปกติ) เป็นแบบระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยเป็นแบบเงินก้อน (Block Grant)
9. ภาครัฐควรปรับกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรของประเทศให้สนับสนุนการพัฒนาในระดับพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น

10. ภาครัฐควรเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการประเทศบนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย

11. ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนฐานความคิดเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐจากการเป็น “ผู้เล่นสำคัญ” เป็น “ผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก”

12. ภาครัฐควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบอย่างที่ดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัด เพื่อเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะลดระยะเวลาและภาระของภาครัฐทั้งเจ้าหน้าที่และงบประมาณ

13. ภาครัฐควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และทำการตลาดสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูป การเกษตรชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นคุณภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของสินค้า รวมทั้งศึกษาสู่ทางและบริหารจัดการเพื่อขยายตลาดไปยังต่างประเทศ

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ง
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่	1
1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่	2
1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย	4
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์	7
2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม	7
2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน	9
2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม	11
2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ	12
2.5 บทวิเคราะห์ผลการศึกษากับประเด็นยุทธศาสตร์	15
ส่วนที่ 3 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	16
3.1 การสังเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา	16
3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	18
บรรณานุกรม	20
ภาคผนวก	
ก. กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา	22
ข. รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม	24

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ของประเทศไทย โดยอีกส่วนหนึ่ง คือ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดยโสธร ซึ่งทั้งสี่จังหวัดนี้มีขนาดพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น 31,907.74 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,942,336 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.89 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 6.2 ของพื้นที่ทั่วประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับต่างประเทศ ระยะทางรวม 601 กิโลเมตร มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 592 กิโลเมตร และทางรถไฟ 575 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ของแต่ละจังหวัด 31,907.728 ตารางกิโลเมตร โดยจังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.34 รองลงมา คือ จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 27.70 จังหวัดยโสธร ร้อยละ 13.04 และจังหวัดอำนาจเจริญ ร้อยละ 9.91 ตามลำดับ

ลักษณะภูมิประเทศของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกลงไปทางทิศตะวันออก พื้นที่ทางตอนเหนือเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น มีแหล่งน้ำขนาดกลางและเป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดินริมน้ำ

1.1.1 จังหวัดอุบลราชธานี

ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช (Korat Basin) สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 68 เมตร (227 ฟุต) เป็นที่ราบสูงต่ำสลับกัน ลาดเอียงไปทางตะวันออกมีแม่น้ำมูลไหลผ่านกลางจังหวัดจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออก ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม มีลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำเซบก ลำเซบาย ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย และมีภูเขาซับซ้อนหลายแห่งบริเวณชายแดนทางตอนใต้ มีเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับราชอาณาจักรกัมพูชา

1.1.2 จังหวัดศรีสะเกษ

มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบโดยพื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 5,340.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,337.973 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60.42 พื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 721.88 ตารางกิโลเมตร หรือ 451,172 ไร่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 8.17 นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่เป็นที่อาศัยและอื่น ๆ อีกประมาณ 2,777.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,735,840 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 31.42 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด บริเวณที่ราบลุ่มส่วนใหญ่เป็นบริเวณแม่น้ำมูล ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอรามัน ไชยชุมภูมิ และกันทรารมย์ เทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งอยู่ด้านใต้ของจังหวัดกั้นเขตแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา

1.1.3 จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์

เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ประมาณ 51,718.19 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 32,323,535 ไร่ มีอากาศร้อนอุณหภูมิสูงตลอดปี โดยมีฤดูฝนสลับกับฤดูแล้งอย่างเด่นชัด โดยฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในกลุ่มจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร เพราะกลุ่มจังหวัดมีวัตถุดิบทางการเกษตรจำนวนมาก มีโรงงานอุตสาหกรรมการแปรรูปการเกษตรมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีจำนวนโรงไฟฟ้าพลังงานทดแทนมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนผู้ประกอบการส่งออกในกลุ่มจังหวัดได้มีการส่งออกสินค้าผ่านทุกด่านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดของภาค และมีชายแดนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา และเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอม กีฬา และเชิงธรรมชาติ

1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่

โดยที่ประชาคมโลกกำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง และสภาวะการแข่งขันทางการค้าที่เข้มข้น ที่ประชุมองค์การสหประชาชาติจึงได้ร่วมกันกำหนด Sustainable Development Goals: SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือวาระการพัฒนาปี ค.ศ. 2030

SDGs เป็นแนวทางและเป้าหมายที่ใช้ร่วมกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับโลกไปจนถึงระดับชุมชนหรือปัจเจกชน เพื่อสื่อสารด้านการพัฒนา การสื่อสารความต้องการ การสร้างความร่วมมือให้อยู่ในเส้นทางการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ละภาคส่วนอาจใช้ SDGs เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในบริบทของตนให้ไปสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) People หรือกลุ่มด้านสังคม/ความเป็นอยู่ของผู้คน
 - เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน
 - เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย
 - เป้าหมายที่ 3 มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
 - เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่เท่าเทียม
 - เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมกันทางเพศ
- 2) Prosperity หรือกลุ่มด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง
 - เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
 - เป้าหมายที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
 - เป้าหมายที่ 9 อุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน
 - เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ
 - เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน

- 3) Planet หรือกลุ่มด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - เป้าหมายที่ 6 การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
 - เป้าหมายที่ 12 แผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
 - เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ
 - เป้าหมายที่ 14 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทร
 - เป้าหมายที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
- 4) Peace หรือกลุ่มด้านสันติภาพ
 - เป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก
- 5) Partnership หรือกลุ่มหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา
 - เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่า SDGs เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนาทั้งในมิติสังคม (People) เศรษฐกิจ (Prosperity) สิ่งแวดล้อม (Environment) สันติภาพ (Peace) และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnership) ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ได้ยอมรับที่จะนำ SDGs มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศด้วย

อนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รัฐบาลพึงจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีระยะเวลาบังคับนานถึง 20 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2560–2579 โดยแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- 2) ยุทธศาสตร์ด้านความสามารถในการแข่งขัน
- 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม
- 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) หรือแผนฯ 12 โดยให้อยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป็นไปตาม SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน กล่าวคือ ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศ

ในการนี้ สศช. ได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศตามแผนฯ 12 มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ คือ 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ข้อ 1–6) และอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (ข้อ 7–10) ดังนี้

- 1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- 2) การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- 3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- 4) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 5) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน
- 6) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกัน การทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลใน

สังคมไทย

- 7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- 8) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
- 9) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
- 10) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

สำหรับพื้นที่ที่กลุ่มผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และรายได้หลักของประชาชนในพื้นที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันน่าสนใจ กล่าวคือ มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ประชาชนที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรในบางพื้นที่ประสบความสำเร็จในการรวมตัวกันเพื่อผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรบางรายมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการปลูกทุเรียนภูเขาไฟ ผู้ประกอบการบางรายเป็นผู้ริเริ่มการผลิตไฟฟ้าพลังงานทดแทนจากวัสดุเหลือใช้ในภาคการเกษตร มหาวิทยาลัยบางแห่งมีโครงการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับชุมชน ประชาชนบางกลุ่มได้รับเลือกให้เป็นโครงการตัวอย่างเพื่อการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นกรณีตัวอย่างที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาว่า (1) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มีบทบาทในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนฯ 12 ได้เพียงใด (2) เกษตรกรและผู้ประกอบการมีบทบาทในการสร้างความได้เปรียบจากการแข่งขัน โดยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างศักยภาพและองค์ความรู้ของบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมให้สามารถผลิตสินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์ เป็นมิตรกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (3) มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่น ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มูลนิธิ ฌ ปัญญา บริษัท มุ่งเจริญ กรีนฟาวเวอร์ จำกัด มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานในภาครัฐ และดำเนินการเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่ได้เพียงใด

1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Hamalainen, 2003)¹ ระบุว่า การพิจารณาว่า ประเทศใดมีความสามารถในการแข่งขันหรือไม่ ให้พิจารณาองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย, ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาว (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554), หน้า 3.

- 2) ด้านประสิทธิภาพของกระบวนการการทำงานขององค์กร (Process) และ
- 3) ด้านผลลัพธ์จากการแข่งขัน (Output)

โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเหมือนกัน คือ การยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ดังนั้น หากประเทศใดมีมาตรการควบคุมค่าจ้างแรงงานให้ต่ำ และยิ่งลดค่าเงินจะสะท้อนให้เห็นว่าประเทศนั้น มีขีดความสามารถที่ต่ำมากกว่าการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ที่ผ่านมา การพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยมุ่งเน้นที่ “ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage)” ซึ่งมองว่า ความสามารถในการแข่งขันเกิดจากการได้เปรียบทางด้านปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ (Factor Endowment) เป็นหลัก

ปัจจุบัน การพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยมุ่งเน้นที่ “ความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Competitive Advantage)” ซึ่งมองว่า ความสามารถในการแข่งขันเกิดจากการแข่งขันการพัฒนาเทคโนโลยี ทักษะแรงงาน ระบบการบริหารจัดการที่ดี และการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และสู่มาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นของประชาชนในประเทศ

ในขณะนี้ แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาและเตรียมพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจนทำให้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวดีขึ้นระดับหนึ่งแล้วก็ตาม แต่ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดย WEF (World Economic Forum) และ IMD (International Institute for Management Development) มีความผันผวนตามวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งนี้ WEF ได้จัดอันดับของประเทศไทยลดลงจากอันดับที่ 14 ในปี 2539 เป็นอันดับที่ 21 ในปี 2540 และเป็นอันดับที่ 35 ในปี 2549 มาปรับตัวดีขึ้นในปี 2551 เป็นอันดับที่ 28 แต่กลับลดลงมาเป็นอันดับที่ 36 ในปี 2552 และเป็นอันดับที่ 38 ในปี 2553 ในขณะที่ IMD ได้ลดอันดับไทยจากอันดับที่ 30 ในปี 2539 เป็นอันดับที่ 41 ในปี 2541 และหลังจากนี้ ก็ปรับตัวขึ้นเรื่อย ๆ จนในปี 2552 เป็นอันดับ 26 นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า ประเทศไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำกว่าประเทศในกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฮังการี และสิงคโปร์ เป็นต้น และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่า ประเทศไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันดีกว่าทุกประเทศยกเว้นมาเลเซีย²

จากทฤษฎีข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า การพิจารณาความสามารถในการแข่งขันต้องเน้นที่ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน คือ ผลิตภาพหรือประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) ซึ่งวัดจากมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการที่ผลิตได้เทียบกับปริมาณปัจจัยการผลิตที่ใช้ไปหนึ่งหน่วย หมายความว่า ผลิตภาพของประเทศขึ้นอยู่กับทั้งราคาของสินค้าและบริการที่ประเทศจะขายได้และประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งประเทศที่มีผลิตภาพสูงมีค่าเงินที่แข็งแกร่ง และท้ายสุดก็มีมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นตามมา ดังนั้น การยกระดับผลิตภาพจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ไม่ใช่การส่งออก ทั้งนี้ การเพิ่มขีดความสามารถในการ

² เรื่องเดียวกัน หน้า 2.

แข่งขันมีวัตถุประสงค์ในภาพรวม เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชนให้ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนครอบคลุมถึงสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับเป็นสำคัญด้วย

กลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า ประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับประเทศไปสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ทำให้ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ มีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง หากประเทศไทยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเรื่องทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการดำเนินยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศตามแผนฯ 12 ซึ่งรวมถึง

- 1) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาสู่ชาติดการค้า
- 2) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็งยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล
- 4) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ
- 5) การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง ความมั่นคงและพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัยและพัฒนา
- 6) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาชาติ ประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ

ส่วนที่ 2

ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์

การศึกษาพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนี้ กลุ่มผู้ศึกษาได้เยี่ยมชมและมีโอกาสพูดคุยกับผู้แทนระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ (จังหวัดอุบลราชธานี) เกษตรกรบางราย (จังหวัดศรีสะเกษ) ผู้แทนสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ (จังหวัดสุรินทร์) ผู้แทนชุมชนเมืองลิง (จังหวัดสุรินทร์) ผู้ประกอบการไฟฟ้าพลังงานทดแทน (จังหวัดสุรินทร์) และผู้แทนชุมชนทอผ้าหินอ่อน (จังหวัดบุรีรัมย์) ในระยะเวลาที่จำกัด ดังนั้น ข้อมูลที่กลุ่มผู้ศึกษาได้รับจึงอาจยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถพิจารณาได้ว่า (1) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มีบทบาทในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนฯ 12 ได้เพียงใด (2) เกษตรกร และผู้ประกอบการมีบทบาทในการสร้างความได้เปรียบจากการแข่งขัน โดย การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างศักยภาพและองค์ความรู้ของบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ให้สามารถผลิตสินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์เป็นมิตรกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (3) มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่น ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม เช่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มูลนิธิ ฅ ปัญญา บริษัท มุ่งเจริญ กรีนพาวเวอร์ จำกัด มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานในภาครัฐ และดำเนินการเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่ได้เพียงใด กลุ่มผู้ศึกษาจึงขอรายงานผลการศึกษาพื้นที่เป็นรายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนฯ 12 และบทวิเคราะห์ผลการศึกษากับประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนฯ 12 ดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปในหลายด้านทั้งการสร้าง ความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ที่ทำให้จำนวนคนยากจนลดลง บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขขยายตัวถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมนั้นมีความคืบหน้าช้าและยังเป็นปัญหาท้าทายในหลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ ยังมีเงื่อนไข/ปัจจัยเสี่ยงหลายประการที่อาจจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยรุนแรงขึ้นได้ อาทิ การเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยซึ่งจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ภาระพึ่งพิงต่อวัยแรงงานสูงขึ้นจากภาระเลี้ยงดูทั้งเด็กและผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดในการออมเพื่ออนาคต ประกอบกับบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงินและการออม ซึ่งอาจกลายเป็นผู้สูงอายุที่ยากจนในอนาคตได้ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่สามารถเข้าถึงซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีทักษะสูงทำให้สามารถได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นและทิ้งห่างจากผู้ที่ยากจน

ทักษะและไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ในขณะที่เทคโนโลยีก็สามารถทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการศึกษา ความรู้ และบริการสาธารณสุขได้ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งพัฒนา

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ได้ลงศึกษาพื้นที่ “สวนกิตติกร” อยู่ในพื้นที่บ้านชำตารมย์ ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งพื้นที่มีสภาพทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร คือ การทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ เพราะมีแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมตลอดทั้งปี ตำบลตระกาจ มีอากาศร้อนเป็นส่วนใหญ่ มีอากาศหนาวเล็กน้อยในฤดูหนาว และมีฝนตกชุกในฤดูฝน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 25–30 องศาเซลเซียส พบว่าเดิมเกษตรกรรายนี้ปลูกข้าวโพดเป็นหลัก และเมื่อ 20 ปีก่อน เริ่มทดลองปลูกทุเรียนหมอนทองในพื้นที่ 5 ไร่ โดยใช้วิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง ต่อมา เริ่มปลูกเงาะในแปลงทุเรียนด้วย แต่ก็จำกัดพื้นที่อยู่ เพราะยังไม่มีตลาดรองรับ และได้ปลูกยางพารา จำนวน 40 ไร่ เพราะเป็นสินค้าเกษตรที่ขายได้ราคาดี ต่อมา เกษตรกรในพื้นที่จำนวนมากปลูกยางพาราเหมือนกัน ราคาขายพาราลดต่ำลง และเกษตรกรได้ทดลองผสมเกสรของทุเรียนหมอนทองกับทุเรียนชนิดอื่นแล้วได้ทุเรียนที่มีรสชาติดี ประกอบกับสภาพของดินและน้ำในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นภูเขาส่งผลให้ทุเรียนมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากทุเรียนในพื้นที่ภาคอื่นของประเทศไทย เป็นสินค้าที่กำลังได้รับความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกษตรกรรายนี้จึงเปลี่ยนมาปลูกทุเรียน จำนวน 15 ไร่ ปัจจุบัน ผู้ค้าคนกลางมารับซื้อทุเรียนที่สวน และเกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง ในปีนี้ ราคาขายที่หน้าสวน คือ กิโลกรัมละ 150 บาท ซึ่งถือว่าขายได้ราคาดี เพราะปีก่อนขายได้เพียงกิโลกรัมละ 80 บาท เกษตรกรรายนี้จึงมีรายได้เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2560 ซึ่งปลูกยางพารา มีรายได้เพียง 70,000 บาทต่อปี แต่ในปี 2561 ซึ่งเปลี่ยนมาปลูกทุเรียนภูเขาไฟ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 500,000 บาทต่อปี เกษตรกรรายนี้กล่าวว่า เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว ถือว่ามีรายได้ประมาณ 300,000 บาทต่อปี ซึ่งสำหรับตนเองถือว่า พออยู่พอกิน เพราะเป็นที่ดินของตนเอง ไม่ต้องเสียค่าเช่า และทำสวนด้วยตนเอง ประกอบกับมีรายได้เพิ่มจากการเปิดสวนผลไม้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และเก็บค่าเยี่ยมชมจากนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้ เกษตรกรรายนี้ได้รับข้อมูลทางวิชาการจากเกษตรกรจังหวัดเกี่ยวกับการกำจัดศัตรูพืช และได้เรียนรู้วิธีการปลูกทุเรียนและผลไม้ชนิดต่าง ๆ จากการปฏิบัติจริงจากรุ่นสู่รุ่น และได้ความรู้เพิ่มเติมจากรุ่นลูกหลานที่ศึกษาจากสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ นอกจากนั้น เกษตรกรบางรายปลูกทุเรียนในลักษณะ Contract Farming คือ รับจ้างปลูกตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนด จึงไม่สามารถกำหนดราคาขายได้เอง แต่ผู้ว่าจ้างให้ผลประโยชน์ตอบแทนในลักษณะอื่น (พาไปเที่ยว)

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ได้ลงศึกษาพื้นที่ “สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทัพไทย จำกัด” อยู่ในพื้นที่บ้านทัพไทย หมู่ 10 ตำบลหมอ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยกลุ่มผู้ศึกษาได้รับฟังข้อมูลจากผู้แทนชุมชน คือ นางกัญญา อ่อนศรี ผู้ใหญ่บ้านทัพไทย ว่า ตนเองได้จดทะเบียนก่อตั้งสหกรณ์แห่งนี้เมื่อปี 2557 สมาชิกเริ่มแรก 66 ราย 2 ตำบล ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ปัจจุบัน มีกลุ่มเครือข่าย 15 กลุ่ม 16 หมู่บ้าน 8 ตำบล มีสมาชิกรวมจำนวน 235 ราย มีพื้นที่การเพาะปลูก 4,000 ไร่ มีการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์และส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงปศุสัตว์อินทรีย์ โดยเฉพาะการเลี้ยงหมูหลุม ซึ่งกลุ่มต้องการป่วยจากการเลี้ยงหมูหลุมมาสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ ผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อบริโภคในครัวเรือนและนำมาจำหน่ายในตลาดนัดสีเขียวองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ตลาดนัดสีเขียว อำเภอบราสาท และตลาดนัดสีเขียวในโรงพยาบาลปราสาท โดยสหกรณ์ฯ มีการขอ

มาตรฐานที่ได้รับการรับรองแล้ว ได้แก่ NOP (National Organic Program) และ EU (European Union) ซึ่งมาตรฐานนี้จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง (ประมาณ 200,000 บาทต่อปี) ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูง และราคาข้าวแพง สหกรณ์ฯ จึงได้หาแนวทางในการรับรองมาตรฐานที่มีค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก โดยได้เข้าร่วมโครงการกับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย เพื่อจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม หรือระบบพี จี เอส (Participatory Guarantee System) ซึ่งเป็นระบบที่ตรวจสอบและรับรองโดยชุมชนเอง เกษตรกรในกลุ่มจะตรวจสอบมาตรฐานสินค้าตัวเองโดยมีนักวิชาการมาช่วยดูแลด้วยระบบเช่นนี้ จะทำให้สหกรณ์ฯ ขายข้าวอินทรีย์ได้ในราคายุติธรรม และกระจายฐานลูกค้าไปได้ทุกระดับ ทั้งชนชั้นกลาง และชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ที่จะสามารถรวมกลุ่มเพื่อซื้อข้าวจากสหกรณ์ฯ ได้โดยตรง

นอกจากนี้ สหกรณ์ฯ รับซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิก เช่น หอมแดง กระเทียม มันเทศ ถั่วเขียว ถั่วดำ เพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง และส่งโรงแรมและร้านอาหารในกรุงเทพฯ (ร้านสี่ฟ้า) จากการดำเนินงานข้างต้นทำให้เกิดการเชื่อมโยงโครงการอาหารปลอดภัยโรงพยาบาลปราสาท ซึ่งทางโรงพยาบาลสั่งซื้อสินค้าเกษตรที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสหกรณ์ฯ

ทั้งนี้ นางกัญญาฯ ได้ให้ข้อมูลด้วยว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์พร้อมจะส่งสินค้าดี ๆ สู่มือผู้บริโภคโดยตรง หากติดต่อกันได้ในวงกว้าง แน่นอนว่าผู้ผลิตสินค้าอินทรีย์ย่อมมีความมั่นคงในอาชีพ และมีกำลังใจในการดูแลพืชผลของตนเอง ผู้บริโภคสามารถมั่นใจได้ว่าได้กินของดีแน่นอน ข้าวอินทรีย์และพืชผักต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ เป็นระบบการทำเกษตรอินทรีย์ที่ชาวบ้านทพไทยช่วยกันทำเพื่อจะได้ไม่ต้องพึ่งพาการใช้ปุ๋ยและยาจากภายนอก เมื่อพึ่งพาตัวเองได้ครบวงจร สินค้าที่ออกมาจากกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทพไทย จำกัด จึงเป็นสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี 100 เปอร์เซ็นต์

2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

ธุรกิจพลังงานชีวภาพมีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากการสร้างความมั่นคงทางพลังงานในระดับประเทศ กระแสรักษ์โลกที่ผู้บริโภคเริ่มให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการมุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบทางการเกษตรและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ หากภาครัฐยังคงให้การสนับสนุนธุรกิจด้านนี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การลงทุนในธุรกิจพลังงานชีวภาพของไทยอยู่ที่ราว 1.8–2.0 แสนล้านบาท ระหว่างปี 2559–2563 ธุรกิจเชื้อเพลิงชีวภาพเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ

เหตุผลหลักของการผลักดันการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพอย่างแก๊สโซฮอลล์ หรือไบโอดีเซลของไทย เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าเชื้อเพลิงฟอสซิล และสร้างความมั่นคงทางพลังงาน นอกจากนี้ เชื้อเพลิงชีวภาพที่ผลิตจากวัตถุดิบทางการเกษตรจะช่วยให้เกษตรกรมีทางเลือกในการจำหน่ายผลผลิต และเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตร แม้ว่าสถานการณ์ราคาน้ำมันที่ตกต่ำ จะเป็นความท้าทายที่สำคัญของธุรกิจ รวมถึงความเสี่ยงจากความผันผวนของปริมาณและราคาสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพ การแข่งขันจากต่างประเทศ และการใช้รถยนต์ไฟฟ้าจะกระทบต่อการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพในระยะยาว แต่ธุรกิจเชื้อเพลิงชีวภาพยังมีโอกาสเติบโตได้สูงจากการพัฒนารถยนต์ที่สามารถ

ใช้เอทานอล และไบโอดีเซลในอัตราส่วนที่สูงขึ้น การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพที่มีคุณภาพสูง และการขยายตัวของสถานีบริการน้ำมัน E20 และ E85 ซึ่งจะช่วยผลักดันให้ความต้องการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพเพิ่มขึ้นอย่างมากในอนาคต

การผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าชีวมวลมีส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศโดยลดการนำเข้าก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากปัจจุบัน การผลิตไฟฟ้าของไทยกว่า 60% พึ่งพาก๊าซธรรมชาติ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีนโยบายส่งเสริมให้มีการเพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงชีวมวลซึ่งหาได้ในประเทศ อีกทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับเศษวัสดุของเหลือใช้ทางการเกษตร ทั้งนี้ แม้ธุรกิจนี้ยังมีความท้าทายเรื่องการบริหารจัดการต้นทุนและปริมาณของเชื้อเพลิงให้เพียงพอกับการผลิตในระยะยาว แต่ยังมีโอกาสในการลงทุนซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายภาครัฐ ทั้งในด้านความต้องการและทำเลที่ตั้งโรงไฟฟ้า รวมถึงนโยบายด้านการเกษตรที่สำคัญต่อปริมาณเชื้อเพลิงที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าจากชีวมวล

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ได้ลงศึกษาพื้นที่ “โรงไฟฟ้าชีวมวลมุงเจริญ ไบโอแมส” โดยได้พบกับนายธงชัย มุงเจริญพร ที่ปรึกษา ในเครือมุงเจริญกรุ๊ป (บริษัท มุงเจริญ ไบโอแมส จำกัด และบริษัท มุงเจริญ กรีนเพาเวอร์ จำกัด) และได้รับข้อมูลว่า เมื่อปี 2535 ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้า โดยใช้เชื้อเพลิงจากกากหรือวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (ชีวมวล) ซึ่งโรงไฟฟ้ามุงเจริญได้เข้าร่วมในการผลิตไฟฟ้าตามโครงการของรัฐ โดยมีการรับซื้อแกลบถึงปีละ 185,000 ตัน จากชาวนาในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียง ช่วยสร้างรายได้ให้ชาวนากว่า 320 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ ยังสร้างศูนย์เรียนรู้สำหรับถ่ายทอดความรู้ให้กับโรงไฟฟ้าชีวมวลและผู้สนใจทั่วประเทศ

แต่หลังจากเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2559 ภาครัฐได้กำหนดราคารับซื้อไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าชีวมวลในราคาที่แตกต่างกัน คือ รับซื้อจากโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท Very Small Power Plant (VSPP) ในราคา 4.54 บาทต่อหน่วย และรับซื้อจากโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท Small Power Plant (SPP) ในราคา 2.55 บาทต่อหน่วย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านราคารับซื้อที่ต่างกันเกือบ 2 บาทต่อหน่วย และ SPP ชีวมวล ซึ่งนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบให้โรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท SPP มีความเสี่ยงสูงขึ้นที่จะโดนค่าปรับกรณีผลิตไฟไม่ได้ตามสัญญาในรูปแบบ Firm ในขณะที่โรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท VSPP ไม่ได้รับผลกระทบนี้ เพราะเข้าข่ายเป็น Non Firm นอกจากนั้น ยังส่งผลให้โรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท VSPP เพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้าให้มากขึ้น เพราะราคารับซื้อสูง จนทำให้วัตถุดิบที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับผลิตไฟฟ้าชีวมวล คือ แกลบ มีจำนวนไม่เพียงพอ ในปัจจุบัน ผู้ผลิตไฟฟ้าต้องใช้วัตถุดิบอื่น เช่น ฟาง ยอดอ้อย เป็นต้น ซึ่งในโอกาสที่มีการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดสุรินทร์ นายศิริ จิระพงษ์พันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ได้เข้าเยี่ยมผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าชีวมวล จังหวัดสุรินทร์ และรับทราบปัญหาดังกล่าวแล้ว ซึ่งผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท SPP เห็นว่า หากโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภทนี้ต้องปิดกิจการไปอาจส่งผลกระทบแก่พนักงาน ชาวไร่ชาวนา และซัพพลายเชนที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ นายธงชัยฯ ให้ข้อมูลแก่กลุ่มผู้ศึกษาด้วยว่า ตนเป็นผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าต้นแบบของประเทศ / รุ่นแรก ที่บุกเบิกการผลิตไฟฟ้าด้วยการซื้อเชื้อเพลิงจากสิ่งของเหลือใช้จากเกษตรกรในพื้นที่ แต่ไม่มีเชื้อเพลิงเป็นของตัวเอง มีกำลังการผลิตรวม 2.69 เมกะวัตต์ สามารถจ่ายไฟฟ้าครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 50 ของจังหวัดสุรินทร์ ทำให้จังหวัดสุรินทร์มีความมั่นคงทางพลังงานในระดับ

ที่ดี ตนเองไม่เคยได้รับทั้งเงินสนับสนุน Adder และ FiT จึงอยากขอความเห็นใจจากภาครัฐช่วยพิจารณาแก้ไขปัญหาราคารับซื้อไฟฟ้า เพราะการปรับราคารับซื้อ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อค่าไฟของประเทศและประชาชนแต่อย่างใด แต่การช่วยซื้อไฟฟ้าในปริมาณเพิ่มขึ้น แทนการปรับราคารับซื้อจะยิ่งสร้างความเดือดร้อนให้โรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท SPP ที่มีสัญญาขายไฟแบบ Firm เป็นเท่าทวีคูณ เพราะต้องหาซื้อเชื้อเพลิงชีวมวลเพิ่มมากขึ้นทั้งที่ไม่มีกำลังซื้อเพียงพอที่จะแข่งขันกับโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท VSPP ได้ ที่สำคัญคือ ในขณะนี้ สถานะทางการเงินของโรงไฟฟ้าถึงขั้นวิกฤตและอาจต้องปิดตัวลงในไม่ช้า

2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงแบบการดำเนินงานให้มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนเพื่อการวิจัย และพัฒนาโดยกำหนดประเด็นวิจัยของชาติที่ตอบโจทย์การยกระดับศักยภาพการผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานเดิม และการต่อยอดขยายฐานใหม่ด้วยการพัฒนานวัตกรรม รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมที่ยกระดับคุณภาพสังคมและการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้และทักษะสูง การพัฒนาหน่วยงานทดสอบและรับรองมาตรฐานในระดับสากล การดำเนินมาตรการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย ระบบแรงจูงใจ และระบบสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและการรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งมีระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพขึ้นมารองรับ เพื่อให้ประเทศไทยไม่อยู่ในสถานะเป็นเพียงแค่ผู้ซื้อและผู้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองในอนาคต

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ได้เยี่ยมชม “คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” และได้รับฟังการบรรยายสรุปจากผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยหลายท่าน ซึ่งรวมถึง ดร. สิรินทร์ทิพย์ บุญมี รองอธิการบดีฝ่ายบริหารงานบุคคลและวิเทศสัมพันธ์ รศ.ดร. ขวลิต ถิ่นวงศ์พิทักษ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสังคม และผู้แทนคณะวิทยาศาสตร์ และได้รับทราบข้อมูล ดังนี้

1) ความเป็นมาของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกในปีการศึกษา 2531 ภายใต้ชื่อ “วิทยาลัยอุบลราชธานี” สังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยเปิดทำการสอนในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ต่อมา ในปี 2533 รัฐบาลสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มีมติยกฐานะวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็น “มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ลำดับที่ 19 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเปิดทำการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทยศาสตร์และการสาธารณสุข พยาบาลศาสตร์ ศิลปประยุกต์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารศาสตร์

2) บทบาทของมหาวิทยาลัยกับชุมชน

- สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
- บริการวิชาการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาค
- ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายของภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ที่ผ่านมา คณะวิทยาศาสตร์ได้คิดค้นนวัตกรรมทางอาหารพื้นบ้านหลายอย่าง เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถแปรรูปอาหารพื้นบ้านเพื่อจำหน่าย เช่น กวยจั๊บกิ่งสำเร็จรูป เป็นต้น และส่งเสริมให้นักศึกษาจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ (เครื่องเตือนให้รับประทานยา) ต่อเกษตรกร (เครื่องเจือจางสารเคมีกับน้ำ)

2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมามีแนวคิดมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักด้วยเข้าใจว่าดัชนีการเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถชี้วัดความอยู่ดีกินดีและมีความสุขของประชาชนในชาติได้ ทว่าผลลัพธ์จากการพัฒนาที่ดำเนินไปตามแนวคิดข้างต้นได้ทำให้ผู้คนในวงกว้างเริ่มตระหนักว่าการเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนามิติอื่น ๆ ควบคู่กันไป ทำให้เกิดผลข้างเคียงอันไม่พึงประสงค์หลายประการ เช่น การละทิ้งถิ่นฐานและอาชีพในท้องถิ่นเพื่อเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ภาระหนี้สินจากกระแสบริโภคนิยมโดยขาดความพอเพียงในตนเอง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยโดยขาดการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี ผลกระทบทางนิเวศวิทยาที่ทำให้คุณภาพชีวิตของพืช สัตว์ รวมถึงมนุษย์ลดต่ำลง บทเรียนเหล่านี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า การพัฒนาที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

แต่นับเป็นความโชคดีของชาวไทยทุกคนที่มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงอุทิศพระวรกายทรงงานด้วยพระวิริยะอุตสาหะเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรที่อาศัยอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารให้อยู่ดีกินดี ขึ้นมานานกว่า 5 ทศวรรษ ก่อนที่จะมีผู้ใดคำนึงถึงเรื่อง “ความยั่งยืน” ด้วยซ้ำ อีกทั้งผลงานจากโครงการพระราชดำริต่าง ๆ หลายร้อยหลายพันโครงการได้เป็นแรงหนุนสำคัญให้แนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้ลงหลักปักฐานอย่างมั่นคงในสังคมไทยและสังคมโลก

ด้วยพระวิสัยทัศน์กว้างไกลและลึกซึ้ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นว่า การพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิสังคม” ซึ่งเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของภูมิประเทศและผู้คน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนามีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความเป็นจริงในทุกด้าน ไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาสำเร็จรูปที่มุ่งเน้นแต่ทฤษฎีจากตำราซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” และผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมคารวะนายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี และได้รับฟังการบรรยายสรุปเรื่อง “ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยนายเฉลิมพลฯ ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ของจังหวัด
ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพ
- 2) พันธกิจของจังหวัด
 - (1) ยกกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่
 - (2) ส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น
 - (3) พัฒนาศักยภาพการผลิตด้านการเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น
- 3) ยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์
1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. การส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว	มูลค่าการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวในจังหวัดเพิ่มขึ้น
3. การพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตร	ข้าวหอมมะลิและพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้รับการเพิ่มศักยภาพการผลิต ปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรได้รับการบริหารให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุม เกษตรกร/ชุมชนเกษตรมีความเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และผลผลิตทางการเกษตรกรรมมีการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่า

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์
4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมและบูรณาการ
5. การเสริมสร้างและรักษาความมั่นคง	พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย คน หมู่บ้าน ชุมชนมีภูมิคุ้มกันและความพร้อมเผชิญปัญหาและภัยคุกคามด้านความมั่นคงทุกรูปแบบบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมขององค์กรทุกภาคส่วนและประชาชนในพื้นที่
6. การพัฒนาระบบบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	ประชาชนมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการหน่วยงานภาครัฐ และจังหวัดอุบลราชธานีมีระบบบริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ได้เยี่ยมชม “ชุมชนในตำบลเมืองสิงห์” อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

- 1) ชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ยุคดิจิทัล วิสาหกิจชุมชน
- 2) สวนป่า ภา-ภูมิ ป่าครอบครัวต้นแบบ
- 3) ชุมชนโบราณ 5 ซาติพันธุ์ สามศตวรรษ ณ บ้านเชียงสง

และได้ร่วมเสวนากับผู้แทนชุมชนเมืองสิงห์ เรื่อง การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย สรุปได้ว่า

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองสิงห์ ร่วมกับมูลนิธิ ฌ ปัญญา เล็งเห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่นทั้งในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนแนวทาง การบริหารจัดการเชิงรุก และความกระตือรือร้นของทุกภาคส่วนที่มีความสนใจและใส่ใจที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ จึงเกิดเป็นพลังที่ร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ในการสร้างรากฐานเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศ โดยการจัดทำ “โครงการเมืองสิงห์โมเดล” ซึ่งก็คือ รูปแบบการพัฒนาโดยยึดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาภูมิสังคมทุกมิติในพื้นที่ตำบลเมืองสิงห์ เพื่อให้ชุมชนสามารถรู้เท่าทันและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบด้วย

- 1) การปฏิรูปการศึกษา
- 2) เกษตรกรรมยั่งยืน
- 3) สังคมอบอุ่นและปลอดภัย
- 4) การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 5) ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) พลังงานทดแทน
- 7) สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข
- 8) ทรัพยากรธรรมชาติ
- 9) การปกครองเมือง 4.0

2.5 บทวิเคราะห์ผลการศึกษากับประเด็นยุทธศาสตร์

กลุ่มผู้ศึกษาได้หารือกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับผลการศึกษาพื้นที่ในประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยแล้ว เห็นว่า

ในภาพรวม ภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในมิติความมั่นคงทางอาหาร เป็นฐานในการสร้างมูลค่า และเป็นภาคการผลิตที่เชื่อมโยงภาคสังคมกับภาคเศรษฐกิจการค้า และการส่งออกเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงเกี่ยวข้องกับธรรมชาตินิยมและความหลากหลายทางชีวภาพด้วย อย่างไรก็ตาม การผลิตในภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความผันผวนของสภาพดินฟ้าอากาศ อีกส่วนหนึ่งมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เพราะกลุ่มผู้ผลิตประกอบด้วยกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่เพียงไม่กี่บริษัทและส่วนใหญ่มีศักยภาพการแข่งขันสูง กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดเล็กซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยกลุ่มนี้ไม่มีศักยภาพการแข่งขัน เนื่องจากทำการเกษตรเพียงเพื่อยังชีพและมีฐานะยากจนมาก

นอกจากนั้น เกษตรกรในบางพื้นที่ใช้ภูมิปัญญาที่ได้รับจากรุ่นสู่รุ่นกับประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำจริงด้วยตนเอง ประกอบกับนำข้อมูลทางวิชาการที่ได้รับจากนักวิชาการที่เข้าไปในพื้นที่ เช่น เกษตรกรจังหวัด มาปรับใช้ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำแนะนำเท่าที่ควร ส่งผลให้กระบวนการผลิต และวิธีการผลิตยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่จะควรจะเป็น ในขณะที่เกษตรกรในบางพื้นที่มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดี มีการรวมตัวกันเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน

สำหรับประเด็นเรื่องพลังงานและปัญหาที่ได้รับทราบจากการลงพื้นที่ นั้น กลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า ระยะเวลาที่ใช้ศึกษามีจำกัดและข้อมูลที่ได้รับยังไม่ครบถ้วนจึงหารือกันได้ในเบื้องต้นว่า ในขณะที่มีความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่การดำเนินนโยบายของภาครัฐอาจยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

ในบางพื้นที่ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตของตน ส่งผลให้ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าตามความต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจากมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในแต่ละพื้นที่อาจมีองค์ความรู้และมีศักยภาพที่จะพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้ หากภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมอย่างจริงจังและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละภาคส่วน อย่างไรก็ตาม ระบบงบประมาณของประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเท่าที่ควร จึงทำให้การดำเนินโครงการวิจัยยังไม่มีบูรณาการระหว่างคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย รวมทั้งโจทย์การวิจัยยังเป็นแค่งานวิจัยพื้นฐานและเป็นเรื่องสนใจของผู้วิจัยหลัก ส่งผลให้งานวิจัยไม่ตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจและต่อยอดในเชิงพาณิชย์เท่าที่ควร

ส่วนที่ 3

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 การสังเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา

ผลจากการเรียนรู้ในพื้นที่ของกลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ที่เน้นการศึกษาความมั่นคงด้านอาหาร และพลังงาน ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี สวนกิตากร อำเภอ กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ สหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และ การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพลังงานสะอาด ที่โรงไฟฟ้าชีวมวลของบริษัท มุ่งเจริญ กรีนพาวเวอร์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เห็นว่าพื้นที่การเรียนรู้ข้างต้น ซึ่งเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือเขตอีสานใต้ มีศักยภาพในการพัฒนา เนื่องจากมีความพร้อมด้านทรัพยากรและความอุดมสมบูรณ์ พอสมควร ในฤดูแล้งแม่น้ำภาคจะร้อนมากและขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ แต่ก็ยังได้รับความช่วยเหลือ เฉพาะหน้าจากภาครัฐที่พอจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้บ้าง ส่วนความช่วยเหลือระยะยาว เช่น การแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยการขุดสระและบ่อน้ำ แม้จะดำเนินการแล้ว แต่ก็ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ ตลอดฤดูแล้ง เกษตรกรจึงต้องปรับเปลี่ยนหาทางออกในการทำนาแต่ละปีเอง เนื่องจาก ในพื้นที่ยังคง ขาดแคลนระบบบริหารจัดการน้ำแบบยั่งยืน เช่น ไม่มีระบบคลองชลประทาน ระบบน้ำบาดาล และ ระบบการกระจายน้ำ

ผลจากการศึกษาดูงานและเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ข้างต้น สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1) จากการศึกษาดูงานที่ “คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” พบว่า การพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีอุปสรรคที่สำคัญ คือ การไม่มีการบูรณาการงานวิจัยระหว่างคณะที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ และ คณะเกษตรศาสตร์ ประกอบกับการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐแบบรายปี ทำให้การศึกษาวิจัย ไม่ต่อเนื่องและผลงานวิจัยที่ออกมายังไม่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถนำไปต่อยอดในเชิงธุรกิจได้ และผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (pure science) ที่เกิดจากความสนใจ ของนักศึกษาเอง ยังมีการนำมิติทางเศรษฐกิจหรือความต้องการทางธุรกิจมาเป็นฐานการวิจัย รวมทั้ง นักศึกษาที่อยู่ในระดับปริญญาตรีขาดความรู้ที่จะปรับเปลี่ยนงานวิจัยให้เป็นประโยชน์ทางธุรกิจ และไม่รู้ช่องทางที่จะนำภาคธุรกิจมาสนับสนุนงานวิจัยเพื่อต่อยอด รวมทั้งขาดการเรียนรู้จาก แบบอย่างที่ดีทางธุรกิจเพื่อนำมาปรับปรุง

2) จากการศึกษาดูงานด้านความมั่นคงทางอาหารที่ “สหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย” พบว่า เกษตรกรมีความมุ่งมั่นในการผลักดันให้ตัวเองและครอบครัวหลุดพ้นจากความยากจน แต่ยังไม่ สามารถนำความรู้ที่พอมีอยู่บ้างมาปรับใช้ในเชิงธุรกิจได้ทั่วถึง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ชัดเจน จากกรณีของสหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ที่นำโดยนางกัญญา อ่อนศรี ผู้ใหญ่บ้านทัพไทย (ที่ปรึกษาสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทัพไทย จำกัด) ที่ต้องพึ่งพาอุปสรรคและ สะสมความรู้ด้วยตัวเอง จนทำให้สามารถยกระดับคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนได้

เป็นอย่างดี และสามารถกำหนดราคาผลผลิตของสหกรณ์ฯ ได้เอง โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตสนับสนุน การทำการเกษตรได้อย่างคุ้มค่าด้วยการตรวจสอบราคาตลาดทั่วไปของผลผลิตชนิดเดียวกับของ สหกรณ์ฯ ก่อน การปรับปรุงคุณภาพผลผลิตนอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐพอสมควรแล้ว เกษตรกรสหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย ยังมีความตั้งใจ ความอดทนมุมานะพยายาม กระทั่งทำให้ สามารถทำ MoU ส่งสินค้า อาทิ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เป็นเจ้าประจำให้ร้านอาหารสี่ฟ้าในกรุงเทพฯ และได้รับการรับรองมาตรฐานทั้ง NOP (National Organic Program) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สหภาพยุโรป (European Union : EU) ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง และปัจจุบันใช้มาตรฐาน PGS (Participatory Guarantee System) ซึ่งเป็นระบบที่ตรวจสอบและรับรองโดยชุมชนเอง เกษตรกรในกลุ่มจะ ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าตัวเอง โดยมีนักวิชาการมาช่วยดูแล ด้วยระบบการตรวจดังกล่าวทำให้ ต้นทุนราคาข้าวอินทรีย์ถูกลง ซึ่งทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐภายหลังจากที่มองเห็น ศักยภาพ มิได้เป็นการสนับสนุนตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินการ แต่เป็นการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรเอง ด้วยการลองผิดลองถูกด้วยตนเองก่อน

3) จากการศึกษาดูงานด้านความมั่นคงทางอาหารที่ “สวนกิตติการ” พบว่า เป็นอีกหนึ่งตัวอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงการพึ่งตนเองของเจ้าของสวนกิตติการ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการดัดแปลง แสวงหาความรู้เองในการทำเกษตรผสมผสาน ด้วยการปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด หลังจากที่ไม่สามารถ อดทนรอการให้ผลผลิตจากยางพาราและราคาตกต่ำได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร หลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปแนะนำให้ความรู้ในทาง ทฤษฎี และไม่รู้เรื่องภาคปฏิบัติ ทำให้เกษตรกรไม่ได้ประโยชน์ตามความต้องการ รวมทั้งการสนับสนุน ของคนรุ่นใหม่ในครอบครัวที่มีความรู้ด้านการเกษตรและนำ Social media มาใช้ประโยชน์

4) จากการศึกษาดูงานโครงการเมืองสิ่งไม่เคลที่ “ชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ยุคดิจิทัล และโรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ” พบว่า กลุ่มเกษตรกรชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ยุคดิจิทัล วิชากิจ ชุมชนเมืองสิ่งเกษตรอินทรีย์ 4.0 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเพื่อสังคมการเกษตร แบบประณีตเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาลัย นานาชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังมีองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการเกษตรที่ไม่ดีพอ กล่าวคือ ชุมชนดังกล่าวเริ่มต้นด้วยการกู้เงินจากธนาคารสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มาซื้อวัวและสร้าง โรงเลี้ยงวัว แต่ไม่สามารถประกันความสำเร็จได้เนื่องจากราคาวัวตกต่ำ และยังมีภาระหนี้เงินกู้ที่ต้อง รับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่า แผนงานแนวคิดในการเริ่มต้นกิจการยังไม่ดีพอ ต้องเผชิญความเสี่ยงสูง ทั้งที่นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มาช่วยให้คำแนะนำ รวมทั้งเกษตรกรยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืน ในขณะที่โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็ก และชุมชน โรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ เป็นโครงการที่ดำเนินการเฉพาะในโรงเรียน นักเรียนยังมิ ได้รับความรู้และความเข้าใจโครงการแบบองค์รวม และการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน

5) จากการศึกษาดูงานที่ “สวนป่าภา-ภูมิ” พบว่า เป็นตัวอย่างที่พอจะเห็นผลในเชิง ประจักษ์ คือ ธนาครต้นไม้เกิดจากจิตสำนึกของประชาชน (นายวิเชียร สัตตธारा) เป็นตัวอย่างที่ดี ของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในทางอ้อม จากการออมในรูปแบบการปลูกต้นไม้ รวมทั้งได้เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรตามธรรมชาติ โดยใช้

พื้นที่ 20 ไร่ ของตนในการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมามากกว่า 10 ปี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้ประชาชนปลูกและอนุรักษ์ป่า และใช้ประโยชน์จากป่า

6) จากการศึกษาเรียนรู้ความมั่นคงด้านพลังงานที่ “โรงไฟฟ้าชีวมวลของบริษัท มุ่งเจริญกรีนพาวเวอร์ จำกัด” ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าชีวมวลประเภท Small Power Plant (SPP) พบว่าการดำเนินนโยบายของรัฐมีความสับสนและมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลรายใหม่ประเภท Very Small Power Plant (VSPP) โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อโรงไฟฟ้าชีวมวลรายเก่าประเภท Small Power Plant (SPP) และขาดการควบคุมที่ใกล้ชิด ทำให้เกิดการแย่งทรัพยากร ตัดราคาวัตถุดิบที่ใช้เป็นพลังงานผลิตไฟฟ้า เช่น แกลบ เศษไม้ เปลือกไม้สับ โดยนายธงชัย มุ่งเจริญพร กล่าวว่า นายศิริ จิระพงษ์พันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ยืนยันให้การสนับสนุนกิจการโรงไฟฟ้าชีวมวลของบริษัทฯ และจะหาทางช่วยเหลือ รวมทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ยังยืนยันว่าพลังงานไฟฟ้าของไทยไม่ได้อยู่ในภาวะวิกฤตดังเช่นข้อมูลที่ปรากฏตามสื่อ โดยปัจจุบันไทยยังมีพลังงานไฟฟ้าเกินความต้องการและสามารถใช้ได้อีกประมาณ 10 ปี

นอกจากนี้ ผลจากการเรียนรู้ในพื้นที่ของกลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ยังพบว่า

1) รัฐให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายรายเกินไป มักอุดหนุนแนวโน้มการอยู่รอดของกิจการในเบื้องต้นก่อน จึงจะตัดสินใจช่วยเหลือ ทำให้เกษตรกรต้องเสียเวลาองผิตลงถูก เผชิญกับปัญหาในการเลี้ยงชีพตามลำพัง เช่น กรณีที่ตัดสินใจโค่นยางพาราเพราะให้ผลผลิตและผลตอบแทนต่ำเกินไป แล้วหันไปปลูกผลไม้แทนโดยขาดการให้คำแนะนำจากภาครัฐ

2) รัฐขาดระบบการควบคุมจำนวนการผลิต ทำให้เกษตรกรไร้ทิศทางในการเพาะปลูก มักจะเอาอย่างเพื่อนเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการปลูกผลไม้ชนิดอื่น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเลียนแบบเอาอย่างขยายวง และราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากแรงปลูกผลไม้และผลผลิตซ้ำ ๆ กันจนล้นตลาด

3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีเพียงความรู้ทางทฤษฎี แต่ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติ จึงไม่อาจแนะนำหรือให้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ทำให้เกษตรกรไม่เชื่อถือ

4) เมื่อรัฐเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประกอบการ ก็มักจะนำปัญหาไปให้ ด้วยการกำหนดกรอบระเบียบที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรหรือผู้ประกอบการ ทำให้กลายเป็นอุปสรรคบั่นทอนกำลังใจ และส่งผลกระทบต่อเงินลงทุนของผู้ประกอบการในระยะยาว

5) นโยบายรัฐมีความสับสนและมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งการสนับสนุนให้สร้างกิจการโรงไฟฟ้าชีวมวลรายใหม่ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อโรงไฟฟ้าชีวมวลรายเก่า ทำให้เกิดการแย่งทรัพยากร ตัดราคาวัตถุดิบที่ใช้เป็นพลังงานผลิตไฟฟ้า นอกจากนี้ ยังมีความสับสนในสถานะที่แท้จริงของความมั่นคงทางพลังงานของชาติว่าปัจจุบันอยู่ในขั้นวิกฤตหรือสถานะเกินความต้องการ

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาดูงานในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ ของกลุ่มที่ 1 “มั่นคง” ระหว่างวันที่ 10-13 กรกฎาคม 2561 สามารถประมวลสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้ดังนี้

1) ภาครัฐควรสร้างมูลค่าเพิ่มภาคการเกษตร โดยการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตการเกษตร การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนเครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และยกระดับคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) ภาครัฐควรพัฒนากลไกและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม และสถานประกอบการในภาคการผลิต

3) ภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาระบบคุณภาพของประเทศ เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น ระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ระบบรับรองงานให้เป็นที่ยอมรับในระดับระหว่างประเทศ เป็นต้น

4) ภาครัฐควรส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนอย่างครบวงจร

5) ภาครัฐควรพัฒนาคุณภาพ “คน” ในชุมชนให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและการบริการในแต่ละพื้นที่ยุทธศาสตร์

6) ภาครัฐควรเสริมสร้างขีดความสามารถของภาคเอกชนให้พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิต ด้วยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ซัพพลายเออร์ในประเทศยกระดับสู่ความชำนาญทางเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

7) ภาครัฐควรส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยในแต่ละพื้นที่มีการสอนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลิตบุคลากรที่มีความสามารถตรงตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ โดยปรับปรุงหลักสูตรเพื่อที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปพัฒนาต่อยอดของภาคธุรกิจเอกชน

8) ภาครัฐควรส่งเสริมการวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะการปรับแนวทางการจัดสรรงบประมาณจากการพิจารณารายปี (แบบปกติ) เป็น แบบระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยเป็นแบบเงินก้อน (Block Grant)

9) ภาครัฐควรปรับกลไกและกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรของประเทศให้สนับสนุนการพัฒนาในระดับพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น

10) ภาครัฐควรเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการประเทศบนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย

11) ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนฐานความคิดเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐจากการเป็น “ผู้เล่นสำคัญ” เป็น “ผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก” โดยมุ่งเน้นการลดขนาดภาครัฐ กระจายอำนาจ และงบประมาณสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อป้องกันการแทรกแซงกลไกตลาดและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

12) ภาครัฐควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบอย่างที่ดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัด เพื่อเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะลดระยะเวลาและภาระของภาครัฐทั้งเจ้าหน้าที่และงบประมาณ

13) ภาครัฐควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และทำการตลาดสินค้าเกษตรและสินค้าแปรรูป การเกษตรชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นคุณภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของสินค้า รวมทั้งศึกษาสู่ทางและบริหารจัดการเพื่อขยายตลาดไปยังต่างประเทศ

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาว. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา

วันที่ 1 : วันอังคารที่ 10 กรกฎาคม 2561

10.30–11.30 น.	เยี่ยมคารวะและรับฟังการบรรยาย “ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย นายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
13.30–14.30 น.	เข้าพบและรับฟังการบรรยาย “บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย ดร. สิรินทร์ทิพย์ บุญมี รองอธิการบดีฝ่ายบริหารงานบุคคลและวิเทศสัมพันธ์
14.30–16.00 น.	เยี่ยมชมคณะวิทยาศาสตร์ และศึกษาดูงานผลงานและนวัตกรรมของกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
16.00–16.30 น.	เสวนากลุ่มย่อยและสรุปผลการเรียนรู้

วันที่ 2 : วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2561

09.00–10.30 น.	ศึกษาดูงานสวนกิตติกร อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ (แหล่งผลิตผลการเกษตรและท่องเที่ยวเชิงเกษตร)
12.30 น.	เดินทางไปสหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย จำกัด อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (49 กม.)
13.00–14.30 น.	ศึกษาดูงานสหกรณ์เกษตรอินทรีย์บ้านทัพไทย จำกัด อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (ต้นแบบแห่งความเข้มแข็งของชุมชนด้วยเกษตรอินทรีย์)
15.00–17.00 น.	ศึกษาดูงานบริษัท มุ่งเจริญ กรีนพาวเวอร์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (โรงไฟฟ้าชีวมวลและพลังงานสะอาด)
18.00–18.30 น.	เสวนากลุ่มย่อยและสรุปผลการเรียนรู้

วันที่ 3 : วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2561

- 09.30–10.00 น. รับฟังการบรรยายและศึกษาดูงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็กและชุมชนมิติปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์
- 10.00–11.30 น. ลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชน
เยี่ยมชมชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ยุคดิจิทัล วิสาหกิจชุมชนเมืองสิงห์ เกษตรอินทรีย์ 4.0 มิติอาหารมั่นคง
- 13.00–14.00 น. เยี่ยมชมสวนรักษัพีทักษ์ป่าที่สวนป่าภา-ภูมิ ป่าครอบครัวต้นแบบ “รักษัลูก รักษัโลก รักษัป่า” มิติทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ บ้านกรุดหนองซำ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์
- 14.00–15.30 น. เวทีเสวนาเมืองสิงห์โมเดล : การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย
- 16.00–17.30 น. ศึกษาดูงานภูมิเขียงสงชุมชนโบราณ 5 ชชาติพันธุ์สามศตวรรษ บ้านเขียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์

วันที่ 4 : วันศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม 2561

- 09.00–10.30 น. รับฟังการบรรยายและศึกษาดูงาน “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปราสาทหินพนมรุ้งบนเส้นทางราชมรรคา” ตำบลตาเป็ก อำเภोजอมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- 11.00–13.30 น. ศึกษาดูงานและร่วมกิจกรรมการย้อมผ้าภูอัคนี ศูนย์สาธิตผ้าภูอัคนี หมู่บ้านเจริญสุข อำเภोजอมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาคผนวก ข.

รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

1. นางอัญธิกา รุ่งเรือง ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการการต่างประเทศ
สำนักกรรมการธิการ 2

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

2. นายกฤษฎา อักษรวงศ์ ผู้อำนวยการสำนัก 6 กระทรวงการต่างประเทศ
3. นายกิริณ มุ่งถิ่น อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลิสบอน
4. นางสาวณัฐนิภา บุรุษพัฒน์ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปราก
5. นางสาวรุ่งนภา ศรีวรรณวิทย์ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเอเธนส์
6. นางพิมพ์ดี โสรัตน์พงศ์ ผู้อำนวยการส่วนวินัยและนิติการ สำนักบริหารบุคคล
7. นายภาสิต จุฑะพุทธิ หัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคงระหว่างประเทศ
สำนักนโยบายและแผน

8. นายโกศล สถิตธรรมจิตร รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. นายปวิช เกศวงศ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
รักษาการตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม
ระหว่างประเทศ กองการต่างประเทศ
10. นายสุทธิพล เอี่ยมประเสริฐกุล ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9
กรมทรัพยากรน้ำ

กระทรวงแรงงาน

11. นายสมศักดิ์ คณาประเสริฐกุล ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานภาค 1
สำนักงานประกันสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม)

12. ดร. ณรงค์พันธ์ อนุรมย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Action Learning Project)

เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของไทย ด้านความมั่นคง

จัดทำโดย กลุ่มที่ 2 มั่งคั่ง รุ่นที่ 10

1. นางสาวช่อนกลิ่น	พลอยมี
2. นางสาวศิริพร	ศุภนิมิตวิเศษกุล
3. นายอัศวพงศ์	เฉลิมนนท์
4. นางนาฏนภางค์	ดำรงสุนทรชัย
5. นายวาทยุทธ	วิจารณ์ภัยกิจ
6. นางนาฏริยา	นพคุณ พรหมโยธี
7. นางรัตนา	นนทปัทมะดุลย์
8. นายวราพงษ์	ชมาฤกษ์
9. นายทวีพงศ์	สุวรรณโร
10. นางสาวบุณิกา	แจ่มใส
11. นางพุกกลิ่น	ตรีสุโกศล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ผลการศึกษาประเด็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง บริเวณจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์ พบว่า มีจุดเด่น คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ที่ค่อนข้างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ ยังไม่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมนัก ยุทธศาสตร์การพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคม โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ไม่มากเท่าที่ควร

สำหรับบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งควรมีส่วนเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ชุมชนด้วยองค์ความรู้จากงานวิจัยและพัฒนา พบว่า สถาบันการศึกษาหลักของพื้นที่ยังไม่สามารถทำการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้ครอบคลุมเท่าที่ควร

แม้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจะเป็นเขตพื้นที่เหมาะสมในการผลิตพืชผลทางการเกษตรหลายชนิด แต่สิ่งที่เป็นความท้าทายในการพัฒนาเศรษฐกิจได้แก่การเชื่อมโยงตลาด ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรกรให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนด้วยยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว วิถีชุมชน ยังพบว่ามีผลกระทบอยู่มาก เนื่องจากชุมชนบางแห่งยังไม่สามารถค้นหาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่จะสะท้อนถึงจุดเด่นที่น่าสนใจของชุมชนตนเองได้

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ (1) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ นอกจากจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านอย่างสมดุลแล้ว ควรจะต้องมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้บรรลุตามยุทธศาสตร์ในกรอบเวลาที่กำหนดไว้ และ (2) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองหรือตรงกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายอย่างแท้จริง จึงจะทำให้การพัฒนามีความยั่งยืน

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	จ
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่	1
1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่	38
1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย	40
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์	42
2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน	42
2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย	43
2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์	44
2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม	44
2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ	47
2.6 ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา	48
2.7 บทวิเคราะห์ผลการศึกษากับประเด็นยุทธศาสตร์	48
ส่วนที่ 3 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	50
3.1 การสังเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา	50
3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	50
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	
ก. กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา	53
ข. รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม	56

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	พื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี	3
ตารางที่ 2	จำนวนอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เทศบาล และ อบต.	5
ตารางที่ 3	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ของจังหวัดอุบลราชธานี	5
ตารางที่ 4	พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555-2559	6
ตารางที่ 5	เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตของข้าวนาปี จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555-2559	6
ตารางที่ 6	สถิติการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว ปี 2555-2559	9
ตารางที่ 7	สถิติการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ปี 2555-2559	9
ตารางที่ 8	สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคล จัดตั้ง/เลิก 3 ปีล่าสุด	10
ตารางที่ 9	แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี	11
ตารางที่ 10	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามขนาดในจังหวัดอุบลราชธานี	11
ตารางที่ 11	ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2559	12
ตารางที่ 12	สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2552-2558	14
ตารางที่ 13	เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของ จังหวัดอุบลราชธานี ปี. 2554 2556 และ 2558	20
ตารางที่ 14	ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี (ปี 2555-2557)	24

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แสดงที่ตั้ง และอาณาเขตของจังหวัดอุบลราชธานี	2
ภาพที่ 2	แสดงร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (ปี 2558)	19
ภาพที่ 3	แสดงร้อยละของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (ปี 2558)	20
ภาพที่ 4	แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน (ปี 2558)	22
ภาพที่ 5	แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน (ปี 2547-2558)	23
ภาพที่ 6	แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี (GPCP)	25
ภาพที่ 7	แสดงอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี (GPCP)	25
ภาพที่ 8	แสดงลักษณะการใช้ที่ดินของจังหวัดอุบลราชธานี	26
ภาพที่ 9	แสดงผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 5 ชนิด (ตัน)	26
ภาพที่ 10	แสดงจำนวนโรงงาน มูลค่าการลงทุนและจำนวนแรงงาน	27
ภาพที่ 11	แสดงจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว ระหว่างปี 2556-2558	28
ภาพที่ 12	แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเพื่อการท่องเที่ยว (บาท/คน/วัน)	28

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

1.1.1 จังหวัดอุบลราชธานี

1.1.1.1 ความเป็นมา

อุบลราชธานี ราชธานีแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ชื่อว่าเป็นเมืองดอกบัว อันมีแม่น้ำมูลแม่น้ำชีไหลพาดผ่านดุจเสมือนเส้นชีวิตของชาวเมืองในสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหม และท้าวทิดกำ บុตรพระวอ พระตา หนีภัยสงคราม “พระเจ้าสิริบุญสาร” เจ้าแห่งนครเวียงจันทน์ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และในสมัยนั้น เมืองอุบลราชธานียังเป็นเพียงชุมชนที่กลุ่มชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เวียงดอนกองแขวงจำปาศักดิ์ เท่านั้น ยังไม่ได้สถาปนาเป็นเมืองอุบลราชธานีจนถึงสิ้นรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีพระราชประสงค์ที่จะรวมพลเมือง เพื่อเป็นกำลังของประเทศ โดยทรงมีพระราชกำหนดว่า หากเจ้าเมืองใดหรือบุคคลใดรวมไพร่พลได้มาก ตั้งเมืองเป็นปึกแผ่นมั่นคงก็จะได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง พระปทุมสุรราช (ท้าวคำผง) จึงอพยพครอบครัวไพร่พลจากเวียงดอนกองมาตั้งหลักแหล่งบริเวณห้วยแระแมะ จนต่อมา พระปทุมสุรราช สามารถยกทัพปราบกบฏได้ชัยชนะ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระปทุมสุรราช เป็น พระปทุมวรราชสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานี และเป็นเจ้าเมืองคนแรกของอุบลราชธานี ให้ยกฐานะบ้านแระแมะขึ้นเป็น “เมืองอุบลราชธานี” ในปี 2335 และภายหลังได้ย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่ “ดงอู่ผึ้ง” อันเป็นที่ตั้งเมืองอุบลราชธานีในปัจจุบัน เหตุที่มี “ราชธานี” ต่อท้ายนั้นเป็นเพราะว่ามีเจ้าเมืองสืบต่อมาถึง 4 คน และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจังหวัดอุบลราชธานี มีฐานะเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งเป็นที่ตั้งกองบัญชาการมณฑลอีสานมาโดยตลอดจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี 2468 ได้มีการยุบเลิกมณฑลอุบลราชธานี จึงนับได้ว่าจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็นจังหวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมจังหวัดต่าง ๆ ของไทยหลายจังหวัด

1.1.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

1) ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่สุดชายแดนตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา ประชาธิปไตย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 630 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 10.0 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

- ทิศตะวันออก ติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 ทิศใต้ ติดประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย และจังหวัดศรีสะเกษ
 ทิศตะวันตก ติดจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร
- 2) ที่ตั้ง และอาณาเขตของจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 1 แสดงที่ตั้ง และอาณาเขตของจังหวัดอุบลราชธานี

3) ขนาดพื้นที่

ตารางที่ 1 พื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัด	เนื้อที่	
	ตารางกิโลเมตร	ไร่
อุบลราชธานี	15,744.840	9,840,526

1.1.1.3 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

1) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช โดยสูงจากระดับน้ำทะเล เฉลี่ยประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ จัดเป็นที่ราบสูง ลาดเอียงไปทางตะวันออก มีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอเมืองอุบลราชธานี ซึ่งแม่น้ำมูลไหลผ่านกลางจังหวัดจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม และมีลำน้ำใหญ่ ๆ อีกหลายสาย ได้แก่

ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย และมีภูเขาสลับซับซ้อนหลายแห่งทางบริเวณชายแดนตอนใต้ที่สำคัญ คือ เทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา

2) ลักษณะภูมิสัณฐาน

ลักษณะภูมิสัณฐานของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกโดยสังเขปดังนี้

(1) บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำ (River levee) เกิดจากตะกอนลำน้ำที่พัดพามาทับถม สภาพพื้นที่เป็นเนินสันดินริมฝั่งแม่น้ำโขง และบางบริเวณสันดินริมฝั่งลำเซบาย

(2) บริเวณที่เป็นแบบตะพักลำน้ำ (Terrace) ที่เกิดจากการกระทำของขบวนการของน้ำนานมาแล้ว ประกอบด้วยบริเวณที่เป็นลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ลักษณะพื้นที่ที่มีทั้งที่เป็นที่ราบแบบลูกคลื่นลอนลาดจนถึงลูกคลื่นลอนชัน จะอยู่ถัดจากบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงขึ้นมา พื้นที่เหล่านี้จะพบในบริเวณทั่วไปของจังหวัด กล่าวคือทางตอนเหนือทางตะวันออก และทางใต้ บางแห่งใช้สำหรับทำนาและบางแห่งใช้สำหรับปลูกพืชไร่

(3) บริเวณที่เป็นแอ่ง (Depression) หรือที่ลุ่มต่ำหลังลำน้ำ (back swamp) เกิดจากการกระทำของน้ำ พบบางแห่งในบริเวณริมแม่น้ำโขง แม่น้ำชี ลำเซบาย และลำโดมใหญ่ จะมีน้ำแช่ขังนานในฤดูฝน

(4) บริเวณที่เป็นเนินตะกอนรูปพัด (Coalescing fans) สภาพพื้นที่แบบนี้มีลักษณะเด่นคือ รูปร่างจะเป็นรูปพัด เกิดจากการที่หินในบริเวณเหล่านั้นถูกทำให้แตกหักสะสมอยู่กับพวกที่มีอนุภาคละเอียดกว่าเมื่อฝนตกลงมาในปริมาณมาก กำลังของน้ำจะมีมากจนสามารถพัดพาเอาตะกอนเหล่านั้นออกมานอกหุบเขาได้ เมื่อมาถึงนอกหุบเขาหรือเชิงเขา สภาพพื้นที่ก็จะเป็นที่ราบทางน้ำไหลกระจายออกไป ทำให้กำลังของน้ำลดลง ก็จะตกตะกอนในบริเวณน้ำ จะพบอยู่ทางตอนใต้และทางตะวันตกของจังหวัด

(5) บริเวณที่เป็นเนินที่เกิดจากการไหลของธารลาวา (Lava flow hill) เป็นเนินเขาที่เกิดจากการไหลของธารลาวา ดินบริเวณนี้จะมีศักยภาพทางการเกษตรสูง ซึ่งเป็นผลจากการสลายตัวของหินบะซอลต์ บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอน้ำยืน

(6) บริเวณที่ลาดเชิงเขา (Foot hill slope) เป็นที่ลาดเชิงเขาที่ตะกอนบริเวณที่เกิดจากการกระทำของน้ำมานานมาแล้วทับถมกัน บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอตระการพืชผล

(7) บริเวณที่ลาดเชิงซ้อน (Slope complex) ลักษณะเป็นภูเขาหรือทิวเขาที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ จะพบบริเวณทิวเขาพนมดงรักในอำเภอน้ำยืน อำเภอนาจะหลวย และอำเภอบუნทริก อีกแห่งหนึ่งคือ ทิวเขาภูเขาส่งจะพบมากในอำเภอโขงเจียม และอำเภอศรีเมืองใหม่

3) ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จะมีอากาศร้อนในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวในฤดูหนาวส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และในปี 2555 มีฝนตกประมาณ 120 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 1,658.9 มิลลิเมตร

4) อุณหภูมิ

จังหวัดอุบลราชธานี มีอุณหภูมิระหว่าง 12.1–41.1 องศาเซลเซียส

5) การใช้ที่ดิน

จากการสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า พื้นที่ของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม ร้อยละ 62.65 รองลงมาคือ พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 20.16 พื้นที่เบ็ดเตล็ดร้อยละ 8.79 พื้นที่ชุมชน ร้อยละ 4.71 พื้นที่แหล่งน้ำ ร้อยละ 3.69

1.1.1.4 ข้อมูลการปกครอง / ประชากร

เขตการปกครอง ประชากรและการบริหาร

ในปี 2559 จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 25 อำเภอ 216 ตำบล 2,704 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอ ดังนี้

(1) อำเภอเมืองอุบลราชธานี	(2) อำเภอกุดข้าวปุ้น
(3) อำเภอเขมราฐ	(4) อำเภอโขงเจียม
(5) อำเภอโขงเจียม	(6) อำเภอดอนมดแดง
(7) อำเภอเดชอุดม	(8) อำเภอตระการพืชผล

(9) อำเภอตาลสุม	(10) อำเภอทุ่งศรีอุดม
(11) อำเภอนาจะหลวย	(12) อำเภอน้ำยืน
(13) อำเภอบุญศรี	(14) อำเภอพิบูลมังสาหาร
(15) อำเภอโพธิ์ไทร	(16) อำเภอม่วงสามสิบ
(17) อำเภวารินชำราบ	(18) อำเภอศรีเมืองใหม่
(19) อำเภอสำโรง	(20) อำเภอสิรินธร
(21) อำเภอนาเยีย	(22) อำเภอเหล่าเสือโก้ก
(23) อำเภอนาตาล	(24) อำเภอสว่างวีระวงศ์
(25) อำเภอน้ำขุ่น	

การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 1 แห่ง มีเทศบาลทั้งหมด 59 แห่ง แยกเป็น เทศบาลนคร 1 แห่ง คือ เทศบาลนครอุบลราชธานี โดยได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลนคร เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 เทศบาลเมือง 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองแฉะเม เทศบาลเมืองวารินชำราบ เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และเทศบาลเมืองเดชอุดม มีเทศบาลตำบล 54 แห่ง และมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 179 แห่ง

ตารางที่ 2 จำนวนอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เทศบาล และ อบต.

จังหวัด	เขตการปกครอง					จำนวนประชากร (คน)
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	
อุบลราชธานี	25	216	2,704	59	179	1,858,618

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2559)

1.1.1.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1) โครงสร้างและขนาดเศรษฐกิจจังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 3 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ของจังหวัดอุบลราชธานี

ปี	ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดต่อคน (บาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคเกษตร (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคนอกเกษตร (ล้านบาท)
2557	104,480	60,568	24,149	80,331
2556	114,258	66,034	29,907	84,352
2555	98,831	56,957	24,499	74,332

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)¹

¹ แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=gross_regional [22 กรกฎาคม 2559].

จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในปี 2557 คิดเป็น 104,480 ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าลดลงจากปี 2556 ประมาณ 10 ล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร

2) ภาคการเกษตร

(1) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

พืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด 5 อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี 2558 ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก 4,168,797 ไร่ รองลงมาคือ มันสำปะหลัง 434,714 ไร่ ยางพารา 429,016 ไร่ ผลไม้ 134,278 ไร่ และอ้อย 17,039 ไร่

ตารางที่ 4 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555–2559

ปี	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)					รวม
	ข้าว	มันสำปะหลัง	ยางพารา	ผลไม้-ไม้ยืนต้น	อ้อย	
2559	4,168,797	434,714	429,016	134,278	17,039	5,183,844
2558	4,188,893	435,605	441,693	128,067	15,777	5,040,035
2557	4,118,878	410,942	441,750	120,382	15,312	5,107,264
2556	4,261,907	424,132	444,162	118,998	13,660	4,262,859
2555	4,245,711	429,995	432,418	117,689	13,542	5,239,355

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อตรวจสอบพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิต (กก./ไร่) ของข้าวนาปีของจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ ระหว่างปี 2555–2558 พบว่า มีจำนวนพื้นที่การผลิต เนื้อที่เก็บเกี่ยวแกว่งตัวไม่มากนัก โดยจากปี 2556–2558 แนวโน้มที่ผลผลิตจะลดลงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่แปรเปลี่ยน ส่งผลให้ข้าวดูได้รับความเสียหาย

ตารางที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตของข้าวนาปีจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555–2559

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
2559	4,168,797	4,144,464	1,500,295
2558	4,018,893	3,876,135	1,337,266
2557	4,118,878	4,074,374	1,434,179
2556	4,261,907	3,899,495	1,380,421
2555	4,245,711	4,036,596	1,445,101

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี (2559)

(2) ข้อมูลด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี

ก. พื้นที่การผลิต

จังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2559 มีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 5,849,799 ไร่ พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด 28,909 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.494 ของพื้นที่การเกษตรทั้งจังหวัด แบ่งเป็น

(ก) ข้าวอินทรีย์ : พื้นที่ 27,624 ไร่

(ข) พืชสมุนไพร : พื้นที่ 36 ไร่

(ค) พืชผัก ไม้ผล พื้นที่ 199 ไร่

(ง) ฝ้ายอินทรีย์ พื้นที่ 1,050 ไร่

ข. หน่วยงานเอกชน

(ก) สมาคมเกษตรก้าวหน้าตระการพืชผล จำกัด เกษตรกร 300 ราย พื้นที่ 11,404 ไร่

(ข) สหกรณ์การเกษตรไรสารเคมี จำกัด เกษตรกร 230 ราย พื้นที่ 5,164 ไร่

(ค) บริษัทเอเชียโกด เด็นท์ ไรซ์ จำกัด เกษตรกร 120 ราย พื้นที่ 1,050 ไร่

(ง) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกษตรกร 117 ราย พื้นที่ 1,872 ไร่

(จ) กระทรวงพาณิชย์ สนับสนุนการปลูกฝ้ายอินทรีย์ พื้นที่ 1,050 ไร่

(ฉ) กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 14 ราย พื้นที่ 52 ไร่

ค. หน่วยงานภาครัฐรับรองมาตรฐาน 14 แปลง

ง. การปลูกไม้ผลอินทรีย์ 1 ราย

จ. การปลูกสมุนไพรอินทรีย์ 1 กลุ่ม 36 ไร่

ฉ. กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าอินทรีย์ 58 กลุ่ม

(3) การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัด

ก. ได้มีการประกาศให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระของจังหวัดเมื่อ

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557

ข. ได้มีการประกาศยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์จังหวัด

อุบลราชธานี เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2558 **ประกอบด้วย**

3) ด้านการตลาด

(1) ตลาดเขียว ทุกวันเสาร์ที่ตึกศูนย์ ทุกวันจันทร์ที่โรงพยาบาลมะเร็ง ทุกวันอังคารและพฤหัสบดีที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ และเปิดตลาดร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

(2) อุทยานบุญนิยม เปิดจำหน่ายทุกวัน

4) การปศุสัตว์

จังหวัดอุบลราชธานี มีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความคุ้นเคยในการเลี้ยงสัตว์เคี้ยวเอื้อง โดยเฉพาะโค กระบือ แพะ แกะ และอีกส่วนหนึ่งทำการเลี้ยงไก่เนื้อ และไข่ ในลักษณะฟาร์มระบบประกันราคา แต่ปัจจุบันการประกอบอาชีพด้านการเกษตร เกษตรกรหันไปใช้เครื่องจักรกลไถนาเดินตาม แทนการใช้แรงงานจากสัตว์ และที่สาธารณะเลี้ยงสัตว์มีจำนวนลดลง เกษตรกรเลิกเลี้ยงสัตว์ไปประกอบอาชีพปลูกพืชเศรษฐกิจที่ได้ราคาดีกว่า เช่นปลูกยางพารา มันสำปะหลัง ประกอบความจำเป็นในการใช้เงิน เกษตรกรจึงได้ขายโคและกระบือ ทำให้จำนวนโค กระบือลดลงเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามโค กระบือยังมีความสำคัญในฐานะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ตลาดยังมีความต้องการมาก จำหน่ายได้ราคาดี ปัจจุบันราคาโค กระบือสูงมาก เกษตรกรหลายรายไม่มีเงินที่จะซื้อโค กระบือ กลับมาเลี้ยงอีก จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรมาเลี้ยงโค กระบือกันมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ลดปัญหาความยากจน ตามนโยบายของรัฐบาลและตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานีคือ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ โดยสนับสนุนกลุ่มนิติบุคคลที่มีกิจกรรมการเลี้ยงโค กระบือที่มีอยู่เดิมและจัดตั้งกลุ่มใหม่ สนับสนุนพันธุ์โค กระบือ ตามศักยภาพของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ เป็นการสร้างรายได้หลักให้แก่เกษตรกร และทำให้มีจำนวน โค กระบือ เพื่อผลิตขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น

5) ภาคการค้า

(1) การค้าชายแดน

จังหวัดอุบลราชธานีมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน รวม 2 ประเทศ คือ สปป. ลาว และกัมพูชา โดยแบ่งเป็นด่านพรมแดนถาวร จำนวน 2 จุด และจุดผ่อนปรน จำนวน 5 จุด ดังนี้

ก. ด้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด่านถาวร มีจำนวน 2 ด่าน ดังนี้

1) ด่านพรมแดนช่องเม็ก ตั้งอยู่เขตรอยต่อพรมแดนช่องเม็ก อ.สิรินธร-ด่านวังเต่า ของ สปป. ลาว เปิดทำการทุกวัน เวลา 06.00–20.00 น.

2) ด่านพรมแดนปากแซงตั้งอยู่ที่บ้านปากแซง อ.นาตาล จ.อุบลราชธานี เป็นด่านพรมแดนระหว่างไทย-สปป. ลาว มีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างเขตแดนตรงกันข้ามกับบ้านตาดสะพานเมืองละคอนเพ็ง แขวงสาละวัน สปป. ลาว เปิดทำการทุกวัน เวลา 08.30–18.30 น.

จุดผ่อนปรน มีจำนวน 4 จุด ดังนี้

1) จุดผ่อนปรนท่าเทศบาล ต.เขมราฐ อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี เปิดทำการสัปดาห์ละ 5 วัน (จันทร์-ศุกร์) เวลา 07.00–17.00 น.

2) จุดผ่อนปรนท่าปากป่อง บ้านสองคอน หมู่ที่ 1 ต.สองคอน อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี เปิดทำการสัปดาห์ละ 1 วัน (วันพฤหัสบดี) เวลา 09.00–15.00 น.

3) จุดผ่อนปรนบ้านด่านเก่า หมู่ที่ 1 ต.โขงเจียม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานีเปิดทำการสัปดาห์ละ 3 วัน (วันอังคาร พฤหัสบดี เสาร์) เวลา 08.00–12.00 น.

4) จุดผ่อนปรนช่องตาอุ บ้านหนองแสงหมู่ที่ 3 ต.โพนงาม อ.บุญศรี จ.อุบลราชธานี ตรงกันข้ามกับเมืองสุขุม แขวงจำปาสัก สปป. ลาว ตั้งอยู่บนพื้นที่เขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่าอนุรักษ์-ยอดมน ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 จังหวัดอุบลราชธานี เปิดทำการ วันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 08.00-15.00 น.

ข. ด้านราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นจุดผ่อนปรน จำนวน 1 จุด ได้แก่ จุดผ่อนปรนช่องอานม้าตั้งอยู่บ้านน้ำเย็น หมู่ที่ 6 ต.โฆง อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี โดยตรงข้ามกับกัมพูชา บ้านสะเตียลกวาง อ.จอมกระสาน จ.พระวิหาร เปิดทำการ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00-15.00 น.

ตารางที่ 6 สถิติการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว ปี 2555-2559

(มูลค่า : ล้านบาท)

ปี	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า	มูลค่าการค้ารวม	เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน	
					+ เพิ่ม , -ลด	%
2555	11,737.53	1,919.19	9,818.34	13,656.72	2,268.38	19.92
2556	13,212.21	1,668.37	11,543.84	14,880.58	1,223.86	8.96
2557	15,580.98	1,763.12	13,817.86	17,344.10	2,463.52	16.56
2558	14,580.98	3,361.29	10,684.16	17,406.74	62.64	0.36
2559*	7,962.57	2,428.95	5,533.59	10,391.52	N/A	N/A

* ปี 2559 นับตั้งแต่เดือน มกราคม-กรกฎาคม 2559

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงสินค้าอุปโภค-บริโภค วัสดุก่อสร้าง ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เป็นต้น

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้ากสิกรรม พลังงานไฟฟ้า สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร ไม้ ไม้แปรรูป เป็นต้น

ตารางที่ 7 สถิติการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ปี 2555-2559

(มูลค่า : ล้านบาท)

ปี	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า**	ดุลการค้า	มูลค่าการค้ารวม	เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน	
					+ เพิ่ม , -ลด	%
2555	527.43	N/A	527.43	527.43	0	0
2556	424.79	N/A	424.79	424.79	-102.64	-19.46
2557	470.72	N/A	470.72	470.72	45.93	10.81
2558	394.59	N/A	394.59	394.59	-76.13	-16.17
2559*	265.88	N/A	265.88	265.88	N/A	N/A

* ปี 2559 นับตั้งแต่เดือน มกราคม-กรกฎาคม 2559, ** ไม่มีข้อมูลการนำเข้า

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงสินค้าอุปโภค-บริโภค วัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าพื้นบ้าน ของป่า เป็นต้น

จากสถิติมูลค่าการค้าชายแดน พบว่า มูลค่าการค้าชายแดนกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2558 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16.56 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ขณะที่มูลค่าการค้ากับราชอาณาจักรกัมพูชายังไม่สูงมากนักและมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2558 ลดลงร้อยละ 16.17 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า

(2) การพาณิชย์กรรมและการจดทะเบียนนิติบุคคล

การค้าโดยทั่วไปของจังหวัดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะ การค้าปลีกของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ที่เพิ่มขึ้นตามการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งได้มีการขยายสาขาออกไปในเขตชุมชนตามอำเภอใหญ่รอบนอก รวมถึง ร้านค้าวัสดุก่อสร้างเพิ่มสาขามากขึ้น

ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2559 จังหวัดอุบลราชธานี มีนิติบุคคล ทั้งสิ้น จำนวน 7,690 ราย มูลค่าทุนจดทะเบียนรวม 47,450 ล้านบาท โดยมีห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ ดำเนินกิจการ จำนวน 3,665 ราย มูลค่าทุนจดทะเบียน 36,471 ล้านบาท แบ่งเป็นบริษัทจำกัด 1,288 ราย และห้างหุ้นส่วนจำกัด/ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 2,377 ราย

การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนและบริษัท ปี 2559 (มกราคม-สิงหาคม 2559) จำนวน 320 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (มกราคม-สิงหาคม 2558 = 276 ราย) จำนวน 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.94

ตารางที่ 8 สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคล จัดตั้ง/เลิก 3 ปีล่าสุด

ปี	จัดตั้งใหม่	เฉลี่ยต่อเดือน	เลิกกิจการ	เฉลี่ยต่อเดือน
2559 (ม.ค.-ส.ค.)	320	40.0	50	6.25
2558	425	35.4	128	10.5
2557	446	37.2	96	8

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี

6) ภาคอุตสาหกรรม

(1) จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม

ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ ประกอบกิจการ (สะสม) ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2559 จำนวนทั้งสิ้น 1,035 โรงงาน เงินลงทุน 19,501.77 ล้านบาท แรงงาน 14,114 คน

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จำพวกที่	จำนวนโรงงาน	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน
1	-	-	-
2	240	609.15	657
3	795	18,892.62	13,457
รวม	1,035	19,501.77	14,114

ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2559

(2) ขนาดของโรงงาน

โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก (เงินลงทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท) จำนวน 963 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 93.04 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมาเป็นโรงงานขนาดกลาง (เงินลงทุนมากกว่า 50 ล้านบาทแต่ไม่ถึง 200 ล้านบาท) จำนวน 56 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 5.41 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด โรงงานขนาดใหญ่ (เงินลงทุนตั้งแต่ 200 ล้านบาทขึ้นไป) จำนวน 16 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.55 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 10 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามขนาดในจังหวัดอุบลราชธานี

ขนาดโรงงาน	จำนวนโรงงาน (โรงงาน)	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน (คน)
โรงงานขนาดเล็ก	963	5,551.78	9,501
โรงงานขนาดกลาง	56	5,331.92	3,033
โรงงานขนาดใหญ่	16	8,618.07	1,580
รวม	1,035	19,501.77	14,114

ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2559

(3) ประเภทอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุด

ประเภทอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุด คือ โรงงานซ่อมเคาะฟันสียรถยนต์ 145 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ โรงงานทำวงกบประตู-หน้าต่าง บานประตู-หน้าต่าง 84 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 8.12 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด โรงงานทำมันเส้น 78 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 7.54 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด โรงสีข้าว 62 โรงงาน คิดเป็น ร้อยละ 6.00

ตารางที่ 11 ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2559

ที่	ลำดับ ประเภท	ประกอบกิจการ	จำนวนโรงงาน	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน (คน)
1	95(1)	ซ่อม เคาะ ฟันสีรถยนต์	145	2,319.33	1,398
2	34(2)	ทำวงกบประตู-หน้าต่าง	84	359.07	749
3	9(6)	ทำมันเส้น	78	1,202.20	344
4	9(1)	สีข้าว	62	3,783.98	787
5	58(1)	ทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต	64	501.99	521
6	37	ทำเครื่องเรือนและเครื่องตกแต่ง	55	102.21	359
7	64(13)	กลึงและเชื่อมโลหะ	49	73.4	177
8	65	ซ่อมเครื่องยนต์	33	31.32	142
9	3(4)	ดูดทราย	41	174.50	639
10	3(2)	ขุดตักดิน หิน กรวด หรือทราย	28	405.43	87

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง 377 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 36.46 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ อำเภวารินชำราบ 201 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 19.44 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด อำเภอเดชอุดม 65 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 6.29 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด อำเภอน้ำยืน 55 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 5.32 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด อำเภอโขงเจียม 54 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 5.22 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(4) สาขาอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนมากที่สุด²

ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตรอุตสาหกรรมขนส่ง และ อุตสาหกรรมทั่วไป ตามลำดับดังนี้

ก. อุตสาหกรรมการเกษตร ประกอบด้วย การสีข้าวเป็นหลัก รองลงมาคือ การทำมันเส้น การอบลดความชื้นข้าวเปลือก มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 166 โรงงาน เงินลงทุน 5,218.39 ล้านบาท การจ้างแรงงาน 1,031 คน

ข. อุตสาหกรรมขนส่ง ประกอบด้วย การซ่อม และเคาะฟันสีรถยนต์ ทำหลังคารถยนต์และทำเบาะรถยนต์ทำท่อไอเสียและทำชิ้นส่วนอุปกรณ์สำหรับรถยนต์เป็นหลัก มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 168 โรงงาน เงินลงทุน 4,393.60 ล้านบาท จ้างแรงงาน 1,972 คน

ค. อุตสาหกรรมทั่วไป ประกอบด้วย การขุด ตัก ดิน ทราย และดูดทราย การผลิตพลังงานไฟฟ้า มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 145 โรงงาน เงินลงทุน 5,059.70 ล้านบาท การจ้างแรงงาน 1,031 คน

² สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี, สรุปความเคลื่อนไหวการลงทุนอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ประจำปีเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559.

7) ด้านการดำเนินงาน OTOP จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2559³

- (1) การลงทะเบียน OTOP จำนวน 1,557 ราย 2,586 ผลิตภัณฑ์
- กลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ จำนวน 1,153 ราย
 - ผู้ประกอบการรายเดียว จำนวน 399 ราย
 - SME จำนวน 5 ราย

- (2) ประเภทผลิตภัณฑ์
- ประเภทอาหาร จำนวน 649 ผลิตภัณฑ์
 - ประเภทเครื่องดื่ม จำนวน 50 ผลิตภัณฑ์
 - ผ้า เครื่องแต่งกาย จำนวน 588 ผลิตภัณฑ์
 - ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก จำนวน 1,117 ผลิตภัณฑ์
 - สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จำนวน 182 ผลิตภัณฑ์

- (3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ OTOP ตามระดับการพัฒนา 4 Quadrant
- กลุ่มดาวเด่นสู่สากล (A) จำนวน 91 ผลิตภัณฑ์
 - กลุ่มอนุรักษ์สร้างคุณค่า (B) จำนวน 131 ผลิตภัณฑ์
 - กลุ่มพัฒนาสู่การแข่งขัน (C) จำนวน 465 ผลิตภัณฑ์
 - กลุ่มปรับตัวสู่การพัฒนา (D) จำนวน 1,899 ผลิตภัณฑ์

- (4) คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2559

จังหวัดอุบลราชธานี มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรฯ จำนวน 376 ผลิตภัณฑ์ เมื่อเทียบกับเป้าหมายของปี 2555 คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 24 จำนวน 73 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ประเภทผลิตภัณฑ์ แยกเป็น 5 ประเภท จำนวน 376 ผลิตภัณฑ์

- ประเภทอาหาร จำนวน 70 ผลิตภัณฑ์
- ประเภทเครื่องดื่ม จำนวน 8 ผลิตภัณฑ์
- ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย จำนวน 125 ผลิตภัณฑ์
- ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก จำนวน 162 ผลิตภัณฑ์
- ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จำนวน 11 ผลิตภัณฑ์

ผลการคัดสรรฯ ปี 2559 รวม 283 ผลิตภัณฑ์ ยังไม่ประกาศผล

93 ผลิตภัณฑ์

- ระดับ 5 ดาว จำนวน 19 ผลิตภัณฑ์
- ระดับ 4 ดาว จำนวน 81 ผลิตภัณฑ์
- ระดับ 3 ดาว จำนวน 72 ผลิตภัณฑ์
- ระดับ 2 ดาว จำนวน 65 ผลิตภัณฑ์
- ระดับ 1 ดาว จำนวน 46 ผลิตภัณฑ์

³ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี (2559).

(5) รายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประจำปี 2559

จังหวัดอุบลราชธานี ได้กำหนดค่าเป้าหมายแบบท้าทาย ในการจัดเก็บข้อมูลรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ในปี 2559 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17 ของ รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ปีงบประมาณ 2558 จำนวน 2,807,556,695 บาท ผลการ จำหน่ายตั้งแต่เดือนตุลาคม 2558–เดือนกรกฎาคม 2559 จำนวน 2,569,408,425 บาท คิดเป็นร้อยละ 91.52

8) ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี

(1) ภาพรวม

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้าน การท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นจังหวัดชายแดนสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นเมืองเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาว่าสองร้อยปี และมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายและน่าสนใจทั้งด้าน ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี

โดยภาพรวมการเดินทางท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2558 มีจำนวน ผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งสิ้น 2,666,113 คน เป็นชาวไทย 2,543,102 คน เป็น ชาวต่างชาติ 123,011 คน คิดเป็นร้อยละ 7.63 ของจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนในระดับภูมิภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 5,664.72 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.54 ของ การท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนวันพักเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 วัน

จำนวนโรงแรม รีสอร์ท และอพาร์ทเมนท์รายวัน รวม 180 แห่ง 4,993 ห้อง มีบริษัทนำเที่ยว 51 แห่ง มัคคุเทศก์ 266 คน แบ่งเป็น มัคคุเทศก์ประเภททั่วไป 246 คน มัคคุเทศก์เฉพาะพื้นที่ 20 คน บริษัทแท็กซี่ 13 แห่ง สายการบิน 5 สาย ระยะเวลาเข้าพักเฉลี่ย 2.46 วัน

ตารางที่ 12 สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2552–2558

รายการ	2552 (2009)	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	2557 (2014)	2558p (2015)
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	1,108,888	1,832,383	2,281,020	2,374,608	2,591,426	2,586,368	2,666,113
ชาวไทย	1,061,791	1,743,727	2,185,317	2,267,693	2,471,568	2,467,387	2,543,102
ชาวต่างประเทศ	47,097	88,656	95,703	106,915	119,858	118,981	123,011
จำนวนนักท่องเที่ยว	666,785	1,080,616	1,211,837	1,307,342	1,438,916	1,429,648	1,471,607
ชาวไทย	649,216	1,038,322	1,165,026	1,250,348	1,372,493	1,363,866	1,403,524
ชาวต่างประเทศ	17,569	42,294	46,811	56,994	66,423	65,782	68,083
จำนวนนักท่องเที่ยว	442,103	751,767	1,069,183	1,067,266	1,152,510	1,156,720	1,194,506
ชาวไทย	412,575	705,405	1,020,291	1,017,345	1,099,075	1,103,521	1,139,578
ชาวต่างประเทศ	29,528	46,362	48,892	49,921	53,435	53,199	54,928
ระยะเวลาพำนักระยะ ของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.61	2.79	2.42	2.56	2.56	2.55	2.46

รายการ	2552 (2009)	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	2557 (2014)	2558p (2015)
ชาวไทย	2.60	2.77	2.39	2.52	2.52	2.50	2.41
ชาวต่างประเทศ	3.22	3.23	3.33	3.58	3.55	3.54	3.44
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)							
ผู้เยี่ยมเยือน	955	986	991	1,071	1,100	1,126	1,177
ชาวไทย	941	957	969	1,053	1,082	1,107	1,158
ชาวต่างประเทศ	1,309	1,568	1,392	1,359	1,393	1,422	1,479
นักท่องเที่ยว	963	992	1,054	1,147	1,189	1,218	1,278
ชาวไทย	943	958	1,025	1,126	1,167	1,197	1,255
ชาวต่างประเทศ	1,547	1,693	1,564	1,472	1,503	1,533	1,597
นักทัศนาจร	925	965	817	832	817	836	874
ชาวไทย	930	950	816	829	813	831	869
ชาวต่างประเทศ	852	1,199	841	895	908	933	973
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)							
ผู้เยี่ยมเยือน	2,087	3,711	3,970	4,731	5,333	5,405	5,665
ชาวไทย	1,974	3,424	3,685	4,386	4,930	4,998	5,237
ชาวต่างประเทศ	113	287	285	345	403	407	428
สถานประกอบการ ที่พักแรม							
จำนวนห้อง	2,289	3,461	3,940	4,066	4,066	3,589	3,619
อัตราการเข้าพัก (%)	45.05	44.55	43.51	47.94	53.76	54.17	56.51
จำนวนผู้เข้าพักแรม	375,498	725,467	825,622	917,133	1,019,319	1,019,802	1,059,689
ชาวไทย	359,924	683,175	778,812	860,140	957,605	959,112	996,451
ชาวต่างประเทศ	15,574	42,292	46,810	56,993	61,714	60,690	63,238

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ปรับปรุงเมื่อเดือนมิถุนายน 2559)

(2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวแยกตามประเภท⁴

ก. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและประติมากรรม เช่น วัดมหาวนาราม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอไตร วัดทุ่งศรีเมือง พระธาตุหนองบัว วัดศรีอุบลรัตนาราม ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม เป็นต้น

ข. แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ภูสมุย น้ำตกสร้อยสวรรค์ แก่งสะพือ แก่งตะนะ ป่าดงนาทาม เป็นต้น

⁴ ขึ้น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, โครงการศึกษาวิจัยการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบครบวงจรของกลุ่มจังหวัด (2549).

ค. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ บ้านตาตืด ตำบลโนนผึ้ง อำเภอมหาสารคาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อ.โขงเจียม เป็นต้น

ง. แหล่งท่องเที่ยวประเภทผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผ้ากาบบัว หมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องทองเหลืองบ้านปะอาว ศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย เป็นต้น

จ. ประเภทแม่น้ำ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และแม่น้ำโขง

ฉ. ประเภทการท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา

(3) เทศกาลสำคัญประจำปี

งานเทศกาลการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย

ก. เทศกาลท่องเที่ยวแม่น้ำโขงรับตะวันใหม่ก่อนใครในสยาม (ธันวาคม-มกราคม)

ข. เทศกาลมหาสงกรานต์เมืองอุบลฯ และเทศกาลอาหาร ไทย-อินโดจีน (13-15 เมษายน)

ค. งานประเพณีแห่เทียนพรรษา (ก.ค.) แข่งเรือยาวอีสานใต้ (กันยายน-ตุลาคม) งานบุญออกพรรษา ไหลเรือไฟและบั้งไฟพญานาค

(4) แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด

ทุ่งศรีเมือง ตั้งอยู่ใจกลางเมือง บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด เป็นสวนสาธารณะประจำเมืองที่มีสภาพภูมิทัศน์งดงาม มีประตูทางเข้า 4 ทิศ 4 ประตู คือ อุบลเดชประชารักษ์ อุบลศักดิ์ประชานาถ อุบลการประชานิตย์ และอุบลกิจประชากร ภายในสวนสาธารณะมีสิ่งก่อสร้างสำคัญคือ

วัดทุ่งศรีเมือง ตั้งอยู่ถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 มีหอพระพุทธรูปเป็นอุโบสถที่พระสงฆ์ใช้ทำสังฆกรรม มีลักษณะของศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ตอนต้น และศิลปะเวียงจันทร์ผสมอยู่ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังทุกด้าน และภายในวัดยังมีหอพระไตรปิฎก เป็นหอที่สร้างด้วยไม้ ตั้งอยู่กลางสระน้ำ เป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกมีลักษณะเป็นศิลปะผสมระหว่างไทย และลาว

วัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ถนนอุปราชา สร้างเมื่อปีเถาะ พ.ศ. 2398 สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองคือ “พระแก้วบุษราคัม” เป็นพระพุทธรูปปฏิมากรปางมารวิชัยสมัยเชียงแสน แกะสลักจากแก้วบุษราคัม

วัดหนองบัว ตั้งอยู่ถนนธรรมวิถี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากศาลากลางจังหวัด ไปทางด้านทิศเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร สร้างเมื่อปี 2498 ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจคือพระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จำลองแบบมาจากเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดียเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุรอบองค์พระธาตุเป็นกำแพงแก้ว

วัดแจ้ง ตั้งอยู่บนถนนสรรพสิทธิ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ภายในวัดมีพระอุโบสถที่มีรูปทรงสวยงาม และมีงานจำหลักไม้ที่มีฝีมือแบบพื้นบ้านโดยแท้

อุโบสถวัดแจ้งเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับเกียรติบัตรในงาน นิทรรศการ “สถาปนิก 30” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หาดคูเต๋อ เป็นหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำมูล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร ตามถนนเลี่ยงเมือง (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 24) บริเวณหาดมีแพของชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ให้บริการในเรื่องอาหารเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวที่มักจะหลบลมร้อนไปสู่ความร่มรื่นของธรรมชาติ ในฤดูแล้งจะเห็นทรายขาวและอากาศเย็นสบาย

วัดมหาวนาราม ตั้งอยู่บนถนนสรรพสิทธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “วัดป่าใหญ่” เป็นวัดเก่าแก่และถือว่าเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดอุบลราชธานี ปุชนิยวัตถุที่สำคัญของวัดนี้ คือ พระเจ้าใหญ่อินแปลงเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย

วัดสุปฏิญนารามวรวิหาร ถนนสมเด็จ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นวัดธรรมยุตวัดแรกของจังหวัดอุบลราชธานี สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี ตั้งอยู่บริเวณแยกถนนเขื่อนธานีตัดกับถนนอุปราชา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัด ซึ่งนับได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑที่สมบูรณ์แบบแห่งหนึ่ง เปิดทำการตั้งแต่วันพุธ ถึง วันอาทิตย์ จาก 9.00–16.00 น.

วัดหนองป่าพง ตั้งอยู่ตำบลโนนโพน อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัดไปทาง อำเภอกันทรลักษ์ ตามทางหลวงหมายเลข 2178 ประมาณ 8 กิโลเมตร บริเวณวัดมีเนื้อที่ประมาณ 186 ไร่เศษ ในอดีตนั้นเคยเป็นวัดร้างและเป็นป่าช้ามาก่อน จนปี พ.ศ. 2497 หลวงปู่ชา (พระโพธิญาณเถร) ได้บุกเบิกปรับปรุงให้เป็นที่พักปฏิบัติธรรมและได้จัดตั้งขึ้นเป็นสำนักสงฆ์ และเป็นวัดในเวลาต่อมา ภายในบริเวณวัดเจียบร่มรื่น สวยงามเหมาะแก่การนั่งวิปัสสนากัมมัฏฐานและบำเพ็ญศาสนกิจ

วัดสิรินธรวราราม (ภูพร้าว) ตั้งอยู่อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเนินเขาสูงโดยจำลองสภาพแวดล้อมของวัดป่าหิมพานต์หรือเขาไกรลาศ บริเวณบนยอดเขาจะมองเห็นพระอุโบสถสีปิดทองตั้งเด่นเป็นสง่า จุดเด่นของวัด คือ การได้มาชมภาพเรื่องเสียงเป็นสี่เหลี่ยมของต้นกล้วยพฤษภที่เป็นจิตรกรรมอยู่บนผนังด้านหลังของอุโบสถในยามค่ำคืน ซึ่งเวลาที่เหมาะสำหรับการมาชมและถ่ายภาพ คือ ตั้งแต่เวลา 06.00–19.00 น.

แก่งสะพือ เป็นแก่งที่อยู่ในแม่น้ำมูล ในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร ห่างจากตัวจังหวัด 45 กิโลเมตร เป็นแก่งที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี จะมีหินน้อยใหญ่สลับซับซ้อนกระแสน้ำไหลผ่านกระทบหิน แล้วเกิดเป็นฟองขาว มีเสียงดังตลอดเวลาช่วงเดือนมกราคม–พฤษภาคม จะมีผู้นิยมไปเที่ยวกันมาก เพราะน้ำจะลดทำให้เห็นแก่งได้ชัดเจนและสวยงาม ในช่วงสงกรานต์เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร ก็ได้กำหนดจัดงานประเพณีสงกรานต์ที่แก่งสะพือ ซึ่งในงานนี้จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมงานเป็นจำนวนมาก

เขื่อนสิรินธร เป็นเขื่อนเอนกประสงค์อีกแห่งหนึ่งของภาคอีสาน เขื่อนนี้จะสร้างกัน ลำโดมน้อยในเขตอำเภอสิรินธร ชาวบ้านทั่วไปมักเรียกว่า “เขื่อนโดมน้อย” อยู่

ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตร สร้างเสร็จในปี 2514 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “เขื่อนสิรินธร” อำนวยประโยชน์ด้านชลประทาน การประปา การคมนาคมทางน้ำและการผลิตกระแสไฟฟ้า แล้วยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด ภายในบริเวณเขื่อนได้มีการจัดสวนที่มีพันธุ์ดอกไม้นานาชนิด สำหรับให้เที่ยวชมเพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

ช่องเม็ก เป็นจุดผ่านแดนไทย-ลาว ในเขตอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนที่สามารถเดินทางไปประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยทางพื้นดิน ในขณะที่จุดอื่นจะต้องข้ามลำน้ำโขง ช่องเม็กห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 90 กิโลเมตร

น้ำตกตาดโตน อยู่ในท้องที่ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก เกิดจากลำห้วยหนองชาด ซึ่งเป็นธารน้ำสาขาลำโดมน้อย อยู่ห่างจากถนนใหญ่ในเส้นทางสิรินธร-โขงเจียม เพียง 500 เมตร เป็นน้ำตกที่สวยงามสามารถลงเล่นน้ำได้บริเวณโดยรอบเป็นป่าไม้ฤดูที่น้ำเที่ยวควรจะเป็นหลังฤดูฝน และฤดูหนาว

ผาแต้ม ตั้งอยู่บริเวณอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 95 กิโลเมตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน นับว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีลักษณะเด่นที่ภาพเขียนสี ภูมิประเทศโดยรอบสวยงามด้านตรงข้ามเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นก่อนที่แห่งใดในประเทศไทยในบริเวณดังกล่าวด้วย

แม่น้ำสองสี ที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีเป็นบริเวณที่แม่น้ำมูลไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง ทำให้เกิดสีแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ แม่น้ำโขงมีสีน้ำตาลอ่อน (สีชา) ส่วนแม่น้ำมูลมีสีชาเข้มเขียว นิยมพูดกันติดปากว่า “โขงสีปูนมูลสีคราม” จุดที่สามารถมองเห็นแม่น้ำสองสีได้อย่างชัดเจนคือบริเวณลาดริมฝั่งแม่น้ำมูล แม่น้ำโขงหน้าวัดโขงเจียม และบริเวณบางส่วนของบ้านห้วยหมากใต้ ในเดือนเมษายน จะเป็นเดือนที่เห็นสีน้ำได้ชัดเจนที่สุด และบริเวณใกล้เคียงมีบริการเรือพาล่องชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำ หรือซื้อของที่ระลึกที่ตลาดหมู่บ้านในฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีกด้วย

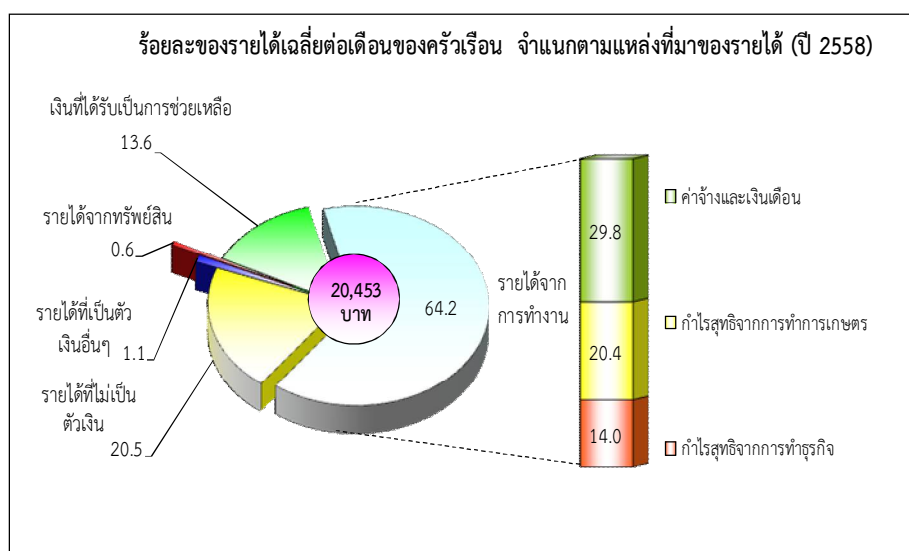
อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อยู่ในท้องที่ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม และตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เดิมชื่อว่า อุทยานแห่งชาติหินกอง ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2524 มีเนื้อที่ประมาณ 50,000 ไร่ แก่งตะนะจะมีสายน้ำเชี่ยวและลึก ทั้งยังมีถ้ำใต้น้ำหลายแห่งจึงทำให้ปลาบริเวณแก่งตะนะชุม

สามพันโบก เป็นแก่งหินที่อยู่ใต้ลำน้ำโขง เนื่องจากในช่วงฤดูน้ำหลาก แก่งหินดังกล่าวจะจมอยู่ใต้บาดาล และด้วยแรงน้ำวนกัดเซาะ ทำให้แก่งหินกลายเป็นแอ่งเล็กใหญ่ จำนวนมากกว่า 3,000 แอ่ง หรือ 3 พันโบก โบก หรือแอ่ง หมายถึง บ่อน้ำลึกในแก่งหินใต้ลำน้ำโขง และคำว่า “โบก” เป็นภาษาของลาวที่มักนิยมเรียกกัน และสามพันโบกกลายเป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำจืด ในลำน้ำโขงตามธรรมชาติแหล่งใหญ่ที่สุด รักษาระบบนิเวศและการขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำในลำน้ำโขงให้อยู่ได้อย่างสมดุล สำหรับในช่วงหน้าแล้ง สามพันโบกจะโผล่พ้นน้ำให้เห็นเป็นคล้ายภูเขากลางลำน้ำโขง ความสวยงามวิจิตรของหินที่ถูกน้ำเซาะมองเห็นเป็นภาพศิลปะ

บางแห่งใหญ่ขนาดเป็นสระว่ายน้ำ บางแห่งขนาดเล็ก มีรูปร่างลักษณะที่ต่างกันอย่างออกไป เช่น รูปดาว วงรี และหินที่ถูกน้ำกัดเซาะจนคล้ายรูปหัวสุนัข มีความสวยงาม

9) ด้านสถานะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือน

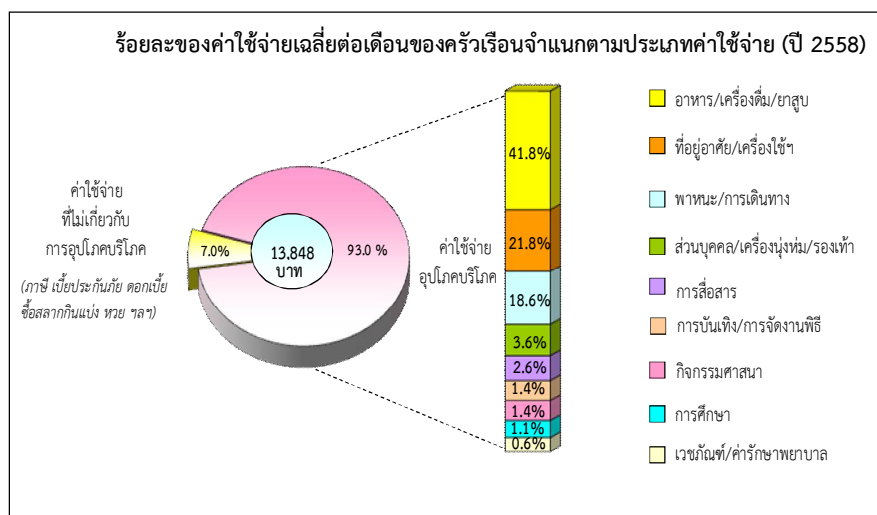
จากผลการสำรวจในปี 2558 พบว่า ครัวเรือนในจังหวัดอุบลราชธานี มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 20,453 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน (ร้อยละ 64.2) ซึ่งได้แก่ ค่าจ้างและเงินเดือน (ร้อยละ 29.8) กำไรสุทธิจากการทำการเกษตร (ร้อยละ 20.4) และกำไรสุทธิจากการทำธุรกิจ (ร้อยละ 14.0) และมีรายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น เงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน/รัฐ (ร้อยละ 13.6) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ดอกเบี้ย (ร้อยละ 0.6) นอกจากนี้ยังมีรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งรวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ไม่เสียเงิน (รวมบ้านของตนเอง) (ร้อยละ 20.5)

ภาพที่ 2 แสดงร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (ปี 2558)

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี

ในปี 2558 ครัวเรือนจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 13,848 บาท ซึ่งแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภค (ร้อยละ 93.0) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภค บริโภค เช่น ค่าภาษีเบี้ยประกันภัยดอกเบี้ย ซื้อมอเตอร์ไซด์/รถยนต์ (ร้อยละ 7.0) สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคนั้น ค่าใช้จ่ายร้อยละ 41.8 เป็นค่าอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ (ซึ่งในจำนวนนี้เป็นค่าเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ร้อยละ 0.1) รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัยเครื่องแต่งบ้าน และเครื่องใช้ (ร้อยละ 21.8) ค่าใช้เกี่ยวกับยานพาหนะและการเดินทาง (ร้อยละ 18.6) ของใช้ส่วนบุคคล/เครื่องนุ่งห่ม/รองเท้า (ร้อยละ 3.6) ใช้ในการสื่อสาร (ร้อยละ 2.6) ใช้ในการบันเทิง/การจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ (ร้อยละ 1.4) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา (ร้อยละ 1.4) ใช้ในการศึกษา (ร้อยละ 1.1) ค่าเวชภัณฑ์/ค่าตรวจรักษาพยาบาล (ร้อยละ 0.6)

ภาพที่ 3 แสดงร้อยละของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (ปี 2558) ที่มา สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี

จากข้อมูลรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน พบว่า ส่วนต่างของรายได้กับรายจ่ายมีช่องว่างไม่มากนัก ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา โดยในปี 2558 พบว่า ร้อยละ 68.2 เป็นครัวเรือนที่มีหนี้สินเฉลี่ย 136,208 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.4) เพื่อใช้ในครัวเรือนคือใช้ในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 56.8 ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน ร้อยละ 13.4 และหนี้เพื่อใช้ในการศึกษามีเพียง ร้อยละ 1.1 เท่านั้น สำหรับหนี้เพื่อใช้ทำธุรกิจจะสูงกว่าใช้ทำการเกษตรอยู่ร้อยละ 4.2 (ร้อยละ 16.4 และ 12.2 ตามลำดับ)

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของจังหวัดอุบลราชธานี ปี. 2554 2556 และ 2558

ปี	รายได้และค่าใช้จ่าย		
	รายได้	รายจ่าย	ส่วนต่าง
2558	20,453	13,848	6,605
2556	22,344	13,587	8,757
2554	21,660	16,030	5,630

ที่มา: การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2558)⁵

⁵ แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html> [22 กรกฎาคม 2559].

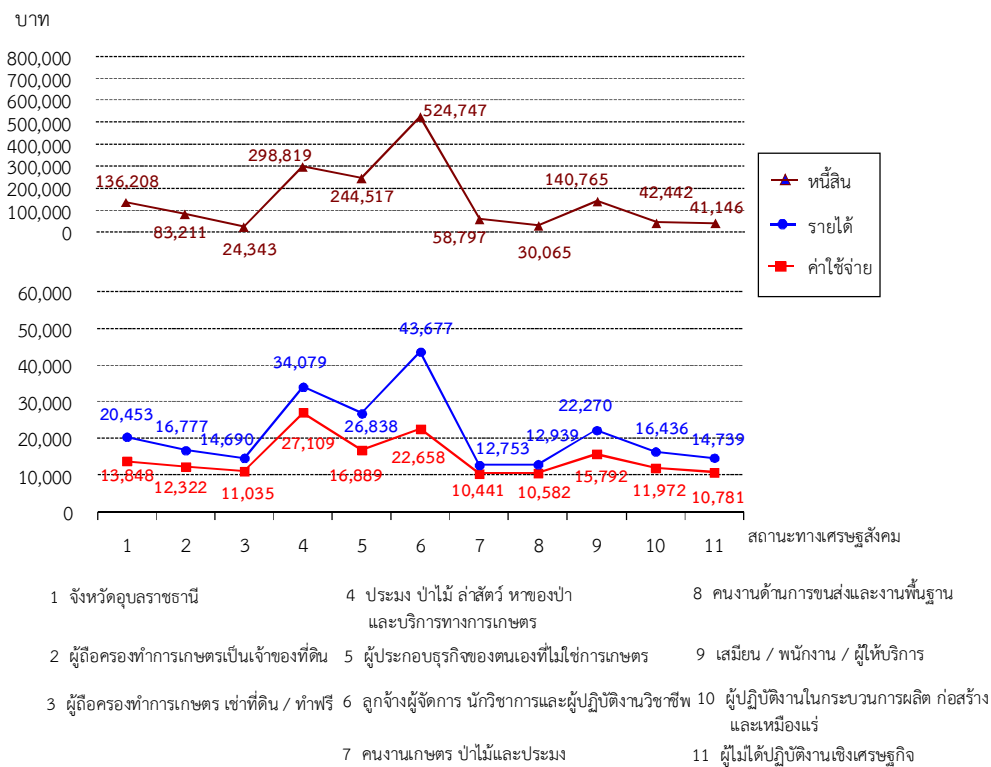
เมื่อพิจารณารายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนในจังหวัดอุบลราชธานี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,453 บาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 13,848 บาท ซึ่งจะพบว่า รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย 6,605 บาท และมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 136,208 บาท

เมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า ครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด 43,677 บาท รองลงมา ได้แก่ ครัวเรือนประมง/ป่าไม้/ล่าสัตว์/หาของป่าและบริการทางการเกษตร ครัวเรือนของผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร และครัวเรือนเสมียน/พนักงาน/ผู้ให้บริการ (34,079 26,838 และ 22,270 บาท ตามลำดับ) และรายได้เฉลี่ยต่ำสุด คือ ครัวเรือนคนงานเกษตร/ป่าไม้และประมง (12,753 บาท)

และเมื่อพิจารณาด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนประมง/ป่าไม้/ล่าสัตว์/หาของป่าและบริการทางการเกษตร มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 27,109 บาท รองลงมา ได้แก่ ครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 22,658 บาท ครัวเรือนผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่เกษตร 16,889 บาท ครัวเรือนเสมียน/พนักงาน/ผู้ให้บริการ ครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรเป็นเจ้าของที่ดิน ครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตก่อสร้างและเหมืองแร่ และครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรเช่าที่ดิน/ทำฟรี (15,792 12,322 11,972 และ 11,035 บาทตาม ลำดับ) และครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครัวเรือนคนงานเกษตรป่าไม้และประมง (10,441 บาท)

สำหรับหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด คือ 524,747 บาท รองลงมา ได้แก่ ครัวเรือนประมง/ป่าไม้/ล่าสัตว์/หาของป่าและบริการทางการเกษตร 298,819 บาท อันดับสาม คือ ครัวเรือนของผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่เกษตร 244,517 บาท โดยครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร เช่าที่ดิน/ทำฟรี เป็นครัวเรือนที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุด คือ 24,343 บาท ทั้งนี้ จะพบว่า ครัวเรือนอาชีพใดที่มีรายได้สูงส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายและจำนวนเงินที่เป็นหนี้สูงเช่นเดียวกัน

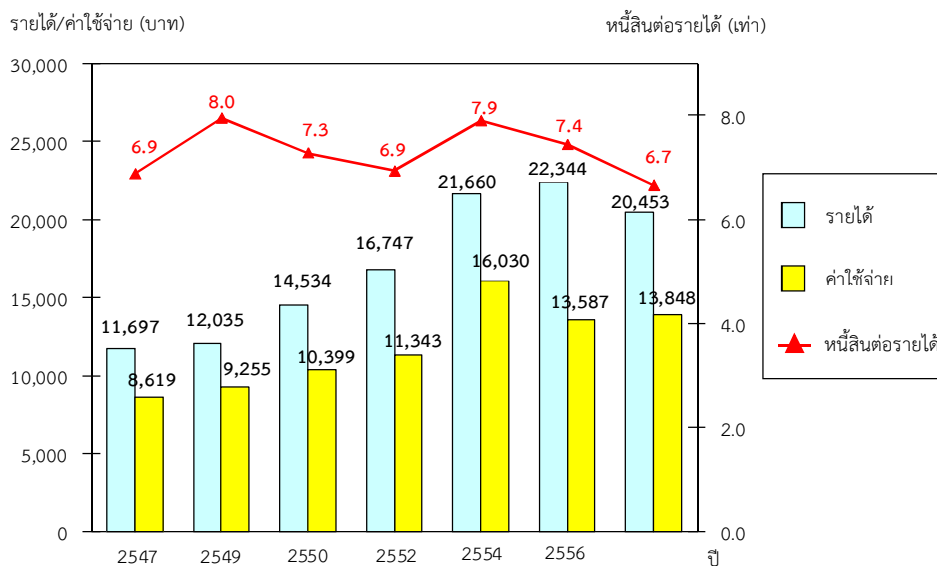
รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น ปี 2558
จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

ภาพที่ 4 แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน (ปี 2558)

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี

รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน (ปี 2547 - 2558)

ภาพที่ 5 แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน (ปี 2547-2558)
ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี

1.1.1.6 การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี

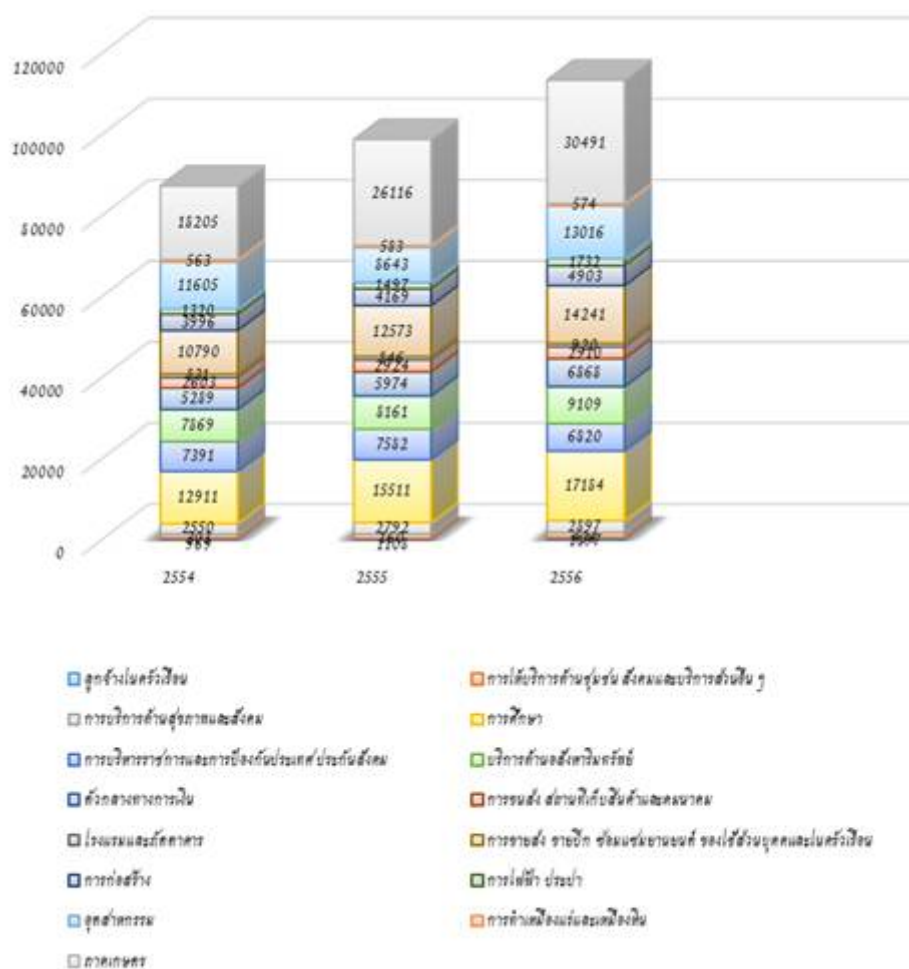
1) ด้านเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอุบลราชธานี (GPP) โดยในปี 2557 มีมูลค่าเท่ากับ 104,480 ล้านบาท ชะลอตัวจากที่ขยายตัวในปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 8.56 จากปีก่อนหน้า และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากรที่ 60,568 บาท/คน/ปี ซึ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม มีมูลค่าเท่ากับ 80,331 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 77 ขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.06 จากปีก่อน ภาคการเกษตร มีมูลค่าเท่ากับ 24,149 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23 และภาคเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ มีมูลค่าเท่ากับ 23,463 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 14

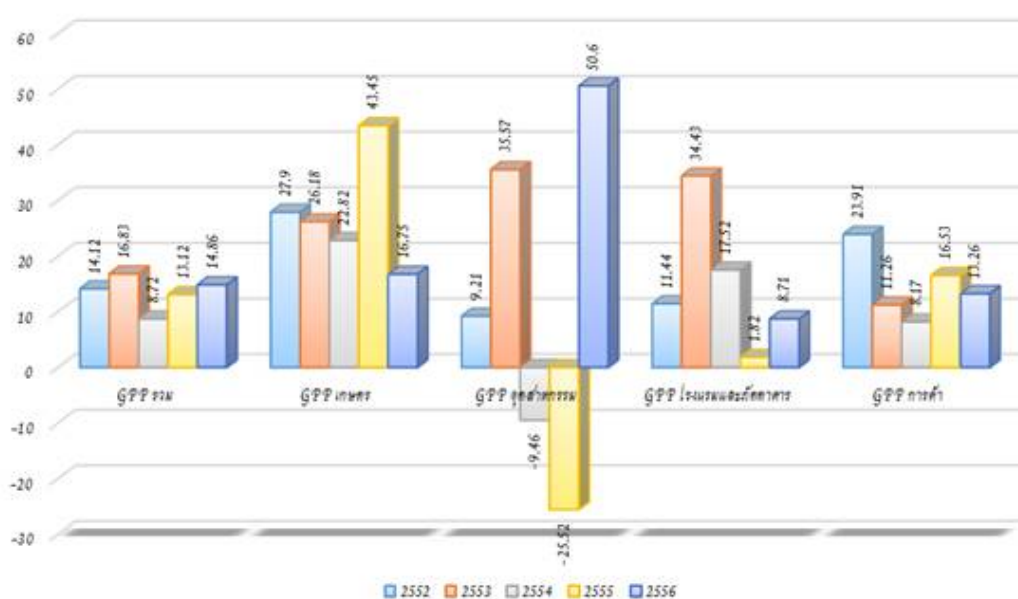
ตารางที่ 14 ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี (ปี 2555-2557)

ผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557
ภาคเกษตร	24,499	29,907	24,149
เกษตรกรรมการล่าสัตว์และการป่าไม้	23,992	29,292	23,463
การประมง	507	615	686
ภาคนอกเกษตร	74,332	84,352	80,331
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	545	573	628
อุตสาหกรรม	8,868	13,327	13,274
การไฟฟ้า แก๊สและการประปา	1,497	1,738	1,863
การก่อสร้าง	4,206	4,993	4,034
การขายส่งการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	12,110	13,791	13,947
โรงแรมและภัตตาคาร	743	809	749
การขนส่งสถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	2,909	2,890	2,695
ตัวกลางทางการเงิน	5,995	6,967	8,119
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	8,141	8,982	6,088
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศรวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ	9,704	8,392	6,533
การศึกษา	15,521	17,337	17,823
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	2,825	2,920	3,058
การให้บริการด้านชุมชนสังคมและบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	1,109	1,199	1,185
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	160	434	334
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	98,831	114,258	104,480
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อคน (บาท)	56,957	66,034	60,568
ประชากร (1,000คน)	1,735	1,730	1,725

ที่มา: รายงานผลการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด
ส.ป.ม.ท.)

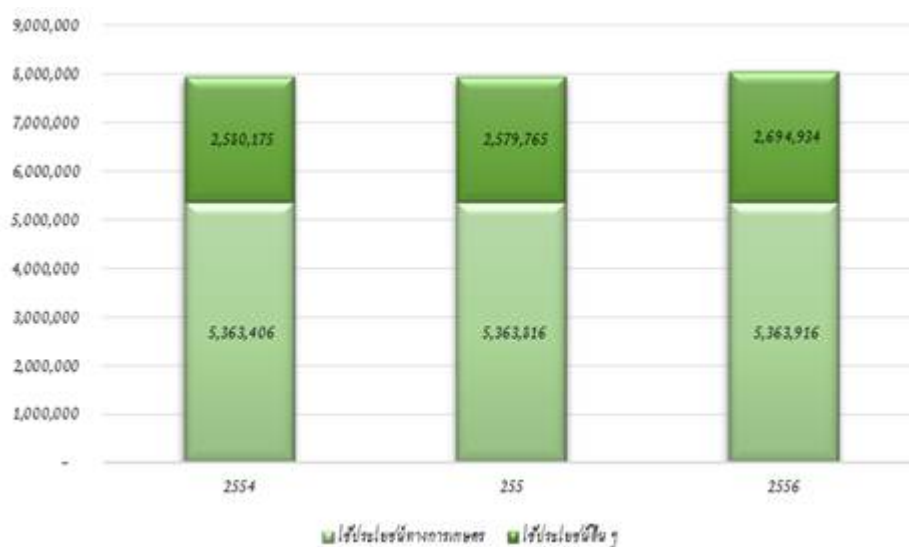
ภาพที่ 6 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี (GCP)

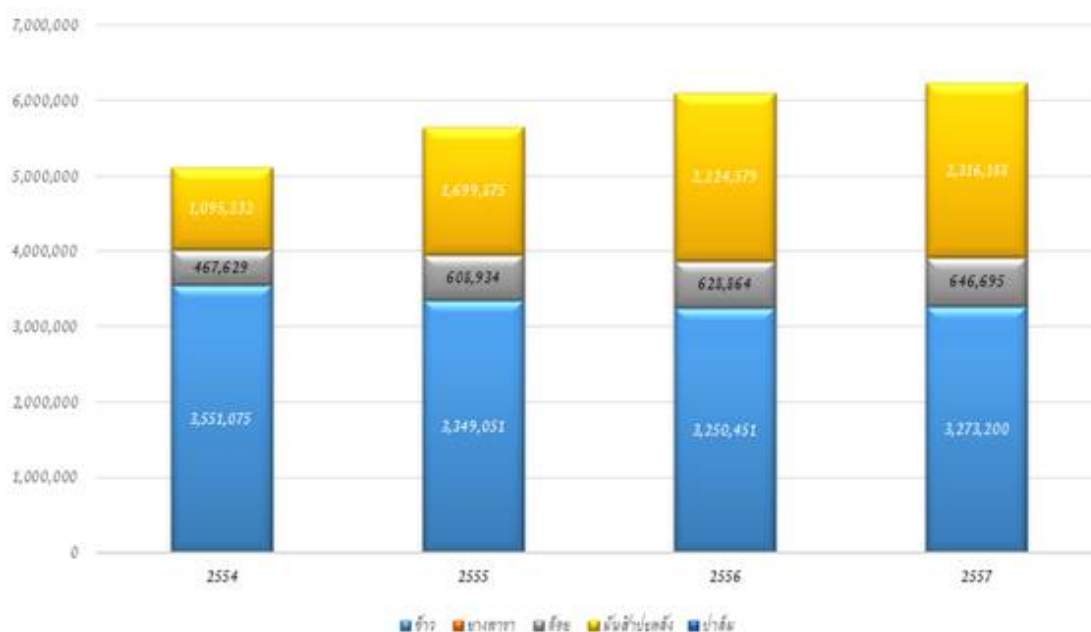
ภาพที่ 7 แสดงอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุบลราชธานี (GCP)

2) ภาคการเกษตร

ข้อมูลด้านการเกษตร พบว่า ในปี 2556 จังหวัดมีมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการเกษตรประมาณร้อยละ 27 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด โดยมีพื้นที่เพื่อการเกษตรของจังหวัดประมาณ 5.3 ล้านไร่ เป็นพื้นที่นาข้าว รองลงมาประมาณ 2.7 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์ม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะยางพาราซึ่งอยู่ในช่วงการกรีด ส่งผลให้มีจำนวนปริมาณยางพาราในจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

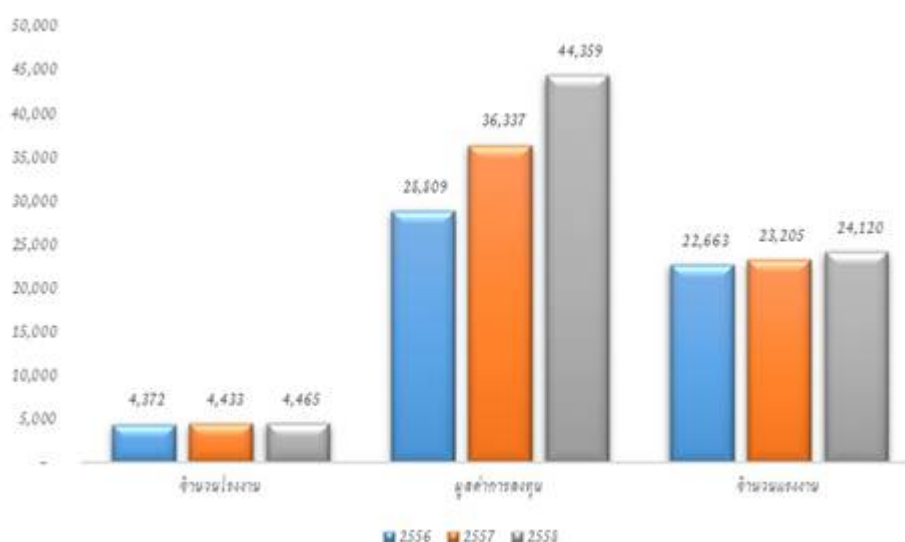
ภาพที่ 8 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินของจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 9 แสดงผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 5 ชนิด (ตัน)

3) ภาคอุตสาหกรรม

มูลค่าเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของจังหวัด มีสัดส่วนที่ประมาณร้อยละ 12 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด โดยมีสถิติของจำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่เป็นโรงงาน โดยในปี 2558 มีจำนวนโรงงาน 4,465 โรง คิดเป็นร้อยละ 8.03 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงาน ยังส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนและจำนวนแรงงานของจังหวัดเช่นกัน โดยจำนวนเงินลงทุนเพิ่มจาก 36,337 ล้านบาท ในปี 2557 เป็น 44,359 ล้านบาท และจำนวนแรงงานจาก 23,205 คน เป็น 24,120 คน

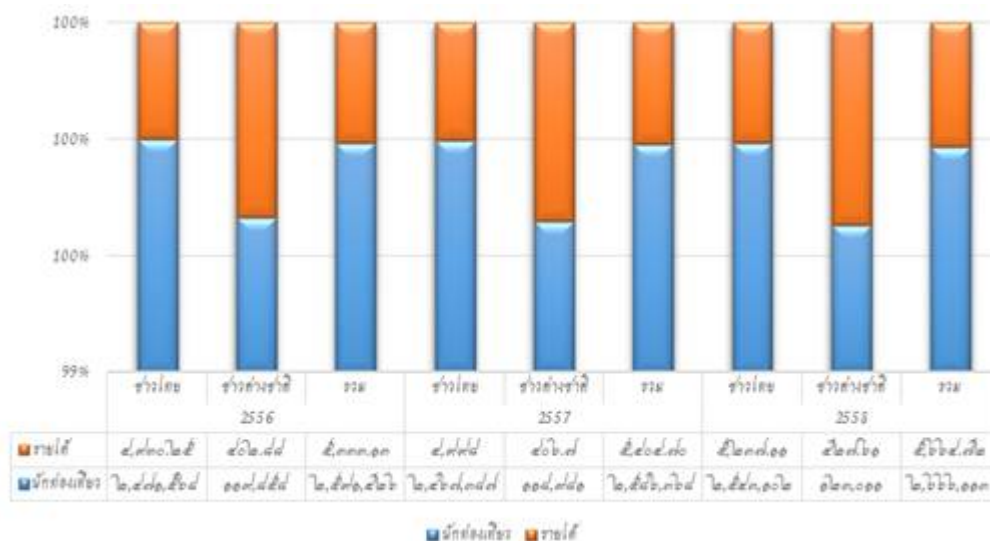

ภาพที่ 10 แสดงจำนวนโรงงาน มูลค่าการลงทุนและจำนวนแรงงาน

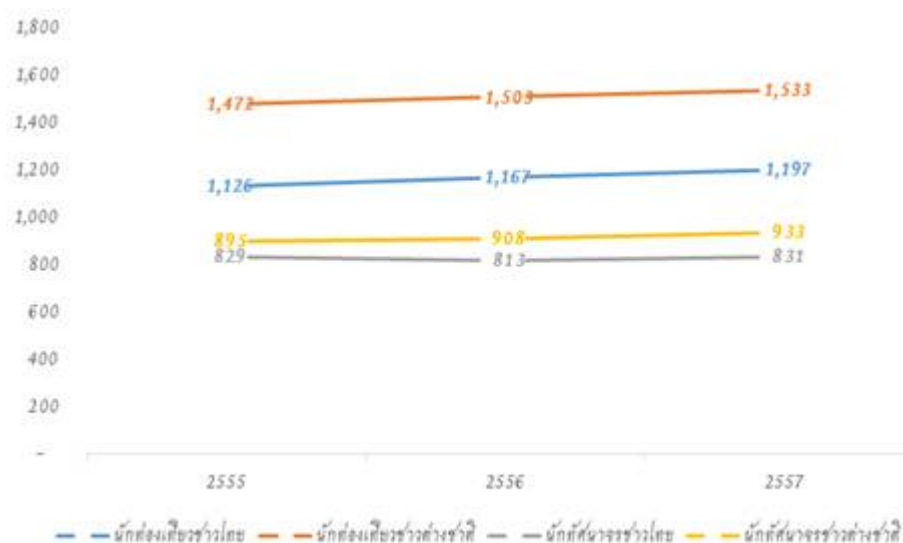
4) ด้านการท่องเที่ยว

มูลค่าเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งแม้จะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็ป็นรายได้หลักทางหนึ่งของจังหวัด สังกัดจากสถิติ จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนและรายได้จากการท่องเที่ยว จากปี 2556-2558 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2558 เท่ากับ 2,666,113 คน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.34 ของปีก่อนหน้า และรายได้จากการท่องเที่ยว 5,664.72 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.81 ของปีก่อนหน้า

ขณะที่อัตราการเข้าพักเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นทุกปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่จำนวนห้องพักในปี 2556 มา 2557 ลดลง โดยค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวประเทศสูงที่สุดที่ 1,533 บาท/คน/วัน

ภาพที่ 11 แสดงจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว ระหว่างปี 2556-2558

ภาพที่ 12 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเพื่อการท่องเที่ยว (บาท/คน/วัน)

อุบลราชธานี เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย เป็นเมืองใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 200 ปี มีคำขวัญประจำจังหวัด “อุบลเมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล” มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาค และเป็นอันดับ 5 ของประเทศ มีแนวพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร

629 กิโลเมตร มีแม่น้ำมูล ไหลผ่านกลางจังหวัด จากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออก ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม มีเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา จังหวัดอุบลราชธานี มีสนามบินนานาชาติ 1 แห่ง สถานีรถไฟอุบลราชธานี มีรถด่วน รถเร็ว และรถไฟปรับอากาศด่วนพิเศษทุกวัน ประชากรในจังหวัดอุบลราชธานี มีอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการทำนาปี เป็นหลัก มีการปลูกพืชไร่ที่สำคัญคือการปลูกมันสำปะหลัง การปลูกไม้ยืนต้นที่สำคัญ คือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน การปลูกไม้ผลที่สำคัญ คือ มะม่วง ลำไย การปลูกพืชผักที่สำคัญ พริกเม็ดใหญ่ (พริกหัวเรือ)มีการเลี้ยงสัตว์ และทำประมงในบางพื้นที่ของจังหวัด มีช่องทางการค้ากับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) จำนวน 6 จุด และ ช่องทางการค้ากับราชอาณาจักรกัมพูชา จำนวน 1 จุด

1.1.2 จังหวัดศรีสะเกษ

1.1.2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

1) ที่ตั้ง ประชากร และการปกครอง

(1) ที่ตั้ง

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง เรียกว่า อีสานใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 571 กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ 551 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	เขตอำเภอรามัญไพร อำเภอนิคมพัฒนา และอำเภอยางชุมน้อย ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	เขตอำเภอขุขันธ์ อำเภอขุนหาญ และอำเภอกันทรลักษ์ ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	เขตอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอกันทรารมย์ และอำเภอนิคมพัฒนา ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	เขตอำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรังค์ภู อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอเบ็ญจบุรพ์ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

(2) ประชากร

จังหวัดศรีสะเกษ มีประชากร รวมทั้งสิ้น 1,462,028 คน เป็นชาย 731,029 คน เป็นหญิง 730,999 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2556 ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา) (ข้อมูลปัจจุบัน ณ เดือนกันยายน 2557 ประชากร รวมทั้งสิ้น 1,463,907 คน เป็นชาย 731,794 คน เป็นหญิง 732,113 คน)

(3) การปกครอง

จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. การปกครองส่วนภูมิภาค

จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล 2,633 หมู่บ้าน (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2558)

ข. การปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งการปกครองออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 179 แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2558)

1.1.2.2 พื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

1) พื้นที่

จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ประมาณ 8,839.90 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,524,987.5 ไร่

2) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับทุ่งนามีภูเขาและป่าไม้อยู่ทางตอนใต้ และพื้นที่จะค่อย ๆ ลาดลงสู่ทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งเต็มไปด้วย ห้วย คลอง หนอง บึง ต่าง ๆ ตลอดระยะทางที่ลำน้ำมูลและลำน้ำชีไหลผ่าน สภาพดิน ร้อยละ 60 เป็นลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดีแต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา ประมาณ 127 กม. (อำเภอกันทรลักษ์ 76 กม. อำเภอขุนหาญ 18 กม. และอำเภอภูสิงห์ 33 กม.)

3) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยมักจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อยและไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก 100 วัน ปริมาณฝนเฉลี่ย 1,200–1,400 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 10 องศาเซลเซียส สูงสุดประมาณ 40 องศาเซลเซียส เฉลี่ยประมาณ 26–28 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 66–73

1.1.2.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ป่าไม้ ลักษณะป่าไม้ของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่งประกอบด้วย ปายาง ไม้เต็ง ไม้ประดู่ ไม้แดงไม้กระบาก และไม้เบญจพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่าไม้ที่สมบูรณ์ 11.67 % ของพื้นที่ศรีสะเกษ

2) แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำที่สำคัญและมีผลต่อกิจกรรมการเกษตร การประมง ดังนี้

(1) แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาตงพญาเย็น ในท้องที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไหลเข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณอำเภอรามัน

(2) ห้วยทับทัน ไหลมาจากอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

(3) ห้วยสำราญ ไหลมาจากเขตอำเภอปรังค์ภู แล้วไหลลงแม่น้ำมูล ที่เขตอำเภอเมืองฯ

(4) ห้วยศาลา เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ดัดแปลงทำเป็นเขื่อนเก็บน้ำที่ ไหลมาจากห้วยสำราญ และมีต้นน้ำจากห้วยพนมดงรัก สามารถบรรจุน้ำได้สูงสุด 52.5 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ทำการชลประทาน จำนวน 20,400 ไร่ มีน้ำตลอดปี

1.1.2.4 สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด

จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งหมด 5,524,987.5 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 3,543,578 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ประมาณร้อยละ 70 หรือประมาณ 1.01 ล้านคน แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ประมาณ 3,526,101 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิ

นอกจากนี้ มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง พื้นที่ 148,466 ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ 4,422.75 ไร่ ไม้ผล ได้แก่ เงาะ 1,717 ไร่ ทูเรียน 2,174 ไร่ และ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ หอมแดง 37,546.73 ไร่ กระเทียม 601 ไร่ และพริกขี้หนูใหญ่ 22,298.75 ไร่ ส่วนยางพารา มีพื้นที่ปลูก 202,845.75 ไร่

1) สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษ ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร และด้านการศึกษา ตามลำดับเป็นสำคัญ โดยในปี 2555 ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น 61,830 (P) ล้านบาท และผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวประชากร (GPP Per Capita) 58,856 (P) บาท/คน/ปี เป็นลำดับที่ 61 ของประเทศ และลำดับที่ 8 ของภาค

2) ข้อมูลด้านการเกษตร

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพื้นที่รวม 5.5 ล้านไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการทำนา โดยในปีเพาะปลูก 2556/2557 มีพื้นที่ปลูกข้าวรวม 3,413,646 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) 3,268,386 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 145,260 ไร่ ผลผลิตข้าวรวม 1,528,624 ตัน แยกเป็นผลผลิตข้าวเจ้า 1,466,468 ตัน ผลผลิตข้าวเหนียว 62,156 ตัน

พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุด ออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ หอม กระเทียม ศรีสะเกษ ก็ขึ้นชื่อว่าเป็นผลผลิตขึ้นเี่ยมยังไม่มีที่ใดเทียบได้ พร้อมกับอาชีพใหม่ คือ สวนไม้ผล จากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่นี้ และกำลังโด่งดัง ด้วยคุณภาพระดับ Q หรือมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งเงาะ ทูเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ ฯลฯ ส่วนยางพาราก็เกือบสองแสนไร่ สร้างรายได้ให้คนศรีสะเกษ และคืนความชุ่มชื้นให้แผ่นดินทดแทนไร่นามันสำปะหลัง นอกเหนือไปจากหอมแดง กระเทียม พริก ที่ยังคงเป็นพืชไร่ที่สร้างรายได้อย่างงามให้แก่เกษตรกร ผลผลิตข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ จะทยอยสู่ตลาดช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม โดยมีช่องทางการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง โรงสีข้าวในท้องถิ่นที่รวบรวมข้าวเปลือกสีเป็นข้าวสารจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดมาก จังหวัดศรีสะเกษได้มีการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ ในปี 2555 ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 3,690 ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิต

ข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 3,490 ราย พื้นที่เพาะปลูก 17,450 ไร่ ในปี 2556 ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,800 ราย และผ่านการตรวจรับรองระบบการผลิตข้าวหอมมะลิที่ปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 1,620 ราย พื้นที่เพาะปลูก 8,100 ไร่ ใน 22 อำเภอ ซึ่งจะทำให้ข้าวหอมมะลิจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นข้าวหอมมะลิที่ได้คุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

เกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เพาะปลูกหอมแดง 2 สายพันธุ์ ประกอบด้วย พันธุ์ลับแล อายุเก็บเกี่ยว 50-60 วัน และพันธุ์ศรีสะเกษ อายุเก็บเกี่ยว 70-80 วัน เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มีนาคม ในฤดูการผลิตปี 2556/2557 จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่การเพาะปลูกหอมแดง 33,081 ไร่ ผลผลิตรวม 103,162 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 3,119 กิโลกรัมต่อไร่ หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่ทำรายได้เข้าจังหวัด ปี 2551 เป็นเงิน 1,076,500,642 บาท ปี 2552 เป็นเงิน 733,023,760 บาท ปี 2553 เป็นเงิน 2,296,999,454 บาท ปี 2554 เป็นเงิน 1,813,734.75 บาท ปี 2555 เป็นเงิน 1,322,662,200 บาท และปี 2556 เป็นเงิน 1,237,948,440 บาท ซึ่งมากเป็นอันดับสองรองจากข้าว แต่หอมแดงศรีสะเกษ มักประสบปัญหาราคาตกต่ำเกือบทุกปีมากบ้างน้อยบ้าง จากปัจจัยหลายประการ ทั้งการผลิตและการตลาด ซึ่งจังหวัดได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหามาทั้งระยะสั้น และระยะยาวโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ปีการผลิต 2544/2545 และได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหามหอมแดงอย่างยั่งยืน โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

- (1) ส่งเสริมการผลิตหอมแดงคุณภาพและได้การรับรองมาตรฐาน GAP
- (2) เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมแดงทุกรายเพื่อใช้ในการวางแผนการผลิต และการทยอยผลผลิต
- (3) มีการรวมกลุ่มผลิต และจำหน่าย
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวหอมแดงตามอายุ 70-80 วัน จะได้หอมแดงที่แก่จัดและผึ่งให้แห้งไม่น้อยกว่า 18 วัน

ส่วนกระเทียมของศรีสะเกษ เป็นที่ยอมรับเรื่องคุณภาพมานาน จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นกระเทียมที่มีกลิ่นหอมแรงและเก็บไว้ได้นาน ปลูกมากที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอสรีรัตนะ อำเภอบุณฑล และอำเภอกันทรารมย์ ให้ผลผลิตมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีการแปรรูปผลผลิต กระเทียมโทนดองน้ำผึ้ง OTOP ชั้นเยี่ยมของกลุ่มแม่บ้านบ้านกล้วย ตำบลสระยาว อำเภอสรีรัตนะ

ศรีสะเกษนี้เป็นดินแดนมหัศจรรย์ เพราะนอกจากเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพมาตรฐาน หอม-กระเทียมพันธุ์ดีหนึ่งเดียวและให้ผลผลิตมากที่สุดของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นจังหวัดที่รวมผลไม้คุณภาพดีเยี่ยมแทบทุกชนิดจากทุกภาคของไทยมาไว้ที่นี้ พื้นที่อุดมสมบูรณ์ ที่ได้รับความเย็นชุ่มชื้นจากแนวป่าบนเทือกเขา

3) กำลังแรงงาน

- (1) ภาพการณ์การทำงาน
 - ก. การมีงานทำ

ผู้มีงานทำ 909,672 คน (ไตรมาสที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน 2556) พบว่า ทำงานภาคเกษตรกรรม 581,853 คน คิดเป็นร้อยละ 64.75 ของผู้ทำงานทั้งหมด ส่วนผู้มีงานทำนอกภาคเกษตร 316,771 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25

ข. การว่างงาน

จังหวัดศรีสะเกษ มีผู้ว่างงาน 9,746 คน (ไตรมาสที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน 2556)

(2) การเลิกจ้าง

สถานประกอบการกิจการปิดกิจการ 1 แห่ง คือ บริษัท นิโอดอร์น จำกัด ประกอบกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าส่งออก มีลูกจ้างทั้งหมด 71 คน หลังจากปิดกิจการนายจ้างให้ลูกจ้างรับงานไปทำที่บ้าน โดยย้ายจักรไปให้ลูกจ้างที่บ้าน ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2555 และจ่ายค่าจ้างเป็นรายชิ้นในอัตรา 1.5 เท่า ของค่าจ้างเดิมที่เคยได้รับ ปรากฏว่ามีลูกจ้างรับงานไปทำที่บ้านประมาณร้อยละ 80 ของลูกจ้างทั้งหมด⁶

4) การท่องเที่ยว

(1) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งอารยธรรมขอมโบราณ จะเห็นจากโบราณสถานและโบราณวัตถุหลายแห่งที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทปรangkū ธาตุบ้านปราสาท หรือปราสาทห้วยทับทัน ปราสาทตาหนักไทร หรือปราสาททามจาม วัดป่ามหาเจดีย์แก้ว (วัดล้านขวด) ผามออีแดง พระธาตุเรืองรอง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ น้ำตกห้วยจันทร์ และอ่างเก็บน้ำห้วยศาลา

ปราสาทสระกำแพงใหญ่ เป็นปราสาทขอมโบราณขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสระกำแพง อำเภอกุสุมาลย์ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 20 กิโลเมตร

ปราสาทห้วยทับทัน (ธาตุบ้านปราสาท) เป็นปราสาทโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ใช้เป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าติมุรติ ตั้งอยู่ที่วัดปราสาทพนาราม บ้านปราสาท หมู่ 12 ตำบลปราสาท อำเภห้วยทับทัน ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 39 กิโลเมตร

พระธาตุเรืองรอง เป็นพระธาตุแบบศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 6 ชั้น ประดิษฐานพระธาตุของพระอรหันต์ และเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านสี่เผ่า (ส่วย เขมร ลาว เยอ) ตั้งอยู่ที่วัดบ้านสร้างเรือง ตำบลห้วยปลอึง อำเภอเมืองศรีสะเกษ ห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษประมาณ 10 กิโลเมตร

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ศรีสะเกษ เป็นสวนสาธารณะขนาด 234 ไร่ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองศรีสะเกษ เป็นสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์แห่งแรกของไทย และเป็นสวนที่มีต้นลำดวนมากที่สุดในประเทศ มีจำนวนกว่า 50,000 ต้น และภายในสวนฯ เป็นสถานที่ตั้งของ

⁶ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดศรีสะเกษ ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2556 ไม่มีสถานการณ์เลิกจ้าง

สวนสัตว์ ซึ่งจัดแสดงพันธุ์สัตว์ไว้จำนวนมาก อาทิ กวาง นกกระจอกเทศ จระเข้ อีบีบีโปเตมัส และนกประเภทต่าง ๆ

ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำศรีสะเกษ (SISAKET AQUARIUM) เป็นศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำแห่งแรกในอีสานใต้ ตั้งอยู่ที่สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา หรือที่เรียกกันว่า เกาะกลางน้ำห้วยน้ำคำใช้งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ 100 ล้านบาทเศษ ใช้เวลาในการก่อสร้างกว่า 1 ปี เปิดให้เข้าชมครั้งแรก เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2554 ซึ่งตรงกับวันเด็กแห่งชาติ จัดแสดงทั้งพันธุ์สัตว์น้ำจืด และน้ำเค็ม ภายในอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ จะมีการจัดแสดงพันธุ์สัตว์น้ำหายากกว่า 101 ชนิด ปลาน้ำจืด 79 ชนิด ปลาน้ำเค็ม 22 ชนิด ซึ่งผู้เข้าชมสามารถชมสัตว์น้ำผ่านอุโมงค์แก้วใต้น้ำยาว 24 เมตร ใต้อบปลาขนาดใหญ่ สำหรับค่าเข้าชมนั้นจัดเก็บอยู่ที่ เด็ก 20 บาท ผู้ใหญ่ 30 บาท

ผามออีแดง สุดเขตของดินแดนไทยก่อนขึ้นสู่ปราสาทเขาพระวิหาร เขตแดนของราชอาณาจักรกัมพูชา คือ ผามออีแดง ผาหินสีแดง สุดทางหลวงหมายเลข 221 มีลักษณะเป็นลานหินธรรมชาติ แวดล้อมด้วยขุนเขาและผาสูง ผู้ที่ไปถึงผามออีแดงแต่เช้า จะได้สัมผัสบรรยากาศของแสงแดดอ่อนกระทบสายหมอกที่ลอยล่องเหนือป่าเขาบนแผ่นดินด้านกัมพูชา มองเห็นไปไกลสุดสายตา อากาศสดชื่น ทศนียภาพสวยงามให้อาบลมห่มเมฆ เก็บภาพเป็นความทรงจำประทับใจไปแสนนาน ที่นี้จึงนับได้ว่าเป็นจุดชมทะเลหมอกและพระอาทิตย์รุ่งอรุณที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ธงไทยโบกสะบัด อยู่ที่ “ผาสูง” ประกาศอาณาเขตประเทศไทย ให้ความรู้สึกอบอุ่นที่ได้ยืนบนแผ่นดินของเรา สำหรับผู้ที่ไม่ได้ขึ้นไปชมปราสาทเขาพระวิหาร สามารถชมความงามของปราสาทซึ่งอยู่ห่างออกไป 1 กิโลเมตร ได้จากจุดชมทศนียภาพฝั่งไทยเดินลัดเลาะลงบันไดตามหน้าผาลงไปชมภาพปริศนาภาพนางอัปสรบนผาหินเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ให้น่าฉงนใจว่าเหตุใดจึงได้สลักภาพไว้ ณ ผาหินแห่งนี้ ชมภาพสลักแล้วขึ้นไปกราบสักการะพระพุทธรูปนาคปรก ที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารบริเวณใกล้ ๆ กันด้วย

น้ำตกภูล่อ อยู่ในเขต ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ ห่างจากหน่วยพิทักษ์ป่าภูดินน้อยประมาณ 4 กิโลเมตร มีถนนไปที่น้ำตกภูล่อประมาณ 3 กิโลเมตร และเดินเท้าต่อเข้าไป สำหรับผู้รักธรรมชาติ ถ้าได้สัมผัสสภาพป่าที่ร่มรื่น สายน้ำไหลหลังจากผาลดหล่นลงมาเป็นธารน้ำใสไหลผ่านบนลานหินเป็นที่ลงเล่นน้ำคลายร้อนได้ไม่แพ้ผืนป่าใหญ่ในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย

น้ำตกสำโรงเกียรติ อยู่ที่บ้านสำโรงเกียรติ ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ ซึ่งในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งสวนรุกขชาติ 100 ปี กรมป่าไม้ และสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนชมธรรมชาติ ศึกษาพรรณไม้ และเล่นน้ำได้ตลอดทั้งปี

น้ำตกวังใหญ่ ส่วนหนึ่งของลำห้วยขยุง ในเขตอำเภอกันทรลักษ์ ช่วงลำห้วยเหนือน้ำตกเป็นแหล่งรวมฝูงปลาจากฝูงใหญ่ สวยงามให้ชม (ห่างจากบ้านสำโรงเกียรติ 14 กิโลเมตร ลาดยาง ห่างจากอำเภอขุนหาญ 25 กิโลเมตร)

น้ำตกห้วยจันทร์ (น้ำตกกันทรอม) อยู่ห่างจากอำเภอขุนหาญ 24 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด 85 กิโลเมตร ริมทางหลวงหมายเลข 2236 เส้นทางกันทรอม-

บ้านสำโรงเกียรติ เป็นน้ำตกที่สวยงามไหลลดหลั่นมาตามชั้นหิน มีน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน – กุมภาพันธ์ บริเวณร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้ป่านานาชนิด เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ

หลวงพ่โตคู่บ้าน ใกล้กับตลาดสดเป็นวัดมหาพุทธารามหรือ วัดหลวงพ่โต พระคู่บ้านคู่เมืองศรีสะเกษมาแต่โบราณ เข้าไปกราบหลวงพ่โต เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต ในพระอุโบสถที่สงบเงียบ หลวงพ่โตหรือพระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ ค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2328 เมื่อพระยาวิเศษภักดี (ชม) เจ้าเมืองศรีสะเกษคนที่ 2 ได้ย้ายเมืองศรีสะเกษจากที่ตั้งเดิมบ้านโนนสามขาสระกำแพงมาตั้งที่บริเวณที่เป็นศาลหลักเมืองในปัจจุบัน ระหว่างสร้างเมืองมีคนพบหลวงพ่โต อยู่กลางป่าแดง จึงได้ให้สร้างวัดขึ้นบริเวณที่พบหลวงพ่โต ตั้งชื่อว่า “วัดพระโตหรือวัดป่าแดง” ซึ่งเจ้าเมืองศรีสะเกษทุกคนได้อุทิศทำนุบำรุงเสมือนเป็นวัดคู่เมืองศรีสะเกษมาโดยตลอด ในปี 2490 ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดมหาพุทธาราม”

(2) เทศกาลและงานประเพณี

งานวันดอกลำดวนบาน (The Lamduan Ban Fair)

จัดขึ้นช่วง : เดือนมีนาคม

สถานที่ : สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

งานปกติเริ่มต้นในสัปดาห์แรกของเดือนมีนาคม ขึ้นพร้อมกับการบานของดอกลำดวนท่ามกลางความงามของดงลำดวนที่มีมากกว่า 40,000 ต้น ที่ผลิตดอกแบ่งบานส่งกลิ่นหอมไปทั่วทั้งบริเวณบนเนื้อที่ 237 ไร่ กิจกรรมประกอบด้วย การสาธิตศิลปะและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย อาทิเช่น เขมร ลาว เป็นต้น ภายในงานมีร้านหัตถกรรมท้องถิ่นการแสดงละคร แสง สี เสียง

งานเงาะและทุเรียนจังหวัดศรีสะเกษ

(The Si Saket Rambutan–Durian Fair)

จัดขึ้นช่วง : เดือนมิถุนายน–กรกฎาคม

สถานที่ : บริเวณสนามศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ

จัดขึ้นในช่วงวันที่ 25 มิถุนายน–1 กรกฎาคมของทุกปี ภายในงานพบกับกิจกรรมมากมาย อาทิ การออกร้านจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร การออกร้านจำหน่ายหัตถกรรมสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน การประกวดขบวนแห่รถตกแต่งด้วยผลไม้ การประกวดธิดาชาวสวน

วิ่งฮาล์ฟและควอเตอร์มาราธอนสู่ผามออีแดง

(Half and Quarter Marathons to Pha Moh E–Daeng)

จัดขึ้นช่วง : เดือนสิงหาคมจัดขึ้นในวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่สามของเดือนสิงหาคมของทุกปี บนเส้นทางขึ้นสู่เขาพระวิหาร ระหว่างหมู่บ้านภูมิขอรอล–ผามออีแดง อำเภอกันทรลักษณ์ เป็นเส้นทางที่ต้องวิ่งฝ่าสายหมอกในช่วงปลายฤดูฝนที่ทำทนายและมีความสวยงาม

ศรีสะเกษจึงเป็นจังหวัดชายแดนในภาคอีสานตอนล่าง ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม และศิลปวัฒนธรรมของหลากหลายชนชาติ โดยเฉพาะขอมโบราณ ที่ผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตพื้นบ้านแบบไทยอีสานได้อย่างลงตัวและกลมกลืน มีเอกลักษณ์โดดเด่นและ

น่าสนใจ ศรีสะเกษยังมีทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ พืชพรรณ และสัตว์ป่านานาชนิด อันเป็นทั้งสิ่งที่หล่อเลี้ยงชาวเมืองมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและไม่ควรมองข้าม

ปัจจุบัน จังหวัดศรีสะเกษแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอยางชุมน้อย อำเภอกันทรารมย์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุขันธ์ อำเภอไพรบึง อำเภอปรางค์กู๋ อำเภอขุนหาญ อำเภอราษีไศล อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอบังอรบุรี อำเภอห้วยทับทัน อำเภอโนนคูณ อำเภอศรีรัตน อำเภอโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอวังหิน อำเภอภูสิงห์ อำเภอเมืองจันทร์ อำเภอเบญจลักษ์ อำเภอพยุห์ กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ และกิ่งอำเภอศีลาลาด

1.1.3 จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ มีสภาพภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตต่อเนื่องกับพื้นที่ที่เคยเป็นอาณาจักรขอมโบราณ ทำให้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้รับวัฒนธรรมขอมมาโดยตลอดตั้งแต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมที่แปรรูปแล้วและเป็นวัตถุดิบ ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง โคและกระบือ สุกร ไหม หัวผักกาด ฯลฯ มีการค้าบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ณ จุดผ่านแดนถาวรช่องจอม-โอรส์เมียด โดยอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด เป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตร อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมโลหะ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ขึ้นอยู่กับด้านการขายส่งขายปลีก ด้านการเกษตรและด้านการศึกษา จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ เขมร ลาว และกวย มีความต่างตรงการใช้ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ต่างได้รักษาวัฒนธรรม ประเพณีภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัดมีสถานศึกษาในพื้นที่ที่เปิดการสอน ระดับอุดมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียน 85 แห่ง

จังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อที่ประมาณ 8,124 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5 ล้านไร่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 24 ของประเทศ ลักษณะพื้นที่ทางตอนใต้บริเวณที่ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นป่าทึบและภูเขาสูงสลับซับซ้อน ถัดมาเป็นที่ราบสูงลูกคลื่นลอนลาด ตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ทางตอนเหนือเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีลำน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำมูล ลำน้ำชี และห้วยเสนง

1.1.3.1 ประวัติความเป็นมา

เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานจังหวัดหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนว่ามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร อาศัยเพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี ตลอดจนคำบอกเล่าของผู้สูงอายุที่เล่าต่อ ๆ กันมา โดยเชื่อกันว่าเมืองสุรินทร์ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว ในสมัยที่พวกขอมมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง เมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่นาน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2306 ได้ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่ มาตั้งอยู่บริเวณบ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ และถูกปรับชื่อเป็น “เมืองประทายสมันต์” และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทร์ภักดี เป็น

พระสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง ให้เป็นเจ้าเมืองปกครอง ในปี 2329 รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองประทายสมันต์” เป็น “เมืองสุรินทร์” ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง

สุรินทร์จึงเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานจังหวัดหนึ่ง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อน ในยุคขอมเรืองอำนาจในภูมิภาคนี้ ต่อมาเมื่ออาณาจักรขอมเสื่อมอำนาจลง เมืองดังกล่าวก็ถูกทิ้งร้างไปเป็นเวลานาน

จังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนของภาคอีสานตอนล่าง หรือ “อีสานใต้” ที่นอกจากจะเต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม และศิลปวัฒนธรรมของหลากหลายชนชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมขอมโบราณ ที่หล่อหลอมและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรม ไทย ถิ่นอีสานจนมีความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นแล้ว ยังมีชื่อเสียงเป็นพิเศษในด้านการเลี้ยงช้าง จนได้ชื่อว่าเมือง “สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่”

1.1.3.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์

1.1.3.3 เทศกาลและงานประเพณี

งานแสดงช้างสุรินทร์ (The Surin Elephant Round-Up)

จัดขึ้นช่วง : เดือนพฤศจิกายน

จังหวัดสุรินทร์นั้นมีช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ ในอดีตได้จับช้างป่ามาฝึกเพื่อใช้งานในด้านต่าง ๆ เช่น การพาหนะ การขนส่ง รวมถึงช้างยังมีบทบาทในการประกอบพิธีทางศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้มีการจัดการแสดงช้างครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และกลายเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างชาติเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน งานนี้จัดช่วงประมาณกลางเดือนพฤศจิกายน ชวนให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติมากมาย มีกิจกรรมเกี่ยวกับช้างและคนเลี้ยงช้าง พร้อมการแสดงท้องถิ่นอันน่าประทับใจของชาวเมือง

1.1.3.4 ด้านสินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมที่แปรรูปแล้วและเป็นวัตถุดิบ ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง โคและกระบือ สุกร ไหม หัวผักกาด ฯลฯ มีการค้าบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ณ จุดผ่านแดนถาวรช่องจอม-โอรส์เมียด โดยอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดเป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตร อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมโลหะ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ขึ้นอยู่กับด้านการขายส่งขายปลีกด้านการเกษตรและการศึกษา จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเป็นอยู่โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ เขมร ลาว และกวย มีความต่างตรงการใช้ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคีต่างได้รักษาวัฒนธรรม ประเพณีภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัด มีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่เปิดการสอน ระดับอุดมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียน 85 แห่ง

1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

ในด้านยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ถือได้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นกรอบของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ 10 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวในการขับเคลื่อนประเทศ โดยแบ่งเป็น 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการสร้างมูลค่าในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนามบนพื้นฐานการพัฒนาชุมชน สังคม และทุนมนุษย์ ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ทุนทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ประเด็นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ “มั่งคั่ง” นั้นคือ รูปแบบของการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” โดยทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึง เพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้นกลางให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากร รายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาใน

ระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทย โดยที่เส้นทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น กำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลาง การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเน้นความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทยที่มีเนื้อที่ที่ใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ครอบคลุมถึง 20 จังหวัด แบ่งเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนั้นแบ่งกลุ่มจังหวัดเป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ โดยให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นั้น มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจการค้ากลุ่มจังหวัดก้าวหน้าด้วยนวัตกรรม และเชื่อมโยงการค้าท้องถิ่นสู่ตลาดโลก”

พันธกิจ (1) พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถให้กับเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มจังหวัด โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมผสมผสานกับภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่น (2) ส่งเสริมการกระจายผลประโยชน์ทางการค้าในท้องถิ่นให้เป็นธรรมและทั่วถึง (3) เชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มจังหวัด ตลาดอาเซียนและเวทีโลก (4) พัฒนาระบบงาน องค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศและมีความโปร่งใส

ประเด็นยุทธศาสตร์ (1) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มจังหวัด (Competitiveness) (2) การสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางการค้าในกลุ่มจังหวัด (Commercial Opportunity) (3) การส่งเสริมการค้าสู่ตลาดอาเซียน ตลาดโลก และตลาดดิจิทัล (Connectivity) (4) การเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการค้ากลุ่มจังหวัด (Capability)

จากการลงพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ จะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐานพื้นที่จังหวัดนั้นด้านการขาดแคลนน้ำ ดินคุณภาพต่ำ ประสพอุทกภัยและภัยแล้ง มีปัญหาทั้งในด้านความยากจน แต่มีความพร้อมด้านสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาค้นคว้าควบคู่ไปกับการพัฒนาการวิจัยเพื่อใช้ความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งการแสวงหาโอกาสการนำความรู้ ทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภายนอกมาช่วยขับเคลื่อน เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับโครงข่ายระบบการคมนาคมขนส่งและพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงและข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่ม

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่กำลังมีการเจริญเติบโตมาเสริมสร้างการพัฒนาใหม่ ๆ ให้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีพัฒนาศักยภาพจังหวัด ภูมิภาค และลดความเหลื่อมล้ำกับภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศได้อย่าง “ยั่งยืน”

1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจจะต้องสามารถสร้างให้เกิดเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก รวมทั้งจะต้องมีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทัน มีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตแทนการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งเชื่อมโยงธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนสร้างความแปลกใหม่เพื่อนำตลาด นำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

ในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวยังมีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศักยภาพของความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารจัดการ และบริการโครงสร้างพื้นฐานที่คุณภาพไม่ดีพอ การเสริมสร้างให้ปัจจัยเหล่านี้มีคุณภาพและเพียงพอเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะทำให้ภาคการผลิตมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยการสร้างเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยนโยบายและมาตรการระดับมหภาคโดยลำพัง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งต่อธุรกิจพื้นฐานด้านการผลิต การค้า และบริการ

ภาคการผลิต ในช่วงที่ผ่านมามีการปรับตัวที่ค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะที่โลกปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่อาศัยฐานความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา เนื่องจากประสิทธิภาพการผลิตทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง โดยพืชเกษตรหลักไม่สามารถแข่งขันได้ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะที่ดินและทรัพยากรน้ำ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของฐานการผลิตและเป็นปัญหาต่อเนื่องด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งสถาบันเกษตรกรยังขาดความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและภาคการเกษตรโดยรวม ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีต้นทุนในกระบวนการผลิตสูง เนื่องจากแรงงานขาดทักษะและไม่สามารถปรับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำ ขาดการออกแบบที่ดี รวมทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีจุดอ่อนในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต ขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังอ่อนแอ และขาดกลไกที่จะประสานเชื่อมโยงธุรกิจ

ข้ามชาติในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้งผู้ประกอบการของไทย ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปรับตัวเพื่อการแข่งขันในตลาดที่มีพลวัตและผันผวนสูงขึ้นได้

ในด้านบริการ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นแหล่งทำรายได้และการจ้างงานที่สำคัญ แต่ก็ได้ส่งผลกระทบในเชิงลบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมหลายประการ อาทิ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม ธุรกิจบริการที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านบริการการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนภาพพจน์ด้านลบของประเทศด้านยาเสพติดและโสเภณีเด็ก

สำหรับด้านการค้า สินค้าส่งออกหลักส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำและสินค้าเกษตรขั้นพื้นฐานโดยสินค้าเกษตรแปรรูปประเภทอาหารและมีใช้อาหารยังมีน้อยประเภท ทำให้ฐานสินค้าส่งออกค่อนข้างแคบ ขาดความหลากหลาย ขณะเดียวกันการส่งออกยังต้องพึ่งพิงตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น จึงมีโอกาสได้รับผลกระทบจากภาวะผันแปรทางเศรษฐกิจในตลาดหลักเหล่านี้ได้ง่าย ในขณะที่ประเทศไทยยังมีอำนาจการต่อรองต่ำในเวทีระหว่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถขยายส่วนแบ่งด้านของตลาดสินค้าส่งออก รวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นได้ ความเป็นเอกภาพในกรอบอาเซียนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความสำคัญในภาวะที่การรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมีอิทธิพลต่อการค้าและการลงทุนของโลกสูงอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

การสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมอย่างยั่งยืน ในส่วนการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าของประเทศให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทุกขั้นตอนของการผลิตและการตลาด ในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการผสมผสานและความสอดคล้องกับหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการเพิ่มผลผลิตอย่างเป็นขบวนการในระดับชาติ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการทำงาน การแบ่งปันประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถพึ่งพาตนเอง รวมถึงการรับถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากธุรกิจขนาดใหญ่ โดยผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพและความรวดเร็วของบริการโครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน

ส่วนที่ 2

ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์

2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

2.1.1 กรณีการเยี่ยมชมการะและรับฟังบรรยาย “ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย นายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน พบว่า นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี มีนโยบายมุ่งเน้นจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยว (สร้างแบรนด์) และมีแนวทางพัฒนาผังเมืองรองรับการท่องเที่ยวรวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิต การศึกษา การค้า การลงทุน และ การแปรรูปด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยกตัวอย่างแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานีใน 5 ปีแรก ได้เน้นความมั่นคงและปลอดภัย เป็นจังหวัดแห่งโอกาส มีการเปิดโอกาสให้นักลงทุนได้เข้ามาลงทุนด้านการท่องเที่ยว ด้านเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ผลไม้ รวมทั้งการประมงน้ำจืด เป็นต้น และแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีถัดไปของจังหวัด มีจุดเน้นพัฒนาระบบการกระจายสินค้าและบริการ (Logistic) ด้านการท่องเที่ยวและการค้า การเป็น (Smart City) และ เป็นศูนย์กลางการประชุม (Mice) การจัดนิทรรศการขนาดใหญ่ เป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดสัมมนา และที่สำคัญยังเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Hub) ในระยะ 5 ปีถัดมา (ปีที่ 15) มีจุดเน้นการพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งเทคโนโลยี ลดความแตกแยก ลดความเหลื่อมล้ำ และปลอดภัยจากการทุจริต คอรัปชั่น และในระยะ 5 ปีสุดท้ายมีจุดเน้น เป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้า เป็นเมืองน่าอยู่ และเมืองพลังงานสะอาด

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพและองค์ความรู้ได้ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องและเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีควรเชื่อมโยงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องบูรณาการการทำงานร่วมกันแบบองค์รวมทั้งภายใน ภายนอกจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.1.2 กรณีศึกษาดูงาน สหกรณ์การเกษตรกันทรลักษณ์ จำกัด ธุรกิจผลิต จำหน่าย และส่งออกพืชผลการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า

สหกรณ์การเกษตรกันทรลักษณ์ จำกัด มีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ สหกรณ์การเกษตรกันทรลักษณ์ถือเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ในการรับซื้อผลผลิต

ทางการเกษตรด้วยรูปแบบการแทรกแซงราคา (รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรไม่ให้ต่ำกว่าราคากลาง) และยังเป็นแหล่งสนับสนุนการลงทุนด้านการเกษตร ทั้งการบริการสินเชื่อ และการให้เงินกู้ยืมเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์พืช

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า สหกรณ์การเกษตรก้นทรลักษณ์ มีกลไกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยการจัดฝึกอบรมองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ในทางที่ดีขึ้นและมีทักษะในการพึ่งพาตนเองและแข่งขันได้ในขณะเดียวกันสหกรณ์การเกษตรก้นทรลักษณ์ยังมีความสามารถทำธุรกิจขยายเครือข่ายสมาชิก และสหกรณ์ยังทำหน้าที่รับฝากเงินพัฒนาเป็นกองทุน ทำธุรกิจซื้อผลผลิตทางการเกษตร แปรรูปข้าว ธุรกิจแปรรูปอาหารสัตว์ รับซื้อยางพาราและสนับสนุนธุรกิจของชุมชน ได้แก่ ธุรกิจปั้มน้ำมันบางจาก ทำให้สหกรณ์นี้มีความแข็งแกร่ง สามารถมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางและสู่การแข่งขันได้ จึงทำให้เกษตรกรมีความศรัทธาในองค์กรแห่งนี้ และรวมตัวกันในรูปแบบกลุ่มเครือข่ายอย่างเหนียวแน่น จนถึงในปัจจุบัน มีโรงสีข้าวเป็นของตนเอง และมีกำลังความสามารถในการแทรกแซงราคายางพารา (ซื้อยางพาราในระดับราคาที่เกษตรกรพึงพอใจได้) และยังสามารถทำโรงเรือนสำหรับเก็บสต็อกยางพารา และที่สำคัญสหกรณ์การเกษตรก้นทรลักษณ์ยังมีศูนย์จำหน่ายสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ รวมด้วย และสหกรณ์การเกษตรก้นทรลักษณ์แห่งนี้ ยังเป็นที่รวบรวมทุเรียนเป็นจุดจำหน่าย เป็นจุดนัดพบระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย และทุเรียนยังเป็นสินค้าทางการเกษตรและพืชเศรษฐกิจ ที่สำคัญได้สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับอำเภอกันทรลักษณ์ ทุเรียนที่ปลูกในพื้นที่ดินภูเขาไฟจึงมีรสชาติและกลิ่นที่มีเอกลักษณ์ ไม่มีกลิ่นฉุน เหมาะกับลูกค้าที่ชอบรสชาติแบบนี้ สิ่งทีกล่าวมาข้างต้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ได้ประสบผลสำเร็จในด้านการจัดการได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเกษตรกร ประกอบกับการบริหารจัดการของคณะผู้บริหาร อีกทั้งการสะสมองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการประกอบการทำให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า สหกรณ์การเกษตรก้นทรลักษณ์ ควรยกระดับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของเอกชนเพื่อสะดวกต่อการประกอบการ สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับภาคเอกชน หรือ จัดตั้งบริษัทลูกเพื่อการค้าผลผลิตทางการเกษตรสามารถติดต่อกับลูกค้าโดยตรง สะดวก รวดเร็ว ภายใต้การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจโลก

2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย

กรณีศึกษาดูงาน ด้านศุลกากรช่องจอม และด้านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง แหล่งการค้าชายแดนขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีสานใต้ ผลการศึกษาพบว่า ด้านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง มีแผนนโยบายการระวังป้องกันโรค ความมีคุณภาพและมาตรฐานที่ดีด้านการสาธารณสุขไทยเขตชายแดน จึงทำให้คนกัมพูชาเข้ามาใช้บริการมากขึ้น การตรวจคนเข้าเมืองที่เป็นระบบ เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลที่กำลังปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอาชญากรรม และคนลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า แผนนโยบายเพื่อสร้างความความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำในระดับสูงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะได้เชื่อมโยงกับผู้นำระดับท้องถิ่นด้านการลงทุนระหว่างประเทศ

2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

กรณีศึกษา ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการศึกษาพบว่า นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี มีนโยบายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบการกระจายสินค้าและบริการ (Logistic) ด้านการท่องเที่ยวและการค้า การเป็น (Smart City) และเป็นศูนย์กลางการประชุม (Mice) การจัดนิทรรศการขนาดใหญ่ เป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยว ในรูปแบบของการจัดสัมมนา และที่สำคัญยังเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Hub) ในระยะ 5 ปีถัดมา (ปีที่ 15) มีจุดเน้นการพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งเทคโนโลยี ลดความแตกแยก ลดความเหลื่อมล้ำ และปลอดภัย การทุจริตคอร์รัปชัน และในระยะ 5 ปีสุดท้าย มีจุดเน้น เป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้า เป็นเมืองน่าอยู่ และเมืองพลังงานสะอาด

2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

2.4.1 กรณีศึกษาเข้ารับฟังบรรยาย”บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย รศ.ดร. ขวลิต ถิ่นวงศ์พิทักษ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นผ่านงานวิจัยเพื่อรับใช้ชุมชนและสังคม โดยมหาวิทยาลัยเน้นงานวิจัยและสร้างศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาการแปรรูปผลผลิตจากยางพารา โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาอาชีพเพื่อเศรษฐกิจฐานราก โดยการบูรณาการแบบองค์รวมโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีผู้ใช้ประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย ภาครัฐ นักวิชาการ ภาคเอกชน ประชาสังคม เครือข่าย และประชาชน ในด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน มีการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกยางอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์จาก งาอินทรีย์ครบวงจร การเพาะเห็ด เลี้ยงจิ้งหรีด ปลูกอินทรี และการออกแบบระบบน้ำหยดเพื่อการเกษตร การส่งเสริมอาชีพรอบ ๆ ชุมชน การเลี้ยงแพะ การพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นต้น

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีนโยบายเพื่อการบริการวิชาการโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และมีการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมไปสร้างงานวิจัยเพื่อต่อยอดพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ควรมีแผนยุทธศาสตร์ เชื่อมร้อยกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดโดยให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา กับภาคีทั้งในและนอกสถาบันบูรณาการในรูปสหศาสตร์ เพื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.4.2 กรณีศึกษาตามประเด็น : คณะเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า

คณะเกษตรศาสตร์ มีการบริการวิชาการแก่ชุมชน มีการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกยางอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์จากงาอินทรีย์ครบวงจร การเพาะเห็ด เลี้ยงจิ้งหรีด ปลูกอินทรี และการออกแบบระบบน้ำหยดเพื่อการเกษตร การส่งเสริมอาชีพรอบ ๆ ชุมชน

การเลี้ยงแพะ และได้ทำวิจัยเรื่องก่วยจับกิ่งสำเร็จรูป ต่อยอดผลการวิจัยพัฒนาสู่ผู้ประกอบการ ทำก่วยจับ เพิ่มมูลค่า ขยายตลาด เป็นต้น

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีพันธกิจด้านการบริการวิชาการเพื่อท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมแก่ชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ควรมีการหนุนเสริมงบประมาณด้านการวิจัยต่อเนื่องพอเพียงนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

2.4.3 กรณีศึกษาดูงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็กและชุมชน มิติปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ ผลการศึกษาพบว่า

โรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ มีแนวคิดจัดฐานเรียนรู้เพื่อให้ นักเรียนสามารถพึ่งพาตนเองที่มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชน โดยจัดให้มีการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารเพื่อเป็นอาหารกลางวัน และจำหน่าย รวมทั้งเลี้ยงหมูหลุม การเพาะเห็ดในโรงเรือน เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมมีกลไกหลักคือครูเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และมีความใกล้ชิดกับนักเรียน จากการศึกษาดูงาน พบว่า เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการต้อนรับคณะผู้ดูงาน กล้าแสดงออกต่อสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า จุดเด่นของนักเรียนยังได้รับการสนับสนุนทุนและองค์ความรู้จากมูลนิธิมิชชั่นพัฒนา จึงทำให้โรงเรียนมีความโดดเด่นด้านแนวคิดพึ่งพาตนเองด้วยทุนสังคมที่จะขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพาตนเองได้

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า โรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนโดยมีกิจกรรมฐานเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะผู้เรียนด้านการพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ทักษะชีวิต รวมทั้งการจัดการตนเอง ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และวิถีชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า โรงเรียนบ้านกรุดหนองซำ มีความโดดเด่นในการพึ่งพาตนเอง จัดการตนเอง นักเรียนสามารถจัดการตนเองบนฐานคิดการพึ่งพาตนเองได้ดี ดังนั้น โรงเรียนสามารถพัฒนาระดับแนวคิดและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและขยายแนวคิดต้นแบบไปยังโรงเรียนข้างเคียง เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ที่มีความสอดคล้องกับบริบทและวิถีชุมชน

2.4.4 กรณีศึกษา สานรักพิทักษ์ป่า “สวนป่าภา-ภูมิ ป่าครอบครัวต้นแบบ รักลูก รักโลก รักป่า” มิติทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ บ้านหนองซำ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

คุณวิเชียร สัตตธรา มีแนวคิดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ป่าในพื้นที่ครอบครองกรรมสิทธิ์ของครอบครัวโดยปลูกต้นไม้แบบผสมผสานนานาชนิด อาทิเช่น ต้นยางนา สัก ตะแบก เต็ง รัง ต้นพยุง เป็นการอนุรักษ์พันธุ์ไม้นานาชนิดเพิ่มพื้นที่ป่าและสร้างมั่นคงด้านทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ หมู่ 6 ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้เป็นอย่างดี และคุณวิเชียร สัตตธรา ได้มีฐานคิดพิทักษ์ป่าโดยตั้งชื่อป่าแห่งนี้ในนามชื่อบุตรีธิดา นามว่า “สวนป่าภา-ภูมิ ถือเป็นป่าครอบครัวต้นแบบ รักลูก รักโลก รักป่า” บ้านหนองซำ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ คุณวิเชียรฯ ได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลเมืองสิงห์ และชุมชน มีแนวคิดพื้นฐานในการผสมผสานบูรณาการปลูกต้นไม้ด้วยแนวคิดว่าการปลูกต้นไม้ใช้หนี้กับ

การประเมินค่าต้นไม้เป็นทรัพยากรฝากธนาคารได้เหมือนเงินตรา โดยมีแนวทางเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของคนยากจน และสร้างความมั่นคงมั่งคั่งให้คนในชุมชนบนพื้นฐานการออม และการจัดการที่ดินทำกินของตนเอง

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า คุณวิเชียรฯ เป็นนักเชื่อมประสานการอนุรักษ์ป่า และปลูกต้นไม้ และใช้พื้นที่ตนเองในการสร้างพื้นที่ป่าครอบครัว จากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีและมีผลต่อสภาพดินโดยรวม ต่อมาภายหลังจากจากการปรับเปลี่ยนวิธีคิด จึงทำให้ป่ากลับมามีความสมบูรณ์และเป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า เนื่องจากพื้นที่ป่าเป็นส่วนบุคคลซึ่งมี คุณวิเชียรฯ ครอบครองเป็นเจ้าของ แนวโน้มในอนาคตอาจจะก่อเกิดปัญหาการใช้ประโยชน์จากป่า ของชาวบ้านในชุมชนระยะยาว จึงควรมีการทำข้อตกลงกับชาวบ้านและชุมชนเพื่อป้องกันกรณีพิพาท การใช้ประโยชน์จากป่า โดยระบุให้ชัดเจนว่ามีขอบเขตการใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การเก็บของป่า เก็บเห็ด ไม้ทำฟืน เป็นต้น

2.4.5 กรณีศึกษา ภูมิเชียงสงชุมชนโบราณ 5 ชาติพันธุ์ สามศตวรรษ บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

จากการศึกษาดูงานบ้านเชียงสงชุมชนโบราณ 5 ชาติพันธุ์ พบว่า ชุมชนดังกล่าว เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่ม 5 ชาติพันธุ์ มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ได้แก่ เขมร ลาว ส่วย ไทย จีน บนความหลากหลายของชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บ้านเชียงสงชุมชนโบราณ 5 ชาติพันธุ์เป็นหนึ่งในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนผลักดันเป็นชุมชนท่องเที่ยว ตามแนวคิด เมืองสิงห์โมเดล ทำให้ชาวชุมชนร่วมกันออกแบบกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่นร่วมกันเป็นเจ้าภาพต้อนรับนักท่องเที่ยวชุมชนที่มามีเยี่ยมชม เช่น การแสดงรำกลองยาว การจำหน่ายสินค้าของท้องถิ่นโดยมีพื้นฐานแนวคิดจากงานวิจัยที่อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ได้เข้ามาหนุนเสริมพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติ นอกจากนี้ยังได้เห็นวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนผ่านงานสถาปัตยกรรมสะท้อนถึงวิถีชีวิตในรูปของบ้านเก่า เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น และมีสลักบานประตู เสาประตูที่ทำจากไม้ทั้งหมด ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า ผู้นำมีความเข้มแข็งที่สามารถหลอมรวมความหลากหลาย มิติทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อน เมืองสิงห์โมเดล ให้ประสบผลสำเร็จ และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ที่หลากหลายชาติพันธุ์มาแปลงสรรค์สร้างเป็นพลังและขับเคลื่อนบนความหลากหลายและแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ไปในทิศทางเดียวกันได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า ควรให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนให้มากขึ้นโดยเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของประชาชนตามกลุ่มชาติพันธุ์ และประสานความร่วมมือสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริการจัดการท่องเที่ยวร่วมด้วย

2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

2.5.1 กรณีศึกษาดูงาน สวนทศพล บ้านชำตารมย์ ชมรมเกษตรผลิตไม้ผลบนแหล่งภูเขาไฟ ผลการศึกษาพบว่า

จากการศึกษาดูงานสวนทศพล บ้านชำตารมย์ ชมรมเกษตรผลิตไม้ผลทุเรียนพบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องการขายตัดราคาและไม่ได้ประกันราคาซื้อขาย เกษตรกรมีความต้องการให้มีการประกันราคาทุเรียนเพื่อสร้างความมั่นใจในการค้าขายทุเรียนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีทั้งผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม จึงส่งผลให้เกิดการจำหน่ายตัดราคาหรือเกษตรกรบางคนจำใจต้องขายทุเรียนในราคาต่ำกว่าราคาตลาดเพื่อไม่ให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย จึงจำเป็นต้องตัดสินใจขายทุเรียน ในบางกรณีผู้รับซื้อสร้างความหวังให้เกษตรกรโดยบอกว่าจะมาซื้อตามราคาที่ตกลงกัน แต่เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ไม่ได้มาซื้อตามที่ตกลงกันไว้ ส่งผลกระทบโดยตรงกับเกษตรกรรายย่อยและการรวมกลุ่มในการขับเคลื่อนงานตามพันธกิจกลุ่มองค์กร สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่า การรวมกลุ่มทางการเกษตรก็ไม่ได้ส่งผลดีต่ออำนาจต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตร ในขณะเดียวกันก็มีบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านการเกษตรเข้ามารับซื้อผลผลิตในราคาที่เกษตรกรไม่ได้พึงพอใจมากนัก แต่ก็ยังมีราคาที่สูงกว่าหน่วยงานของรัฐมารับซื้อโดยตรง

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง ทุเรียนที่ใช้ปลูกมีสายพันธุ์ทุเรียนที่ดี และมีสภาพดิน สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการปลูก โดยเฉพาะคุณลักษณะของดินเป็น ดินภูเขาไฟที่มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเพาะปลูกทุเรียนเป็นอย่างดี จึงทำให้ทุเรียนที่ปลูกในสวนนี้มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ หอม หวาน มัน และไม่มียากัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามามีบทบาทในการเชื่อมประสานและเข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรโดยที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ไม่ค่อยได้เข้ามารับรู้ปัญหาจากเกษตรกรในพื้นที่อย่างแท้จริง

2.5.2 กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน : ชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ 4.0 มิติอาหารมั่นคง ผลการศึกษาพบว่า

จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน : ชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ 4.0 มิติอาหารมั่นคงของคุณสุแทน สุขจรีต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้มีการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวดั้งเดิมหลายสายพันธุ์และนำมาปลูกในพื้นที่แปลงนาของตนเอง ครอบคลุม 35 ไร่ โดยพื้นที่บริเวณปลูกข้าวมีสภาพดินที่เหมาะสม ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ จากเดิมที่พื้นที่แห่งนี้ได้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชเศรษฐกิจที่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูกจึงทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบของวิถีเกษตร 2 รูปแบบ คุณสุแทนฯ จึงเกิดแนวคิดและผลักดันให้เกิดกระแสของการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ และจากประสบการณ์เดิมของคุณสุแทนฯ ที่มีประสบการณ์ทำงานในภาคเอกชนและทำงานในเขตจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงได้นำแนวคิดกลับมาพัฒนาบ้านเกิดตนเอง และปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพและเน้นการบริโภคพืชผลจากเกษตรอินทรีย์ เกิดการพัฒนาแนวคิดจากการลองผิดลองถูกและผลักดันการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ด้วยการผสมผสานจากแนวคิดของตนเองและประสบการณ์เดิมจึงกลายมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ Satom Organic Farm : Surin นอกจากนี้คุณสุแทนฯ ยังได้ใช้ทักษะด้านการสื่อสารและคอมพิวเตอร์ช่วยส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์

ข้าวพันธุ์พื้นเมือง และเรื่องราวกิจกรรมของกลุ่มเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์จนประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้กลุ่มเป็นที่รู้จักในกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพและนิยมบริโภคผลิตผลจากเกษตรอินทรีย์

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า การไม่เน้นปลูกข้าวหอมมะลิแต่กลุ่มเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นบ้าน ชื่อพันธุ์ข้าวว่า “ผกาอำปี้ล” และพันธุ์ข้าวชื่อว่า “มะลินิล” ซึ่งนำมาแปรรูปเป็นไวน์ที่ทำมาจากข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยคุณสุแทนได้ทำเรื่องขออนุญาตในการผลิตเป็นไวน์พื้นเมืองเรียบร้อยและผ่านการอนุญาตอย่างถูกต้อง ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการยกระดับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว และเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์พันธุ์ข้าวให้มีความโดดเด่นเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า ภาครัฐควรสนับสนุนการขยายแนวคิดและเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และช่องทางการจำหน่ายโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2.6 ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

กรณีศึกษาดูงาน ด้านศุลกากรช่องจอม และด่านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง แหล่งการค้าชายแดนขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีสานใต้ ผลการศึกษาพบว่า

ด้านศุลกากรช่องจอมและด่านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิงแหล่งการค้าชายแดนขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีสานใต้ พบว่า ในประเด็นความมั่นคง กรณีเป็นจุดผ่านแดนยังไม่สามารถที่มีการค้าการขยายที่ขยายธุรกิจได้มากเท่าที่ควร สืบเนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศที่ผ่านมาส่งผลต่อนโยบายของประเทศกัมพูชาในด้านการค้าชายแดนจึงทำให้การค้าชายแดนมีผู้ที่เข้าออกระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา มีจำนวนลดลง นอกจากนี้ประเทศกัมพูชามีการปรับเปลี่ยนระเบียบการเดินทางเข้าออกประเทศไทยลดน้อยลง ส่งผลกระทบการค้า การขาย และการลงทุน ลดน้อยลงตามไปด้วย

ข้อค้นพบและจุดเด่น พบว่า ด่านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง มีแผนนโยบายการระวังป้องกันโรคความมีคุณภาพและมาตรฐานที่ดีด้านการสาธารณสุขไทยเขตชายแดน จึงทำให้คนกัมพูชาเข้ามาใช้บริการมากขึ้น การตรวจคนเข้าเมืองที่เป็นระบบ เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลที่กำลังปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอาชญากรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า แผนนโยบายเพื่อสร้างความความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำในระดับสูงมีความจำเป็น เพื่อจะได้เชื่อมโยงกับผู้นำระดับท้องถิ่นด้านการลงทุนระหว่างประเทศ

2.7 บทวิเคราะห์ผลการศึกษากับประเด็นยุทธศาสตร์

ระดับจังหวัด ควรมีนโยบายการบูรณาการตามแนวทางที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาตามประเด็นยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับแผนชาติและระดับพื้นที่บูรณาการเชื่อมโยงให้เป็นรูปธรรมความสำเร็จโดยกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการด้วยตนเอง ที่ผ่านมายังมีการสั่งการในรูปแบบจากบนลงล่าง (Top Down) ในด้านการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ) โดยวางเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันด้วยนวัตกรรม และมองทิศทางทางการตลาดของกลุ่มลูกค้าเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

สำหรับด้านวิชาการเพื่อตอบโจทย์ประเด็นมั่งคั่งควรบูรณาการแผนงานกิจกรรมเชื่อมโยงทุกภาคส่วน (สถาบันวิชาการร่วมกับภาครัฐ) และเชื่อมโยงกับประเด็นด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาพรวม ทั้งนี้ควรออกแบบกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ทุกเพศวัยเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่และใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งส่งเสริมทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน (มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน) โดยมีนักเชื่อมประสานในชุมชนท้องถิ่น (ผู้นำ) เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้น

ส่วนที่ 3

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 การสังเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาประเด็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง บริเวณจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์ พบว่ามีจุดเด่น คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ที่ค่อนข้างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ ยังไม่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมนัก ยุทธศาสตร์การพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ยังให้น้ำหนักการพัฒนาทางสังคม โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ไม่มากเท่าที่ควร (ตัวอย่างกรณีศึกษา: ยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี)

สำหรับบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งควรมีส่วนเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ชุมชนด้วยองค์ความรู้จากงานวิจัยและพัฒนา พบว่า สถาบันการศึกษาหลักของพื้นที่ยังไม่สามารถทำการวิจัยเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ครอบคลุมเท่าที่ควร (ตัวอย่างกรณีศึกษา: กรอบแผนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี)

แม้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจะเป็นเขตพื้นที่เหมาะสมในการผลิตพืชผลทางการเกษตรหลายชนิด แต่สิ่งที่เป็นความท้าทายในการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การเชื่อมโยงตลาด ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรกรให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง (ตัวอย่างกรณีศึกษา: ข้าวแช่หอม)

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์นอกจากจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านอย่างสมดุลแล้ว ควรจะต้องมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้บรรลุตามยุทธศาสตร์ในกรอบเวลาที่กำหนดไว้

2) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองหรือตรงกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายอย่างแท้จริง จึงจะทำให้การพัฒนามีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- บริษัท เว็บไซต์ดี จำกัด (มหาชน). ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.sawadee.co.th/isan/sisaket/> [22 กรกฎาคม 2561].
- _____. ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.sawadee.co.th/isan/surin/> [22 กรกฎาคม 2561].
- ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ. การท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://sisaket.go.th/data_sisaket/travel.htm [22 กรกฎาคม 2561].
- _____. ข้อมูลพื้นฐาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://sisaket.go.th/data_sisaket/addsisaket.htm [22 กรกฎาคม 2561].
- _____. จังหวัดศรีสะเกษ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sisaket.go.th/index1.php#>
[22 กรกฎาคม 2561].
- _____. ทรัพยากรธรรมชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://sisaket.go.th/data_sisaket/natural_Resources.htm [22 กรกฎาคม 2561].
- _____. ลักษณะภูมิอากาศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://sisaket.go.th/site_map/weather.html [22 กรกฎาคม 2561].
- _____. สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://sisaket.go.th/data_sisaket/economics.htm [22 กรกฎาคม 2561].
- ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์. ข้อมูลจังหวัดสุรินทร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://surinlocal.go.th/public/history/data/index/menu/22> [22 กรกฎาคม 2561].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา

กำหนดการลงพื้นที่ศึกษาในลักษณะ Action Learning
ประเด็นศึกษา “การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย”
ที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์
ระหว่างวันที่ 10–13 กรกฎาคม 2561
กลุ่มที่ 2 มั่งคั่ง

ส่วนที่ 1 ลงพื้นที่

วันที่ 1 : วันอังคารที่ 10 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย : สวมเสื้อโปโล นบท. สีนํ้าตาล และแจ็กเก็ต นบท.

06.30 น.	คณะพร้อมกันที่ท่าอากาศยานดอนเมือง อาคารผู้โดยสาร 2 ชั้น 3 ประตู 9 แถว 9–10
07.45 น.	ออกเดินทางไปจังหวัดอุบลราชธานี โดยสายการบินแอร์เอเชีย FD3370
09.00 น.	– เดินทางถึงท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี
– เดินทางไปร้านอาหารเช้าที่ร้านสามชัยกาแฟ
09.30–10.15 น.	รับประทานอาหารเช้า “ร้านสามชัยกาแฟ”
10.15 น.	เดินทางไปศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
10.30–11.30 น.	เยี่ยมคารวะและรับฟังบรรยาย “ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน”
โดย นายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
11.30 น.	เดินทางไปร้านอาหารอินโดจีน
12.00–13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ร้านอาหารอินโดจีน”
13.00 น.	เดินทางไปมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (25.7 กม.)
13.30–14.30 น.	เข้าพบและรับฟังบรรยาย “บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน”
โดย รศ.ดร. นงนิตย์ ธีระวัฒนสุข อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14.30–16.00 น.	เยี่ยมชมคณะและศึกษาตามประเด็น (แยกตามกลุ่ม)
กลุ่มที่ 1 มั่นคง : คณะวิทยาศาสตร์
กลุ่มที่ 2 มั่งคั่ง : คณะเกษตรศาสตร์
กลุ่มที่ 3 ยั่งยืน : คณะวิศวกรรมศาสตร์
16.00–17.00 น.	– พร้อมกันที่คณะวิทยาศาสตร์
– แยกกลุ่มพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเตรียมประเด็นการศึกษาพื้นที่
17.00 น.	เดินทางไปร้านอาหารชมจันทร์
17.30–19.30 น.	รับประทานอาหารเย็น “ร้านอาหารชมจันทร์ กิณลม”

วันที่ 2 : วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2561 (แยกกลุ่ม)

การแต่งกาย : ชุดล้าลองสุภาพเหมาะกับการลงพื้นที่สวมแจ็กเก็ต นบท.

06.30–07.30 น.	รับประทานอาหารเช้าและเช็คเอาท์
07.30 น.	ออกเดินทางไปสหกรณ์การเกษตรกันทรลักษ์ จำกัด อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ (82.9 กม.)
09.00–10.15 น.	ศึกษาดูงานสหกรณ์การเกษตรกันทรลักษ์ จำกัด ธุรกิจผลิต จำหน่าย และส่งออกพืชผลการเกษตร
10.30–12.00 น.	ศึกษาดูงานสวนทศพล บ้านชำตารมย์ ชมรมเกษตรผลิตไม้ผลบนแหล่งภูเขาไฟ
12.00 น.	เดินทางไปร้านส้มตำแม่กิมฮวย สาขา 1 ศรีอุดม
12.15–13.15 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ร้านส้มตำแม่กิมฮวย สาขา 1 ศรีอุดม”
13.15 น.	เดินทางไปด่านศุลกากรช่องจอม อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ (110 กม.)
14.45–16.30 น.	ศึกษาดูงานด่านศุลกากรช่องจอมและด่านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง แหล่งการค้าชายแดนขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีสานใต้
16.30 น.	เดินทางไปจังหวัดบุรีรัมย์ (115 กม.)
18.00–18.30 น.	เสวนากลุ่มย่อยและสรุปผลการเรียนรู้
18.30–20.00 น.	รับประทานอาหารเย็น “ร้านอาหารบ้านขายน้ํา” ต.อิสาน อ.เมือง จ.บุรีรัมย์
20.10 น.	เช็คอินเข้าพัก โรงแรมอมารีบุรีรัมย์ยูไนเต็ด

วันที่ 3 : วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย : ชุดล้าลองสุภาพ สวมแจ็กเก็ต นบท.

07.00–08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	เดินทางไป ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ (56.7 กม.)
09.00–09.30 น.	ต้อนรับคณะผู้เข้ารับการอบรมที่โรงเรียนบ้านกรูดหนองซ้า โดยนายอำเภอจอมพระ และนายก อบต. เมืองสิงห์
09.30–10.00 น.	รับฟังบรรยายและศึกษาดูงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็กและชุมชนมิติปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนบ้านกรูดหนองซ้า
10.00–11.30 น.	ลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชน (แยกตามกลุ่ม) กลุ่มที่ 2 : วิสาหกิจชุมชนแฮตตอม ออร์แกนิกฟาร์ม มิติเกษตรกรรมมังคัง
11.30 น.	เดินทางไปค่ายลูกเสือจิระนนท์
12.00–13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ค่ายจิระนนท์”
13.00–14.00 น.	สานรักพิทักษ์ป่าที่สวนป่าภา-ภูมิ ป่าครอบครัวต้นแบบ “รักลูก รักโลก รักป่า” มิติทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ บ้านหนองซ้า ต.เมืองสิงห์

14.00–15.30 น.	เวทีเสวนาเมืองสิ่งโมเดล : การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย (เสวนาบนแพโดยล่องลำน้ำชีที่มีระบบนิเวศป่าบุงป่าทามที่สมบูรณ์ จากท่าลงแพ สวนป่าภา-ภูมิ ไปที่ท่าลงแพค่ายลูกเสือไพรวิจิตร)
16.00–17.30 น.	ศึกษาภูมิเชียงสงชุมชนโบราณ 5 ชาติพันธุ์สามศตวรรษ บ้านเชียงสง ต.เมืองสิง
17.30 น.	เดินทางกลับโรงแรมอมารีบุรีรัมย์ (53.6 กม.)
19.00–22.00 น.	รับประทานอาหารเย็น แต่งกาย “ฮิม : สปอร์ตบอย สก็อตเกิร์ล”

วันที่ 4 : วันศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย : เสื้อโปโล นบท. สีกรมท่า

07.00–08.00 น.	รับประทานอาหารเช้าและเช็คเอาท์
08.00 น.	เดินทางไปปราสาทหินพนมรุ้ง ต.ตาเป็ก อ.เฉลิมพระเกียรติ (60 กม.)
09.00–10.30 น.	เดินศึกษาพร้อมรับฟังบรรยาย “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปราสาทหินพนมรุ้งบนเส้นทางราชมรรคา”
10.30 น.	เดินทางไปศูนย์สาธิตผ้าภูอัคนี หมู่บ้านเจริญสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ (14.6 กม.)
11.00–13.30 น.	กิจกรรมและศึกษาการย้อมผ้าภูอัคนี
12.00–13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “หมู่บ้านเจริญสุข”
13.40 น.	เดินทางไปท่าอากาศยานบุรีรัมย์ อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ (103 กม.)
16.00 น.	ออกเดินทางกลับกรุงเทพฯ โดยสายการบินนกแอร์ DD9609
17.05 น.	เดินทางถึงท่าอากาศยานดอนเมือง

ภาคผนวก ข.

รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

1. นางสาวช่อนกลิ่น พลอยมี	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ
2. นางสาวศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์
3. นายอัศวพงศ์ เถลิมนนท์	นักการทูตชำนาญการพิเศษ
กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
4. นางนาฏนภางค์ ดำรงสุนทรชัย	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ
5. นายวาทยุทธ วิจารณ์ภัยกิจ	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงแคนเบอร์รา
6. นางนาฏริยา นพคุณ พรหมโยธี	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

7. นางรัตนา นนทบุรีมธุละ	ผู้อำนวยการกลุ่มคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. นายวรพงษ์ ชมาฤกษ์	นักวิชาการเกษตรเชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญด้าน
เทคโนโลยีชีวภาพ) สำนักผู้เชี่ยวชาญ กรมการข้าว
9. นายทวีพงศ์ สุวรรณโร	เลขาธิการกรม กรมส่งเสริมการเกษตร

กระทรวงพาณิชย์

10. นางสาวบุณิกา แจ่มใส	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ |
|-------------------------|---|

กระทรวงสาธารณสุข

11. นางพุกกลิ่น ตรีสุโกศล	รองผู้อำนวยการด้านพัฒนาระบบสุขภาพ
สถาบันโรคผิวหนัง กรมการแพทย์ |
|---------------------------|---|

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม)

12. นางสาวสุจิตรา ยางนอก	อาจารย์สาขาวิชาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
13. นายเอกชัย เอวชีวิน	อาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ (ผู้ประสานงานประจำกลุ่ม)

14. นางพรสุข ศานติกรถาวร	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ
15. นางสาวอุทุมพร อัมมวงศ์ทจิตต์	พนักงานปฏิบัติการและสนับสนุนงานฝึกอบรม

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Action Learning Project)

เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของไทย ด้านความยั่งยืน

จัดทำโดย กลุ่มที่ 3 : ยั่งยืน รุ่นที่ 10

1. นายสุรัชย์	ศิวารรรณ
2. นายบัลลังก์	อุปพงษ์
3. นายณัฐพงศ์	สิทธิชัย
4. นายณัฐพัฒน์	ชำนาญกิจ
5. นางวรพรรณ	ดำรงมณี
6. นางสาวเอกอร	คุณาเจริญ
7. นางสาวลิณี	ผลประไพ
8. นางสาวจิรกาญจน์	สงวนพวก
9. ร้อยโท บรรพชัย	พุทธนิบัตินิต
10. นางสาวจิตติมา	ศรีภาพร
11. นางยุธิกา	อิศรางกูร ณ อยุธยา

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความสำคัญ

ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มีเป้าหมายว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมแค่ไหนที่จะสร้างไทยให้แข่งขันได้ให้เกิดความยั่งยืน ในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงได้มีการไปศึกษาดูงานในพื้นที่จริงหลายพื้นที่ เพื่อหาคำตอบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนาทุนมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตมากน้อยแค่ไหน และมีความยั่งยืน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี หรือไม่ อย่างไร

พื้นที่การศึกษาดูงานและการดำเนินการ

มีการศึกษาดูงานและเก็บข้อมูลตั้งแต่ระดับจังหวัด ที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน ในจังหวัด ดูงานในระดับตำบลในการสนับสนุนแต่ละหมู่บ้าน ดูงานในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันไปหลายชุมชน ได้แก่ ชุมชนสายยาว ตำบลลุดงเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านยาง ชุมชนเชียงสงค์ ตำบลเมืองสิงห์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ดูงานหน่วยงาน สถานศึกษา ที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ โรงเรียนมิชชั่นพัฒนา โรงเรียนนางรองวิทยา ชุมชนทอผ้าภูอัคนี ตำบลเจริญสุข อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภोजอมพระ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษา

การพัฒนาด้านทุนมนุษย์และคุณภาพชีวิต ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง จะต้องมีการดำเนินการแบบบูรณาการ และต้องประสานกันอย่างแนบแน่นตั้งแต่ระดับหน่วยควบคุมนโยบายการติดตามกำกับให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ การสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนความรู้ทางวิชาการ การอำนวยความสะดวกการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน และสิ่งสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนจะต้องเกิดจากการระเบิดจากข้างในของชุมชนเอง จึงจะเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้ ในหลายชุมชนที่ได้ไปศึกษาดูงานในครั้งนี้และผลผลิตที่ได้มีความเป็นเอกลักษณ์เป็นแบรนด์เฉพาะสามารถสร้างอำนาจในการแข่งขันทั้งภายในประเทศและเวทีโลกได้ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการดำเนินการ

1. ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาจนประสบความสำเร็จ ควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
2. ดำเนินการขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความพร้อมในการพัฒนา

3. หน่วยงานระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กระจายในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ

4. การศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมควรดำเนินการให้ครบวงจรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาครูต้นแบบอย่างโรงเรียนนางรองควรให้มีกระจายอยู่ทุกโรงเรียนทั่วประเทศ
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการค้นหาและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนที่มีความโดดเด่นที่มีในชุมชนให้เป็นแบรนด์และทำให้ครบวงจรจนสามารถทำเป็นเชิงธุรกิจได้
3. การกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรมีความชัดเจนที่นำไปสู่การปฏิบัติได้
4. ควรส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการคิดและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาของตนเอง เพื่อจะได้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ จะต้องมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีความยั่งยืน

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ง
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่	1
1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่	2
1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย	4
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์	6
2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์	6
2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำของสังคม	9
2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	10
2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน	11
2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม	12
ส่วนที่ 3 การสังเคราะห์อภิปรายผล บทสรุปและข้อเสนอแนะ	13
3.1 การสังเคราะห์อภิปรายผล	13
3.2 สรุปผลการศึกษา	15
3.3 ข้อเสนอแนะ	15
บรรณานุกรม	17
ภาคผนวก	
ก. กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา	19
ข. รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม	22

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

1.1.1 จังหวัดอุบลราชธานี

อุบลราชธานี เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย เป็นเมืองใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 200 ปี มีคำขวัญประจำจังหวัด “อุบลเมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล” มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาค และเป็นอันดับ 5 ของประเทศ มีแนวพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 629 กิโลเมตร มีแม่น้ำมูลไหลผ่านกลางจังหวัด จากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออก ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม มีเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา จังหวัดอุบลราชธานี มีสนามบินนานาชาติ 1 แห่ง สถานีรถไฟอุบลราชธานี มีรถด่วน รถเร็ว และรถไฟปรับอากาศด่วนพิเศษทุกวัน ประชากรในจังหวัดอุบลราชธานีมีอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่โดยมีการทำนาปี เป็นหลัก มีการปลูกพืชไร่ที่สำคัญคือการปลูกมันสำปะหลัง การปลูกไม้ยืนต้นที่สำคัญคือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน การปลูกไม้ผลที่สำคัญคือ มะม่วง ลำไย การปลูกพืชผักที่สำคัญ พริกเม็ดใหญ่ (พริกหัวเรือ) มีการเลี้ยงสัตว์ และทำประมงในบางพื้นที่ของจังหวัด มีจุดผ่านแดนกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) จำนวน 6 จุด และจุดผ่านแดนกับราชอาณาจักรกัมพูชาจำนวน 1 จุด

1.1.2 จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับทุ่งนามีภูเขาและป่าไม้อยู่ทางตอนใต้ และพื้นที่จะค่อย ๆ ลาดลงสู่ทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งเต็มไปด้วยห้วย คลอง หนอง บึง ต่าง ๆ ตลอดระยะทางที่ลำน้ำมูลและลำน้ำชีไหลผ่านสภาพดิน ร้อยละ 60 เป็นลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดีแต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา พื้นที่นาผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดในและต่างประเทศ หอม กระเทียม ศรีสะเกษ ก็ขึ้นชื่อว่าเป็นผลผลิตชั้นเยี่ยมยังไม่มีที่ใดเทียบได้ พร้อมกับอาชีพใหม่ คือ สวนไม้ผล จากทั่วทุกภาคในประเทศไทย ก็สามารถปลูกได้ที่นี้ ทั้งเงาะ ทุเรียน มังคุด มะปรางหวาน ชมพู ลิ้นจี่ ลำไย กระท้อน สะตอ ฯลฯ สวนยางพาราอีกเกือบสองแสนไร่ สร้างรายได้ให้คนศรีสะเกษ และคืนความชุ่มชื้นให้แผ่นดินทดแทนไร่นาสำปะหลัง นอกเหนือไปจากหอมแดง กระเทียม พริก ที่ยังคงเป็นพืชไร่ที่สร้างรายได้อย่างงามให้แก่เกษตรกร ด้านการท่องเที่ยว จังหวัด

ศรีสะเกษเป็นแหล่งอารยธรรม ขอมโบราณ จะเห็นจากโบราณสถานหลายแห่งที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

1.1.3 จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีสภาพภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตต่อเนื่องกับพื้นที่ที่เคยเป็นอาณาจักรขอมโบราณ ทำให้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้รับวัฒนธรรมขอมมาโดยตลอดตั้งแต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมที่แปรรูปแล้วและเป็นวัตถุดิบ ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง โคและกระบือ สุกร ไหม หัวผักกาด ฯลฯ มีการค้าบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ณ จุดผ่านแดนถาวรช่องจอม-โอรส์เมียด โดยอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมโลหะ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ขึ้นอยู่กับ การขายส่ง ขายปลีก ด้านการเกษตรและด้านการศึกษา จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์มี 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ เขมร ลาว และกวย มีความต่างกันที่การใช้ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคีในขณะที่สามารถรักษาวัฒนธรรม ประเพณีภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัดสุรินทร์ มีสถาบันการศึกษาที่เปิดการสอน ระดับอุดมศึกษา 6 แห่ง และโรงเรียน 85 แห่ง

1.1.4 จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยรถยนต์ประมาณ 385 กิโลเมตร ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดนครราชสีมา และราชอาณาจักรกัมพูชา สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่ลาดจากทิศใต้ ลงไปทางทิศเหนือเกิดจากภูเขาไฟระเบิดเมื่อประมาณเก้าแสนถึงหนึ่งล้านปีเศษ บุรีรัมย์มีภูเขาไฟที่ดับแล้ว 6 ลูกบริเวณรอบ ๆ ภูเขาไฟยังอุดมไปด้วยหินบะซอลต์ที่มีคุณภาพดีแข็งแรง จึงมีผู้ประกอบการโรงโม่หินในจังหวัดจำนวนมากถึง 10 โรงส่งหินที่บดย่อยแล้ว ไปขายในหลาย ๆ จังหวัด โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้นกับการผลิต 4 สาขาหลัก ได้แก่ สาขาเกษตร สาขาการค้า สาขาอุตสาหกรรม และ สาขาการบริการ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอารยธรรมขอมโบราณ เช่น ปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ เขาวังคาร นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สนามฟุตบอลไอโมบาย สนามแข่งรถมอเตอร์สปอร์ตระดับมาตรฐานโลก “Chang International Circuit” และจุดผ่อนปรนการค้าช่องสายตะกู จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดที่ผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ดี ยางพารา เกษตรอินทรีย์

1.2 ความเป็นมา ยุทธศาสตร์ และความสำคัญของพื้นที่

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นกรอบของยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มี 10 ยุทธศาสตร์ โดยแบ่งเป็น 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ

การพัฒนาบนพื้นฐานการพัฒนาชุมชน สังคม และทุนมนุษย์ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ทุนทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย “ยั่งยืน” หรือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน นั่นคือ รูปแบบของการพัฒนาของคนรุ่นปัจจุบันที่ไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อคนรุ่นต่อไป ซึ่งผลกระทบด้านลบนั้น ครอบคลุมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น “ยั่งยืน” จึงหมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิต ทุนมนุษย์ ควบคู่กับความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทยที่มีพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ครอบคลุมถึง 20 จังหวัด แบ่งเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนั้น แบ่งกลุ่มจังหวัดเป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ โดยให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็น ศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจการค้ากลุ่มจังหวัดก้าวหน้าด้วยนวัตกรรม และเชื่อมโยงการค้า ท้องถิ่นสู่ตลาดโลก”

พันธกิจ (1) พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถให้กับเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มจังหวัด โดยใช้ เทคโนโลยีนวัตกรรมผสมผสานกับภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่น (2) ส่งเสริมการกระจายผลประโยชน์ทางการค้าในท้องถิ่นให้เป็นธรรมและทั่วถึง (3) เชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มจังหวัด ตลาดอาเซียนและเวทีโลก (4) พัฒนาระบบงาน องค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศและมีความโปร่งใส

ประเด็นยุทธศาสตร์ (1) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มจังหวัด (Competitiveness) (2) การสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางการค้าในกลุ่มจังหวัด (Commercial Opportunity) (3) การส่งเสริมการค้า สู่ตลาดอาเซียน ตลาดโลก และตลาดดิจิทัล (Connectivity) (4) การเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการค้ากลุ่มจังหวัด (Capability)

จากการลงพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐานพื้นที่จังหวัดเหล่านี้มีปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำ ดินคุณภาพต่ำ ประสบ อุทกภัยและภัยแล้ง มีปัญหาทั้งในด้านความยากจน แต่มีความพร้อมด้านสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาด้านพื้นฐานควบคู่ไปกับการพัฒนาการวิจัยเพื่อใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งการแสวงหาโอกาสการนำความรู้ ทุน เทคโนโลยีและ นวัตกรรมจากภายนอกมาช่วยขับเคลื่อน เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง

ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับโครงข่ายระบบการคมนาคมขนส่งและพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงและข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงที่กำลังมีการเจริญเติบโตมาเสริมสร้างการพัฒนาใหม่ ๆ ให้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีพัฒนาศักยภาพจังหวัด ภูมิภาค และลดความเหลื่อมล้ำกับภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศได้อย่าง “ยั่งยืน”

1.3 ประเด็นศึกษาหลัก เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจจะต้องสามารถสร้างให้เกิดเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก รวมทั้งจะต้องมีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและภายนอกประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทัน มีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตแทนการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งเชื่อมโยงธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศตลอดจนสร้างความแปลกใหม่เพื่อนำตลาด นำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

ในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวยังมีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศักยภาพของคน ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารจัดการ และบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่คุณภาพไม่ดีพอ การเสริมสร้างให้ปัจจัยเหล่านี้มีคุณภาพและเพียงพอเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะทำให้ภาคการผลิตมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยการสร้างเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยนโยบายและมาตรการระดับมหภาคโดยลำพัง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งต่อธุรกิจพื้นฐานด้านการผลิต การค้า และบริการ

ภาคการผลิต ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการปรับตัวที่ค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะที่โลกปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่อาศัยฐานความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา เนื่องจากประสิทธิภาพการผลิตทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง โดยพืชเกษตรหลัก ยังไม่สามารถแข่งขันได้ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะที่ดินและทรัพยากรน้ำ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของฐานการผลิตและเป็นปัญหาต่อเนื่องด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งสถาบันเกษตรกรยังขาดความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและภาคการเกษตรโดยรวม ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีต้นทุนในการผลิตสูง เนื่องจากแรงงานขาดทักษะและไม่สามารถปรับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำ ขาดการออกแบบที่ดี รวมทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังมีจุดอ่อนในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มของ

ภาคการผลิต ขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังอ่อนแอ และขาดกลไกที่จะประสานเชื่อมโยงธุรกิจข้ามชาติในการถ่ายทอด เทคโนโลยีเพื่อยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้งผู้ประกอบการของไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปรับตัวเพื่อการแข่งขันในตลาดที่มีพลวัตและผันผวนสูงขึ้นได้

ในด้านบริการ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นแหล่งทำรายได้และการจ้างงานที่สำคัญ แต่ก็ได้ส่งผลกระทบในเชิงลบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมหลายประการ อาทิ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม ธุรกิจบริการที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านบริการการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนภาพพจน์ด้านลบของประเทศด้านยาเสพติดและโสเภณีเด็ก

สำหรับด้านการค้า สินค้าส่งออกหลักส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำและสินค้าเกษตรขั้นพื้นฐานโดยสินค้าเกษตรแปรรูปประเภทอาหารและมิใช่อาหารยังมีน้อยประเภท ทำให้ฐานสินค้าส่งออกค่อนข้างแคบ ขาดความหลากหลาย ขณะเดียวกันการส่งออกยังต้องพึ่งพิงตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น จึงมีโอกาสได้รับผลกระทบจากภาวะผันแปรทางเศรษฐกิจในตลาดหลักเหล่านี้ได้ง่าย ในขณะที่ประเทศไทยยังมีอำนาจการต่อรองต่ำในเวทีระหว่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถขยายส่วนแบ่งด้านของตลาดสินค้าส่งออก รวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นได้ ความเป็นเอกภาพในกรอบอาเซียนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความสำคัญในภาวะที่การรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมีอิทธิพลต่อการค้าและการลงทุนของโลกสูงอยู่เช่นในปัจจุบัน

การสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมอย่างยั่งยืน ในส่วนการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าของประเทศให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทุกขั้นตอนของการผลิตและการตลาด ในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการผสมผสานและความสอดคล้องกับหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการเพิ่มผลผลิตอย่างเป็นขบวนการในระดับชาติ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการทำงาน การแบ่งปันประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถพึ่งพาตนเอง รวมถึงการรับถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากธุรกิจขนาดใหญ่ โดยผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพและความรวดเร็วของบริการ โครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน

ส่วนที่ 2

ผลการศึกษาพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์

2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ในประเด็นเพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 นั้น จากการเข้าศึกษาพื้นที่เพื่อศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ด้านยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

2.1.1 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประเด็นที่น่าสนใจของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาคน ประกอบด้วยภาควิชาต่าง ๆ ได้แก่ ภาควิชาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล และภาควิชาวิศวกรรมเคมี เนื่องจากบริบทมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ดังนั้น ทางคณะวิศวกรรมศาสตร์ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพวิศวกรรมศาสตร์ มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยการพัฒนาหลักสูตรจนกระทั่งปัจจุบันมีหลักสูตรระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก และยังมีการทำ MOU ร่วมกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิสาหกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการให้นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากการลงมือปฏิบัติงานจริง จนเกิดทักษะทางวิชาชีพวิศวกรรมศาสตร์ เห็นได้จากนักศึกษาจบแล้วประสบความสำเร็จได้รับเข้าทำงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและวิสาหกิจที่มีชื่อเสียง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางวิศวกรรมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงถึงการยอมรับในคุณภาพของบัณฑิตคณะวิศวกรรมศาสตร์เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ คณะวิศวกรรมศาสตร์ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่จบการศึกษาได้กลับเข้ามาเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม สำหรับด้านการบริการวิชาการนั้น คณะวิศวกรรมศาสตร์ ได้มีความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการจัดโครงการ Young Engineering Camping School ซึ่งเป็นการเข้าค่ายเรียนรู้ประดิษฐ์หุ่นยนต์ โดยการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมโครงการเพื่อเรียนรู้กระบวนการสร้างหุ่นยนต์และเข้าร่วมประกวดในระดับประเทศ และเปิดรับอบรมหลักสูตรสั้นแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจในศาสตร์ทางวิศวกรรมศาสตร์ โดยมีหลักสูตรโครงการพัฒนาระบบหุ่นยนต์ต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ มีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยรับต่อสถานการณ์ในอนาคต และมีโครงการบริการวิชาการ โครงการ Young Engineering Camping School ตลอดจนโครงการหลักสูตรระยะสั้นนั้น เพื่อให้มีความทันสมัยสามารถสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน สังคมชุมชน และยังเปิดให้ศิษย์เก่าสามารถเข้ามาเรียนรู้ความรู้เพิ่มเติม ถือได้ว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์มีการ

พัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาและสนองต่อการเป็นองค์กรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ที่ 1 ประเด็น 1.3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1.2 วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

มีประเด็นที่น่าสนใจในฐานะเป็นสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา โดยปัญหาสำคัญ คือ การมีเยาวชนสนใจเรียนเข้าต่อระดับอาชีวศึกษาจำนวนน้อย เนื่องจากภาครัฐให้การสนับสนุนในการศึกษาต่อทางด้านสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ และผลตอบแทนเมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับมากกว่า ทำให้ขาดแคลนแรงงานฝีมือในระดับกลาง อีกทั้งโอกาสการเข้าเรียนในระดับสูงที่เปิดกว้างมากขึ้น และมีการอุดหนุนของรัฐในระดับที่สูง ทำให้เยาวชนนิยมการเลือกเรียนสายสามัญ และเรียนต่อจนจบปริญญา จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจูงใจในการศึกษาต่อ นั่นคือผลตอบแทนจากการมีงานทำ ผู้เรียนมักถูกจูงใจด้วยรายได้จากการจบปริญญาตรี คำนึงต่อการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในด้านที่มีคุณค่าทางสังคมและสภาวะการณ์การมีงานทำมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ

วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ได้มีนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ประเด็นที่ 1.3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาหลักสูตรภาษาต่างประเทศ อาทิ ภาษาจีน ภาษากัมพูชา การรับนักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาต่อการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อสร้างให้นักศึกษามีทักษะรอบด้านให้ครอบคลุมทักษะการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และที่โดดเด่นคือการสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกับสถานประกอบการ หรือหลักสูตรทวิภาคี เพื่อให้นักศึกษาในหลักสูตรได้มีโอกาสเรียนรู้จากสถานประกอบการจริง ในฐานะผู้ร่วมงาน ไม่ใช่ นักศึกษาฝึกงาน โดยในหลักสูตรมีภาคปฏิบัติกรณีหลักสูตร ปวช. ฝึกงาน 6 เดือน หลักสูตร ปวส. สหกิจ 1 ปี หรือเทียบเท่าครึ่งหนึ่งของหลักสูตร ซึ่งทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติที่เพิ่มเติมจากทฤษฎี ทำให้เกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญในทักษะอาชีพ ทั้งนี้ หลักสูตรมีการหมุนเวียนแผนกในการฝึกทำให้นักศึกษาได้ความรู้ครบทุกแผนกรอบด้าน ผลจากการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยการร่วมมือจัดหลักสูตรทวิภาคี ส่งผลให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญชำนาญในทักษะวิชาชีพ ยกระดับคุณภาพตัวนักศึกษาให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และส่งผลต่อความตระหนักของนักศึกษาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองเสมอ จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผลต่อการเกิดสังคมการเรียนรู้ต่อไปนอกจากนี้ วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ยังได้เข้าร่วมโครงการ To Be Number One ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อสังคมซึ่งจะช่วยสลายภาพลักษณ์ด้านลบของนักเรียนอาชีวะได้

2.1.3 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ “เรียนรู้เป็นครูศตวรรษที่ 21” เป็นแรงบันดาลใจเรียนรู้ตลอดชีวิตจากนวัตกรรมมีความสุขในความจริง ความดี ความงาม คุณครูสมสุข แสงปราบ ครูเชี่ยวชาญ สาขาฟิสิกส์ ผู้มีหลักการเรียนรู้ เอ๊ะ เอ็ม ออ เช็ค โชว์ ซึ่งมีความหมายคือ เอ๊ะ การเกิดข้อสงสัย เอ็ม การเข้าใจเรียนรู้ ออ การเข้าใจสามารถพลิกแพลง เช็ค การตรวจสอบ และโชว์ การต่อยอดความรู้แก่บุคคลอื่น โดยคุณครูสมสุขฯ ได้เกิด เอ๊ะ ข้อสงสัยในการเรียนรู้ในเรื่อง STEM ศึกษา (Science Technology Engineering and Mathematics Education : STEM Education) ซึ่ง STEM ศึกษา คือ แนวทางการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้

ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริงและการประกอบอาชีพในอนาคต

คุณครูสมสุขฯ จึงได้มีการศึกษาและทำการวิจัยในห้องเรียนโดยคิดเทคนิควิธีที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยให้หลัก เอ๊ะ การเกิดข้อสงสัย กระตุ้นให้นักเรียนเกิดข้อสงสัยใคร่รู้ โดยให้โจทย์แก้ปัญหา เอ็ม การเข้าใจเรียนรู้ สอดแทรกทฤษฎีหลักการให้นักเรียนเข้าใจ อ้อ การเข้าใจสามารถพลิกแพลง เมื่อนักเรียนเกิดความเข้าใจในหลักทฤษฎีหลักการแล้วกระตุ้นให้นักเรียนใส่ความคิดสร้างสรรค์ เช็ค การตรวจสอบ ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติแล้วทดสอบ ตรวจสอบเพื่อประเมินผลความเข้าใจ และโชว์ การต่อยอดความรู้แก่บุคคลอื่น ได้มีการถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการลงมือทำแก่ผู้อื่น โดยผ่านกิจกรรมในห้องเรียนที่มุ่งแก้ปัญหาที่พบเห็นในรายวิชา เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม โดยใช้องค์ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งที่น่าสนใจ คือ นักเรียนเมื่อได้ผ่านการเรียนรู้ด้วยหลักเอ๊ะ เอ็ม อ้อ เช็ค โชว์ ได้นำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนมาต่อยอดความคิดนำมาประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ เพื่อมาใช้ในการชีวิตประจำวัน เช่น ประดิษฐ์เพื่อจัดจำหน่ายหารายได้เลี้ยงชีพ ประดิษฐ์ตุ๊กตาล้มลุกเพื่อให้น้องเล่นและผลงานที่โดดเด่น คือ การคิดแก้ปัญหาหุ่นไล่กลัม ทำให้ต้องออกไปจัดตั้งใหม่อยู่เสมอ จึงมีการประดิษฐ์หุ่นไล่กลัมลูกขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากคุณครูสมสุขฯ ทำให้การประดิษฐ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งการประดิษฐ์นี้ครั้งยังส่งผลต่อความคิดต่อยอดต่อการประดิษฐ์เพิ่มขึ้น นั่นคือ พัฒมล้มลุก จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองนั้นทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง สามารถสร้างสรรค์ต่อยอด และเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง สิ่งเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การ บูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง สามารถใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตในอนาคต โดยแนวทางการสอนของคุณครูสมสุขฯ นี้ ได้มีการสร้างเครือข่ายของการสอนในลักษณะดังกล่าว (professional network) ด้วย ทำให้ครูฯ ได้รับรางวัลครู STEM ดีเด่นระดับประเทศ จึงถือได้ว่า สิ่งที่คุณครูสมสุขฯ ทำนั้นสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ประเด็นที่ 1.2 พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

2.1.4 โรงเรียนมีชัยพัฒนา หรือ โรงเรียนไม้ไผ่

มีรูปแบบที่สอดคล้องกับเรื่องการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยโรงเรียนได้มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดนอกกรอบ ให่วางแผนและตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนแบบคณะมนตรีโรงเรียน การเรียนรู้โดยนักเรียนเป็นผู้นำ โดยนักเรียนแต่ละคนจะอยู่ในคณะผู้บริหารชุดต่าง ๆ โรงเรียนเน้นให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่ไปกับหลักสูตรแกนกลาง โดยการรับนักเรียนจะรับนักเรียนจากทุก ๆ ภาคของประเทศ โดยให้ออกาสกับครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ได้เรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย โดยจะให้จ่ายค่าเทอมเป็นความดีและการปลูกต้นไม้ อีกทั้งผู้ปกครองและนักเรียนจะต้องช่วยเหลือสังคมฝ่ายละ 4,000 ชั่งโมงต่อปี และปลูกต้นไม้ฝ่ายละ 400 ต้นต่อปี โดยนักเรียนรุ่นพี่จะเป็นผู้สัมภาษณ์และคัดเลือกนักเรียนและสัมภาษณ์ผู้ปกครองด้วย นักเรียนมีส่วนสำคัญในการคัดเลือกและประเมินผลครู โรงเรียนมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนดี มีความซื่อสัตย์ ส่งเสริมความเสมอภาคชายหญิง รู้จักค้นคว้าหาคำตอบ บริหารจัดการเป็นและไม่ย่อท้อ เป็นนักพัฒนาและนักธุรกิจเพื่อสังคม โรงเรียนจะสอนให้นักเรียนคิดและตั้งคำถาม สอนให้

รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โรงเรียนมีชัยพัฒนาจึงเป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นสอนทักษะการใช้ชีวิตแทนการเน้นเนื้อหาในตำรา ซึ่งแนวโน้มเช่นนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาไทยให้มากขึ้น ควรส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ตามแนวทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมีชัยพัฒนาไปยังโรงเรียนท้องถิ่นอื่น ๆ

2.1.5 ล่องแพและเวทีเสวนาเมืองสิ่งโมเดล จังหวัดสุรินทร์

ในประเด็นเพื่อเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง เอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยเมืองสิ่งโมเดลเกิดจากความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน และความเข้มแข็งของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีแนวคิดในการระดมการพัฒนาตำบลเมืองสิ่งในภาพรวม โดยมีลูกหลานของคนในตำบลที่มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพ มาร่วมกันชักนำแนวร่วม ภาควิชาต่าง ๆ เข้ามาให้ความรู้ แนวคิด และคำปรึกษา ในการพัฒนาชุมชนตำบลเมืองสิ่งให้เป็นรูปธรรม โดยใช้กลุ่มไลน์เมืองสิ่งโมเดล เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันจนสามารถสร้างเป็นฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนได้ โดยแต่ละฐานนั้น ให้คนในชุมชนแสดงศักยภาพของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ได้ด้วยตัวของคนในชุมชนเอง โดยการผลักดันภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทุนทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ขึ้นมาเป็นจุดแข็งให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน

2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปในหลายด้าน ทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ทำให้มีจำนวนคนยากจนลดลง อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมยังมีความคืบหน้าล่าช้า และยังเป็นปัญหาท้าทายในหลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่มีคุณภาพต่ำกว่า นอกจากนี้ ยังมีเงื่อนไข/ปัจจัยเสี่ยงหลายประการ ที่อาจจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยรุนแรงขึ้นได้ อาทิ การเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งจำนวนประชากรในวัยแรงงานลดลง ภาระพึ่งพิงต่อวัยแรงงานสูงขึ้นจากภาระเลี้ยงดูทั้งเด็กและผู้สูงอายุ ทำให้มีข้อจำกัดในการออมเพื่ออนาคตประกอบกับบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงินและการออม ซึ่งอาจกลายเป็นผู้สูงอายุที่ยากจนในอนาคตได้ ในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งทางการเงินฐานราก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน โดยสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิด ความเชื่อมั่น ศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน ส่งเสริม การรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง

ชุมชนสายยาว ชุมชนถลุงเหล็กหรือหนองเหล็ก สายยาวแห่งสายสัมพันธ์ ซึ่งเป็นต้นแบบชุมชนพึ่งตนเองบนฐานงานอาชีพและวิถีเกษตรอินทรีย์ โดยชุมชนสายยาวเกิดจากการรวมตัวกันของ 5 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่ยาวที่สุดในโลกที่พร้อมนำเสนอความเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์เรียนรู้ชุมชนสายยาวเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่เริ่มรวมกลุ่มเล็ก ๆ ด้วยสำนึกที่จะพัฒนาชุมชนบ้านเกิด โดยในปี 2550 การรวมกลุ่มเพื่อทำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้เริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่มี

แนวนโยบายเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเกษตรกรบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีการเรียนรู้วิถีเกษตรแบบยาว ๆ ในกิจกรรมฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีมากกว่า 16 ฐาน อาทิ ฐานทำกระถางปูนซีเมนต์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นกระถางปูนซีเมนต์ที่แข็งแรงและมีสีสันทน ฐานไม้ดอกไม้ตัด เป็นวิธีตัดต้นซอกเกี้ยนเป็นรูปสัตว์น้อยใหญ่ ฐานไหม เพื่อหัตถ์ผ้าลายหางกระรอกคู่ตีนแดง ผ้าลายเอกลักษณ์โด่งดังของบุรีรัมย์ นอกจากนี้ ยังมีฐานเรียนรู้การเกษตรอีกมากมาย เช่น เผาถ่าน ทำน้ำส้ม เพาะเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม เลี้ยงกบ เลี้ยงจิ้งหรีด เลี้ยงไก่คอนโด ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำน้ำยาอเนกประสงค์ และทำดอกไม้จัน

สิ่งที่บอกได้ว่าถึงชุมชนสายยาวแล้ว คือ สองฟากฝั่งของถนนจะเป็นบ้านเรือนที่ตั้ง เรียงราย และตกแต่งไว้อย่างสวยงาม เชี่ยวช่อมไปด้วยพืชพรรณที่เป็นรั้วกินได้หลากหลายชนิด ความสวยงามของชุมชนไม่ใช่เพียงหน้าบ้านที่น่ามองอย่างเดียว แต่ทุกบ้านเตรียมพร้อมในการต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือน จากที่ต่าง ๆ ในรูปแบบโฮมสเตย์ที่เข้มแข็งแห่งหนึ่งของประเทศ การทำบัญชีครัวเรือนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชนไปแล้ว ซึ่งยืนยันจากจำนวนครอบครัวที่ทำบัญชีครัวเรือนมีถึงร้อยละ 97 ครอบครัวที่เหลือ คือ บ้านที่มีแต่คนสูงอายุและอ่านหนังสือไม่ได้ สมาชิกที่ เข้าร่วมกลุ่มบัญชีทุกคน นอกจากจะต้องมีการบันทึกรายรับรายจ่ายของครอบครัวแล้ว ยังต้องเรียนรู้ ที่จะนำข้อมูลที่ได้จาก บัญชีมาวิเคราะห์ตนเอง เพื่อจะสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยสิ่งสำคัญคือ การเปลี่ยนวิธีคิด และการลงมือทำ เช่น การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกพืชผักในครัวเรือน การทำน้ำยาอเนกประสงค์ และหาอาชีพเสริม โดยแต่ละครอบครัวจะต้องมีแผนการเงินให้มีเงินออม ไว้จ่ายในยามจำเป็น

2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและ สิ่งไม่มีชีวิต เห็นได้ด้วยตาเปล่าและไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังแรงงานมนุษย์ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทนั้น เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งแวดล้อมทุกชนิดไม่เป็นทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหลัก ที่สำคัญของโลกและของประเทศไทย ได้แก่ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ แร่ธาตุ และทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการค้าเสรีที่ยั่งยืน

2.3.1 **บ้านยาง ตำบลเมืองสิงห์ จังหวัดสุรินทร์** มีวิถีชีวิตสังคมเกษตร มีอาชีพหลัก คือ การทำนาอาชีพเสริมคือการทำหัตถกรรม ทอผ้าไหม จักสาน และปั้นหม้อดินเผา การทอผ้าไหมของชุมชนบ้านยางมีการผลิตมานานแล้วและยังคงรักษารูปแบบ สีสันทน ลวดลาย ความประณีตบรรจง รวมถึงเทคนิคการทอแบบโบราณอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้จนถึงปัจจุบัน คนชาติพันธุ์ท้องถิ่นประกอบด้วย ไทย จีน เขมร ลาว และกวย ล้วนสืบสานงานทอผ้ามาจากบรรพบุรุษซึ่งมีกระบวนการผลิตผ้าไหมเริ่มต้นจากการปลูกต้นหม่อน การเลี้ยงตัวไหม สาวไหม ออกแบบลวดลาย การย้อมสี แล้วจึง

นำมาทอเป็นผืนผ้า ในแต่ละขั้นตอนล้วนต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ความชำนาญ และมีใจรักช่างทอ ศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยีชุมชนบ้านยางได้แสดงการใช้ชีวิตตามวิถีชุมชน โดยมีการร่วมมือกับนักวิชาการ ในการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อเอื้อให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การพัฒนาเครื่องสาวไหม ที่ใช้เครื่องยนต์เพื่อช่วยให้ผ่อนแรงในการทอผ้าไหมซึ่งส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ และช่วยให้สามารถผลิตเส้นไหมได้ปริมาณมากขึ้นโดยใช้ระยะเวลาสั้นลง ทั้งนี้การวิจัยและพัฒนาเครื่องสาวไหมพัฒนาจนสามารถทำงานโดยเครื่องจักรแทนกำลังคนทั้งหมด แต่ด้วยพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชประสงค์ให้การพัฒนาเครื่องสาวไหม ให้ยังคงความเป็นวิถีของชุมชน เป็นอำนวยความสะดวกไม่ใช่เป็นเครื่องจักรที่ทำงานแทน นักวิจัยจึง น้อมนำพระราชดำริมาพัฒนาเครื่องมือเพื่อช่วยใช้ผู้ใช้งานทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น มิใช่ทำแทนจน เปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต แสดงถึงการร่วมกันพัฒนาเพื่อการเติบโตที่ไม่ทำลายวิถีชุมชนซึ่งเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.3.2 ชุมชนภูมิเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนโบราณสามศตวรรษ ที่มีความหลากหลาย 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน ลาว เขมร และกวย ที่คงความอนุรักษ์วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิตตามชาติพันธุ์ทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ได้อย่างลงตัว ราบรื่น และได้มีการท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนธรรมมาเป็นตัวเชื่อมโยงชุมชน เช่น มีการพาไหว้ศาลหน้าหมู่บ้านซึ่งแสดงถึงความเชื่อของ ชาติพันธุ์ไทย การนำการรำกลองยาวมาใช้ต้อนรับแขกของชาติพันธุ์ลาว การเดินชมวิถีชุมชนที่รวมวิถี การดำเนินชีวิตของ 5 ชนเผ่า เช่น ร้านค้า ตลาดชุมชน ที่มีการนำสินค้าตามวิถี เช่น ขอช้างตามวิถีคน เลี้ยงช้างของชาติพันธุ์กวย ผ้าไหมที่เป็นการผลิตมานานแล้วและยังคงรักษารูปแบบ สีสัน ลวดลาย ความประณีตบรรจงรวมถึงเทคนิคการทอแบบโบราณอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์เขมร การยังคง อนุรักษ์บ้านเก่าของชาติพันธุ์จีน ทั้งนี้ จากการเข้าศึกษาพื้นที่พบว่ามีความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน และ ยังคงอนุรักษ์ความดั้งเดิมของรากเหง้าวิถีชีวิต จึงถือเป็นการฟื้นฟูวิถีของคนในชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากร มนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากร ที่มีร่วมกันทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมด้วยการเชื่อมโยงด้วยการท่องเที่ยว

2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและ ยั่งยืน

นายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ได้บรรยายเกี่ยวกับ **แผนพัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี** ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของจังหวัด ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 1 การพัฒนาเมืองน่าอยู่ทันสมัยและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการค้าและการลงทุน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง คุณภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรสู่สากล ประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชน โดยมีแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย (1) พัฒนากิจกรรรมและแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความหลากหลาย (2) พัฒนา โครงสร้างพื้นฐานระบบ การให้บริการโลจิสติกส์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (3) ยกระดับการผลิตสินค้า การบริการและการท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างโอกาสและ ขีดความสามารถทางการแข่งขัน (4) ส่งเสริมประชาสัมพันธ์และขยายฐานการตลาดเพื่อพัฒนา

ความร่วมมือทางการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (5) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และขยายฐานการตลาดเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางการท่องเที่ยวในและต่างประเทศ

2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมของประเทศไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานให้มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดประเด็นวิจัยของชาติที่ตอบโจทย์การยกระดับศักยภาพ การผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานเดิม และการต่อยอดขยายฐานใหม่ด้วยการ พัฒนานวัตกรรม รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมที่ยกระดับคุณภาพสังคมและการดำรงชีวิตของ ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม การส่งเสริมการพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้และทักษะสูงขึ้น การพัฒนาหน่วยงานทดสอบและรับรองมาตรฐานในระดับสากล

บทบาทของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่มีต่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ โดยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมีกลไกการพัฒนา องค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อยกระดับพื้นที่ โดยการสร้างงานวิจัยที่เริ่มจาก (1) หาโจทย์ในพื้นที่ (2) สร้างความร่วมมือในการวิจัยพื้นที่ (3) การวิจัยร่วมเอกชน (4) เสริมด้วยกลไกการบริการวิชาการ (5) ใช้ Global to local โดยผลจากงานวิจัยที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ (ก) การบริการวิชาการ (ข) การฝึกอบรม (ค) การถ่ายทอดเทคโนโลยี (ง) การให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ (จ) การบ่มเพาะ และพัฒนาผู้ประกอบการ Startup & SMEs

ส่วนที่ 3

การสังเคราะห์อภิปรายผล บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 การสังเคราะห์อภิปรายผล

ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มีเป้าหมายว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมแค่ไหนที่จะสร้างไทยให้แข่งขันได้ให้เกิดความยั่งยืน ในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาดูงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ โดยมีการศึกษาทั้งระดับที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการดำเนินงาน ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน รวมถึงหน่วยงานทางวิชาการในการให้การสนับสนุนทั้งทาง วิชาการและการปฏิบัติงานในการพัฒนาทุนมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3.1.1 ในระดับจังหวัด

ได้ดูงานที่ศาลากลางจังหวัดโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานในการ กำหนดนโยบายการบริหารจัดการระดับจังหวัด ได้นำกรอบยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มากำหนดเป็นแผนงาน โครงการ ยุทธศาสตร์ของระดับจังหวัด โดยบูรณาการงาน จากทุกกระทรวง ทุกกรม มาหลอมรวมกัน มีการติดตาม กำกับแผนงานโครงการอย่างต่อเนื่อง ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ตามยุทธศาสตร์จังหวัดและความพยายามที่จะสร้างแบรนด์ของ จังหวัด เชื่อว่าทุกจังหวัดทั้ง 4 จังหวัด คงมีการบริหารจัดการในรูปแบบเดียวกัน มีการเน้นการพัฒนา ทุนมนุษย์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามยุทธศาสตร์จังหวัดที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 5 ยุทธศาสตร์

3.1.2 ในระดับตำบล

จากการศึกษาดูงานที่ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจามพระ จังหวัดสุรินทร์ นายกองค์การ บริหารส่วนตำบลเมืองสิงห์ให้การสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณภาครัฐแต่อย่างใด ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการพัฒนาตามโครงการของตำบล จำนวน 8 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 13 หมู่บ้าน โดยในแต่ละหมู่บ้าน มีความโดดเด่นที่แตกต่างกันไป ได้แก่ หมู่บ้านทางการเกษตร หมู่บ้านเลี้ยงไหม หมู่บ้านพลังงาน หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมไปถึงการพลิกฟื้นพื้นที่เสื่อมโทรมให้เป็นป่าที่สมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้ เนื้อแข็งที่มีราคา ซึ่งในปัจจุบันได้ก่อเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 ในระดับหมู่บ้าน ชุมชน

ได้ศึกษาดูงานที่ชุมชนสายยาว ชุมชนถลุงเหล็ก ตำบลถลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านอ้น ตำบลเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชน สนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งแต่ละชุมชน มีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่ที่มี

ความเหมือนกัน คือ ทุกชุมชนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง ชุมชนสายยาวเป็นต้นแบบชุมชนพึ่งตนเองบนฐานงานอาชีพและวิถีเกษตรอินทรีย์ รวมถึงเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว Home stay มีการจัดทำฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า 16 ฐาน มีการบริหารจัดการโดยชุมชน ในแต่ละวัน จะมีผู้มาศึกษาดูงานเรียนรู้จากพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย มีการออกกฎระเบียบชุมชนให้ทุกคนปฏิบัติ ไม่มีตำรวจมาดูแล ภาพที่เห็นพบว่า ประชาชนในชุมชนมีความกระตือรือร้น มีความสุข และมีความหวังในชีวิต แสดงให้เห็นว่าชุมชนสายยาวมีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์แบบ

3.1.3.1 ชุมชนอัครนิ ตำบลเจริญสุข เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีความโดดเด่นจากการใช้ต้นทุนทางธรรมชาติ และต้นทุนทางสังคมที่มีความลงตัวอย่างแปลกประหลาด โดยนำดินภูเขาไฟที่มีสีเฉพาะตัว ซึ่งมีเฉพาะที่บ้านอัครนิเท่านั้น มาย้อมผ้า ย้อมไหม จนเป็นเอกลักษณ์ เป็นแบรนด์ของชุมชน ประกอบกับมีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งและใส่ใจในพัฒนาแบรนด์จนเป็นที่ยอมรับกลายเป็นสินค้าและเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดบุรีรัมย์ มีคนต่างถิ่นมาดูงานมากจนต้องทำโรงเรือนขนาดใหญ่ สามารถรับแขกมาดูงานได้ไม่ต่ำกว่า 300-400 คนต่อครั้ง ทำให้คนในชุมชนมีงานทำอย่างมั่นคง มีรายได้เข้าหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มีความชัดเจนอีกชุมชนหนึ่ง และเป็นตัวอย่างของคำว่าพัฒนาชุมชนที่ได้ผลต้องเกิดจากการระเบิดจากข้างในด้วยชุมชนเอง ดำเนินการเอง และเป็นเจ้าของเอง ตามที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ตรัสไว้

3.1.3.2 ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนตัวอย่าง ที่นำจุดเด่นที่มีอยู่ของชุมชนมาทำเป็นสินค้า และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การทอผ้าไหมจนทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นตัวอย่างของคำว่าเกิดการระเบิดจาก ข้างในของชุมชนเองเช่นเดียวกัน

3.1.4 การศึกษาดูงานหน่วยงานทางการศึกษา

ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ โรงเรียนมีชัยพัฒนา และโรงเรียนนารอง ซึ่งได้ศึกษาดูงานครบทั้ง 3 ระดับ คือ อุดมศึกษา อนุปริญา และมัธยมศึกษา พบว่า มีความสอดคล้องและโดดเด่นอย่างยิ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่าในสังคม จบการศึกษาแล้วมีงานทำที่มีศักดิ์ศรี คิดเป็น ทำเป็น ใช้ชีวิตเป็น โรงเรียนนารองมีครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียน จนเป็นครูตัวอย่างที่ไปสอนครูทั่วประเทศ โรงเรียนมีชัยพัฒนา มีความโดดเด่นที่เน้นให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพควบคู่ไปกับหลักสูตรแกนกลาง เป็น New Learning Model สอนให้นักเรียนคิดนอกกรอบ ซึ่งเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี ส่วนสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นหน่วยงานทางวิชาการที่มีส่วน ในการให้การสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่หลายชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีผลงานพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ หลายชิ้นงานจนสามารถนำไปพัฒนาเป็นสินค้าในเชิงธุรกิจได้ มีการต่อยอดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสานหลายพื้นที่ เช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด การผลิตหวดนึ่งข้าวเหนียวโดยใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้า การพัฒนาเตาขี้เลื่อย การผลิตถ้วยจับญวนกึ่งสำเร็จรูป และอื่น ๆ อีกมากมาย

การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การลงพื้นที่และเยี่ยมชมสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างทำให้เห็นได้ว่าสถานศึกษาในทุกระดับสามารถมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาบุคลากร รวมทั้งมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาของชุมชนได้ โดยเห็นได้จากโครงการที่สถานศึกษามีส่วนเข้าไปช่วยชุมชนและประสบความสำเร็จ อาทิ การพัฒนาเครื่องสาวไหม และทำสบู่ที่ชุมชนบ้านยาง และโครงการพัฒนาสินค้าและนวัตกรรมที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีจัดทำร่วมกับผู้ประกอบการท้องถิ่น (เตาขี้เลื่อย/ก๊วยจี้บญวน กุ้งสำเร็จรูป) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาหลายแห่งยังมีข้อจำกัดจากกฎระเบียบและนโยบายจากส่วนกลาง อาทิ วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษจำเป็นต้องปฏิบัติตามนโยบายเพิ่มจำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลในขณะที่ยังไม่มีงบประมาณ บุคลากรและสถานที่เพียงพอเพื่อรองรับมาตรการเพิ่มนักเรียนดังกล่าวอย่าง รอบด้าน หรือหลักสูตรการศึกษาบางอย่างอาจไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการของชุมชน (ซึ่งโรงเรียนมีชัยพัฒนาได้พยายามปรับการเรียนการสอนให้เด็ก ๆ สามารถนำความรู้ วิชาการไปใช้ได้ในชีวิตจริง) ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรได้รับความยืดหยุ่นในการกำหนดนโยบาย และหลักสูตรตามสมควรเพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเพื่อให้สามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างตรงจุด ทั้งนี้ เมื่อชุมชนเห็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จก็จะเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกับสถานศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและภาครัฐมากขึ้น รวมทั้งสามารถช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมได้

3.2 สรุปผลการศึกษา

การพัฒนาด้านทุนมนุษย์และคุณภาพชีวิต ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยใดหน่วยงานหนึ่ง จะต้องมีการดำเนินการแบบบูรณาการ และต้องประสานกันอย่างแนบแน่นตั้งแต่ระดับหน่วยควบคุม นโยบายการติดตามกำกับให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ การสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนความรู้ทางวิชาการ การอำนวยความสะดวกด้านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน และสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนจะต้องเกิดจากการระเบิดจากข้างในของชุมชนเอง จึงจะเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้ในหลายชุมชนที่ได้ไปศึกษาดูงานในครั้งนี้ และผลผลิตที่ได้มีความเป็นเอกลักษณ์เป็นแบรนด์เฉพาะ สามารถสร้างอำนาจในการแข่งขันทั้งภายในประเทศและเวทีโลกได้ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยได้อย่างยั่งยืน

3.3 ข้อเสนอแนะ

3.3.1 ข้อเสนอแนะการดำเนินการ

- 1) ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาจนประสบความสำเร็จ ควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
- 2) ดำเนินการขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความพร้อมในการพัฒนา
- 3) หน่วยงานระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กระจายในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ

- 4) การศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมควรดำเนินการให้ครบวงจรมากขึ้น

3.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาครูต้นแบบอย่างโรงเรียนนางรองควรให้มีกระจายอยู่ทุกโรงเรียนทั่วประเทศ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการค้นหาและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนที่มีความโดดเด่นที่มีในชุมชนให้เป็นแบรนด์และทำให้ครบวงจรจนสามารถทำเป็นเชิงธุรกิจได้

3) การกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรมีความชัดเจนที่นำไปสู่การปฏิบัติได้

4) ควรส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการคิดและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาของตนเอง เพื่อจะได้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ จะต้องมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. [ออนไลน์]. 2556.
แหล่งที่มา: <https://www.enjoy-science.org>
- มูลนิธิชัยพัฒนา. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา:
<https://www.nesdb.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา: <https://www.nesdb.go.th>
- สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด สป. กระทรวงมหาดไทย. แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ปี 2561-2564. [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา: <https://www.pad.moi.go.th>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กำหนดการลงพื้นที่ตามประเด็นศึกษา

กำหนดการลงพื้นที่ศึกษาในลักษณะ Action Learning
ประเด็นศึกษา “การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย”
ที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์
ระหว่างวันที่ 10 – 13 กรกฎาคม 2561

กลุ่มที่ 3 ยั่งยืน

ส่วนที่ 1 ลงพื้นที่

วันที่ 1 : วันอังคารที่ 10 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย :	สวมเสื้อโปโล นบท. สีนํ้าตาล และแจ็กเก็ต นบท.
06.30 น.	คณะพร้อมกันที่ท่าอากาศยานดอนเมือง อาคารผู้โดยสาร 2 ชั้น 3 ประตู 9 แถว 9 – 10
07.45 น.	ออกเดินทางไปจังหวัดอุบลราชธานี โดยสายการบินแอร์เอเชีย FD3370
09.00 น.	- เดินทางถึงท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี - เดินทางไปร้านอาหารเช้าที่ร้านสามชัยกาแฟ
09.30 – 10.15 น.	รับประทานอาหารเช้า “ร้านสามชัยกาแฟ”
10.15 น.	เดินทางไปศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
10.30 – 11.30 น.	เยี่ยมคารวะและรับฟังบรรยาย “ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาจังหวัดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย นายเฉลิมพล มั่งคั่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
11.30 น.	เดินทางไปร้านอาหารอินโดจีน
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ร้านอาหารอินโดจีน”
13.00 น.	เดินทางไปมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (25.7 กม.)
13.30 – 14.30 น.	เข้าพบและรับฟังบรรยาย “บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดย รศ. ดร. นงนิตย์ วีระวัฒน์สุข อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14.30 – 16.00 น.	เยี่ยมชมคณะและศึกษาตามประเด็น (แยกตามกลุ่ม) กลุ่มที่ 1 มั่นคง : คณะวิทยาศาสตร์ กลุ่มที่ 2 มั่งคั่ง : คณะเกษตรศาสตร์ กลุ่มที่ 3 ยั่งยืน : คณะวิศวกรรมศาสตร์
16.00 – 17.00 น.	- พร้อมกันที่คณะวิทยาศาสตร์ - แยกกลุ่มพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเตรียมประเด็นการศึกษาพื้นที่
17.00 น.	เดินทางไปร้านอาหารชมจันทร์
17.30 – 19.30 น.	รับประทานอาหารเย็น “ร้านอาหารชมจันทร์ กินลม ชมดาว”
20.00 น.	เช็คอินเข้าพัก โรงแรมเป็น-ตา-ฮัก อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

วันที่ 2 : วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2561 (แยกกลุ่ม)

การแต่งกาย :	ชุดลำลองสุภาพเหมาะสมกับการลงพื้นที่ สวมแจ็กเก็ต นบท.
06.30 – 07.30 น.	รับประทานอาหารเช้าและเช็คเอาท์
07.30 น.	ออกเดินทางไปวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ อ. เมือง จ. ศรีสะเกษ (69.7 กม.)
08.30 – 10.00 น.	ศึกษาดูงานวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ระบบอาชีวศึกษาทวิภาคี
10.00 น.	เดินทางไปร้านกุนเชียง 5 ดาว อ. เมือง จ. สุรินทร์ (113 กม.)
11.30 – 12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ร้านกุนเชียง 5 ดาว”
12.30 น.	เดินทางไปยังหวัตบุรีรัมย์
	กลุ่ม 3.1 เดินทางไปโรงเรียนนางรอง อ. นางรอง (98.9 กม.)
	กลุ่ม 3.2 เดินทางไปโรงเรียนมีชัยพัฒนา อ. ลำปลายมาศ (86 กม.)
13.30 – 15.00 น.	กลุ่ม 3.1 ศึกษาดูงานโรงเรียนนางรอง การศึกษาแบบสะเต็ม (STEM)
	กลุ่ม 3.2 ศึกษาดูงานโรงเรียนมีชัยพัฒนา การจัดการศึกษาแนวใหม่
15.00 น.	เดินทางไปชุมชนสายยาว อ. เมืองบุรีรัมย์ (83.1 กม.)
16.15 – 17.45 น.	ศึกษาดูงานชุมชนสายยาว ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
17.45 น.	เดินทางไปร้านอาหารบ้านขายน้ำ (22 กม.)
18.00 – 18.30 น.	เสวนากลุ่มย่อยและสรุปผลการเรียนรู้
18.30 – 20.00 น.	รับประทานอาหารเช้า “ร้านอาหารบ้านขายน้ำ” ต. อีสาน อ. เมือง จ. บุรีรัมย์
20.10 น.	เช็คอินเข้าพัก โรงแรมอมารีบุรีรัมย์ยูไนเต็ด

วันที่ 3 : วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย :	ชุดลำลองสุภาพ สวมแจ็กเก็ต นบท.
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	เดินทางไปที่ ต. เมืองสิงห์ อ. จอมพระ จ. สุรินทร์ (56.7 กม.)
09.00 – 09.30 น.	ต้อนรับคณะผู้เข้ารับการอบรมที่โรงเรียนบ้านกรูดหนองซำ โดยนายอำเภอจอมพระ และนายก อบต. เมืองสิงห์
09.30 – 10.00 น.	รับฟังบรรยายและศึกษาดูงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็กและชุมชนมิติปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนบ้านกรูดหนองซำ
10.00 – 11.30 น.	ลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชน (แยกตามกลุ่ม)
	กลุ่มที่ 3 : ศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยีชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบ้านยาง มิติคุณภาพชีวิตยั่งยืน
11.30 น.	เดินทางไปยังค่ายลูกเสือจิระนนท์
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “ค่ายจิระนนท์”
13.00 – 14.00 น.	สานรักพิทักษ์ป่าที่สวนป่าภา - ภูมิ ป่าครอบครัวต้นแบบ “รักลูก รักโลก รักป่า”
	มิติทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ บ้านหนองซำ ต. เมืองสิงห์

14.00 – 15.30 น.	เวทีเสวนาเมืองสิ่งโมเดล : การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย (เสวนาบนแพโดยล่องลำน้ำชีที่มีระบบนิเวศป่าบุงป่าทามที่สมบูรณ์ จากท่าลงแพ สวนป่าภา - ภูมิ ไปที่ท่าลงแพค่ายลูกเสือไพรวิจิตร)
16.00 – 17.30 น.	ศึกษาภูมิเขื่องสงชุมชนโบราณ 5 ซากพิณรัฐสามศตวรรษ บ้านเชียงสง ต. เมืองสิ่ง
17.30 น.	เดินทางกลับโรงแรมอมารีบุรีรัมย์ (53.6 กม.)
19.00 – 22.00 น.	รับประทานอาหารเย็น แต่งกาย “ซิม : สปอร์ตบอย สก๊อตเบิร์ก”

วันที่ 4 : วันศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม 2561 (รวมกลุ่ม)

การแต่งกาย :	เสื้อโปโล นพท. สีกรมท่า
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้าและเช็คเอาท์
08.00 น.	เดินทางไปปราสาทหินพนมรุ้ง ต. ตาเป็ก อ. เฉลิมพระเกียรติ (60 กม.)
09.00 – 10.30 น.	เดินศึกษาพร้อมรับฟังบรรยาย “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปราสาทหิน พนมรุ้งบนเส้นทางราชมรรคา”
10.30 น.	เดินทางไปศูนย์สาธิตผ้าภูอัคนี หมู่บ้านเจริญสุข อ. เฉลิมพระเกียรติ (14.6 กม.)
11.00 – 13.30 น.	กิจกรรมและศึกษาการย้อมผ้าภูอัคนี
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน “หมู่บ้านเจริญสุข”
13.40 น.	เดินทางไปท่าอากาศยานบุรีรัมย์ อ. สตึก จ. บุรีรัมย์ (103 กม.)
16.00 น.	ออกเดินทางกลับกรุงเทพฯ โดยสายการบินนกแอร์ DD9609
17.05 น.	เดินทางถึงท่าอากาศยานดอนเมือง

ส่วนที่ 2 นำเสนอ

นำเสนอผลการศึกษาพื้นที่ประเด็น “การพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย”

วันศุกร์ที่ 3 สิงหาคม 2561 ที่ห้องนราธิป กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา

13.00 – 14.00 น.	เตรียมการนำเสนอ
14.00 – 15.30 น.	เสวนาสรุปผลการศึกษาพื้นที่แบบบูรณาการการเรียนรู้โดยผู้แทนแต่ละกลุ่ม และดำเนินการเสวนาโดยผู้แทนรุ่น (เชิญผู้บริหารกระทรวงฯ / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย / และผู้สนใจร่วมรับฟัง)

ภาคผนวก ข.

รายชื่อสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิจัยประจำกลุ่ม

กระทรวงสาธารณสุข

1. นายสุรชัย ศีลารวรรณ	ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการปฏิบัติการฉุกเฉิน
สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ
2. นายบัลลังก์ อุปพงษ์	ผู้อำนวยการสำนักคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กระทรวงการต่างประเทศ

3. นายณัฐพงศ์ สิทธิชัย	รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต
4. นายณัฐพัฒน์ ชำนิจารกิจ	นักการทูตชำนาญการพิเศษ
กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง
นักการทูตชำนาญการพิเศษ
กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ
กรมการกงสุล
5. นางวรพรรณ ดำรงมณี	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ
6. นางสาวเอกอร คุณาเจริญ	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว
7. นางสาวลิณี ผลประไพ	อัครราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

8. นางสาวจิรกาญจน์ สงวนพวง	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกิจการพิเศษ
สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ |
|----------------------------|--|

กระทรวงการคลัง

9. ร้อยโท บรรพชัย พุทธิบัณฑิต	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาโครงสร้างระบบภาษี
สำนักนโยบายภาษี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง |
|-------------------------------|--|

กระทรวงพาณิชย์

10. นางสาวจิตติมา ศรีถาวร	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
กรมทรัพย์สินทางปัญญา |
|---------------------------|--|

กระทรวงวัฒนธรรม

11. นางยุธิกา อิศรางกูร ณ อยุธยา	ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม |
|----------------------------------|---|

ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

12. นางสาวฤทัยภัทร ให่ศิริกุล	
13. นายกิตติกวิณท์ เอี่ยมวิริยวัฒน์	